

ECONOMIE POLITICA

1. *Introducere*

La începutul noului mileniu, omenirea încearcă să proiecteze o anumită imagine a viitorului său. Aceste eforturi pornesc de la realitățile actuale privind avuția materială și naturală, resursele umane și potențialul lor productiv și creativ, structurile organizatorice și culturale, polarizarea bogăției și aspirațiile comune ale popoarelor de bunăstare și pace.

În prezent mai mult ca oricând se acționează pe toate planurile și în primul rând pe cel al cercetărilor să se definească un nou concept de societate care să elimine disfuncționalitățile trecute și cele existente. În acest cadru, știința economică este chemată să formuleze noile concepte, legitiți, principii teoretice, pe baza cărora să se proiecteze și să se implementeze mecanismele care să asigure creșterea și dezvoltarea economică cerută de civilizația mileniului III. În acord cu anumite nevoi, știința economică trebuie să înarmeze specialiștii din domeniul economiei și din celelalte sectoare de activitate cu cunoștințele necesare pentru îndeplinirea în condiții corespunzătoare acestei misiuni cuceritoare. Acestei dorințe se subînscrie și efortul depus pentru elaborarea acestei lucrări care se adresează studenților și tuturor celor interesați să descifreze mecanismul de funcționare și evoluție a economiei la nivel național și mondial.

a. *Scopul și obiectivele disciplinei*

Cursul își propune ca obiective principale:

2. însușirea de către studenți într-o manieră riguroasă și sistematică a conceptelor și categoriilor acestei științe;
3. cunoașterea metodelor de cercetare și analiză utilizate în practică și teoria economică, a proceselor economice reale, a mecanismelor de funcționare a economiei;
4. înțelegerea complexității proceselor de tranziție care se produc în economie la nivel microeconomic, național și mondial, a fenomenului contemporan al mondializării activității economico-sociale.

a. *Bibliografie*

Albert, Michel	- Capitalism contra capitalism, București, Ed. Humanitas
Blaug, Mark	- Teoria economică în retrospectivă, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1985
Bran, Paul	- Economia valorii, Editura Economică, București, 1995
Braudel, Fernand	- Pietele naționale, în Timpul lumii, vol. I, Ed. Meridiane, București, 1989
Constantinescu, N.N.	- Reforma economică. În folosul cui?, Ed. Economică, București, 1994
Crețoiu, Gh., Cornescu, V.	- Economia politică, Casa de Editură și Presă "Sansa", București, 1993
Daianu, Daniel	- Funcționarea economiei și echilibrul pieței, Ed. Academiei Române, București, 1992
Didier, Michel	- Economie: regulile jocului, Ed. Humanitas, București, 1994
Dobrescu, Emilian	- Consemnari economice, Ed. Academiei Române, București, 1990
Postolache, Tudorel	-
Dobrota, Nita	- Economie politică, Ed. Economică, București, 1997
Drucker, Peter F.	- Inovarea și sistemul antreprenorial, Ed. Enciclopedică, București, 1993
Friedman, Milton	- Capitalism și libertate, Ed. Enciclopedică, București, 1995
Frois, Gilbert Abraham	- Economie politică, Ed. Humanitas, București, 1994
Galbraith, I.K.	- Știința economică și interesul public, Ed. Politică, București, 1982
Georgescu, N. Roengen	- Legea entropiei și procesul economic, Ed. Politică, București, 1979
Hausman, Daniel	- Filozofia științei economice, Ed. Humanitas, București, 1993
Hayek, Friedrich	- Drumul către servitute, Ed. Humanitas, București, 1993
Heyne, Paul	- Modul economic de gândire (Mersul economiei de piață liberă), Ed.

- Iancu, Aurel**
Ionete, Constantin
- Keynes, J.M.**
- Kiritescu, Constantin**
- Kornai, Janos**
List, Friedrich
Malthus, Thomas Robert
Marx, Karl
Murgescu, Costin
- Okita, Saburo**
Popper, Karl
- Postolache, Tudorel**
(coord.)
Ricardo, David
- Rugina Anghel**
Samuelson, Paul A.
Smith, Adam
- Tinberger, Jan (coord.)**
Toffler, Alvin
Toffler, Alvin si Heidi
Vacarel, Iulian
Vosganian, Varujan
- Didactica si Pedagogica, Bucuresti, 1991
- Tratat de economie, vol. I si III, Ed. Economica, Bucuresti, 1993
 - Criza de sistem a economiei de comanda si etapa sa exploziva, Editura Expert, Bucuresti, 1993
 - Teoria generala a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii si a banilor, Ed. Stiintifica, Bucuresti, 1979
 - Calator prin secolul XX: Memoriile unui bancher fara bani, Ed. Enciclopedica, 1992
 - Anti-equilibrium, Ed. Stiintifica, Bucuresti, 1974
 - Sistemul national de economie politica, Ed. Academica, 1973
 - Eseu asupra principiul populatiei, Ed. Stiintifica, Bucuresti, 1992
 - Capitalul, vol. I, Ed. Politica, Bucuresti, 1966
 - Mersul ideilor economice la români, vol I si II, Ed. Enciclopedica, Bucuresti, 1994
 - Cu fata spre secolul 21, A.G.E.R. Economistul, Bucuresti, 1992
 - Societatea deschisa si dusmanii ei, vol. I si II, Ed. Humanitas, Bucuresti, 1993
 - Economia româneasca în secolul XX, Ed. Academiei Române, 1991
 - Despre principiile economiei politice si impunerii, vol. I si II, Ed. Academiei, Bucuresti, 1962
 - Principia Aeconomica, Ed. Academiei Române, Bucuresti, 1993
 - Economics, Edition XIII, New York, 1989
 - Avutia Natiunilor, cercetare asupra naturii si cauzelor ei, vol. I, Ed. Academiei, Bucuresti, 1962
 - Restructurarea ordinii internationale, Ed. Politica, Bucuresti, 1978
 - Al treilea val, Ed. Politica, Bucuresti, 1983
 - A crea o noua civilizatie, Ed. Antet, Bucuresti, 1995
 - Politici economice si financiare, Ed. Economica, Bucuresti, 1996
 - Contradictii ale tranzitiei la economia de piata, Ed. Expert, Bucuresti, 1994
 - Economia politica, Ed. Economica, Bucuresti, 1995
 - De la plan la piata, Raportul privind dezvoltarea în lume, 1996, Banca Mondiala

a. Note de curs

ECONOMIA POLITICA - STIINTA A RATIONALITATII

Stiintele pe care se bazeaza cunoasterea umana si dezvoltarea societatii, au parcurs în timp un lung proces de formare si dezvoltare. Stiinta economica se încadreaza si ea în aceasta regula.

Cercetarea evolutiei cunoasterii economice a condus la concluzia acceptata de mai multi specialisti ca se remarca cinci faze mai importante :

- faza prestiiintifica, care începe din antichitate si se desfasoara pâna în sec. al XVIII-lea ;
- faza constituirii propriu-zise a stiintei economice 1750-1870;
- faza descoperirii si elaborarii principiilor sale teoretice fundamentale 1870-1930;
- faza a patra a evolutiei stiintei economice , care se încadreaza între anii 1930-1970;
- faza a cincea, din deceniul al 8-lea al secolului nostru pâna în prezent.

Analiza evolutiei stiintei economiei atesta ca bazele teoretice ale economiei politice au fost puse de mari economisti ca: A Smith, David Ricardo, Jean Batiste Say, John Stuart, Mill si alti remarcabili economisti care si-au adus contributia la ridicarea acestei stiinte pe noi trepte de cunoastere.

Studierea evolutiei obiectului de studiu al economiei politice evidentiaza ca definirea acestuia a preocupat în timp toate curentele de gândire economica.

La început, datorita nediferentierii stiintei economice de celelalte stiinte, obiectul de studiu al economiei politice se identifica cu cel al stiintei în ansamblul ei.

Initial se limita la productia agricola, apoi a fost extins la productia în ansamblu, dupa care, la circulatia, repartitia si consumul avutiei. Conceptia clasicilor privind obiectul de studiu al economiei politice s-a dovedit deficitara , deoarece nu cuprindea în aria ei de cercetare serviciile care în prezent în tarile dezvoltate detin mai mult

de jumătate din produsul național.

Deficitar s-a dovedit și curentul marxist apărut la mijlocul secolului XIX-lea care reducea obiectul de studiu al economiei politice la raporturile sociale de producție, generate de desfășurarea procesului de producție.

La sfârșitul secolului XIX-lea obiectul de studiu al economiei politice a fost orientat cu deosebire spre schimbul de mărfuri cu accent pe trebuințele umane și pe utilitatea economică. Numeroase școli economice și curente de gândire au situat în centrul vieții economice elementele psiho-sociale dând teoriei economice o pronunțată nuanță psihologică subiectivă.

În secolul XX s-a impus opinia potrivit căreia economia politică este știința opțiunilor raționale eficiente. Această concepție porneste de la realitatea că trebuințele de consum ale omului sunt nelimitate cantitativ și ca diversitate, în timp ce resursele de satisfacere a lor sunt rare și limitate. Aceasta impune compararea și comensurarea nevoilor de consum cu resursele și satisfacerea selectivă prioritara a unora față de altele în baza analizei costului de oportunitate, adică a comparării câștigului și pierderii generate de satisfacerea prioritara a unor trebuințe în raport cu altele. De-a lungul timpului, se remarcă preocuparea oamenilor și a societății de a asigura un echilibru între nevoile de consum în continuă creștere și diversificare și resursele rare și limitate.

În concordanță cu această realitate, în teoria definirii științei economice s-au formulat mai multe variante dintre care reține atenția:

- știința economică reprezintă "știința care studiază comportamentul ca o relație între teluri și resursele rare, care au întrebuintări alternative".
- știința economică studiază acțiunile indivizilor și ale grupurilor de indivizi în procesul de producție, schimbul și consumul de bunuri și servicii în scopul satisfacerii cu resurse limitate a trebuințelor nelimitate ale oamenilor.
- știința economică studiază resursele limitate pentru a produce bunuri (mărfuri, produse) evaluabile și a le distribui pe grupe.

În concluzie, se poate formula ideea că știința economică studiază opțiunile raționale ale oamenilor și grupurilor sociale în procesul de producție, schimb, repartitie și consum al bunurilor și serviciilor în scopul satisfacerii cu resurse limitate a cerințelor nelimitate ale civilizației umane aflate în plin progres.

Față de politica economică, economia politică trebuie să fie antemergator, având rolul de a furniza idei pe baza cărora oamenii politici să poată stabili măsuri practice.

Știința economică operează cu noțiuni și concepte specifice cu ajutorul cărora cercetează activitatea economică, dinamica ei, în timp și spațiu.

Relațiile de suprafață se caracterizează printr-o multitudine de manifestări individuale, de aspecte exterioare și vremelnice. Acestea pot fi observate, și cercetate în mod empiric, pe baza de experiență și sunt reflectate în gândire prin termenul de fenomen economic.

Fenomenul economic reprezintă forma exterioară a activității economice, respectiv acele aspecte și acte economice care apar și se manifestă la suprafața acestuia și pot fi cunoscute de oameni în mod direct.

Privite în mișcarea lor temporală, fenomenele devin procese economice.

Procesul economic exprimă transformările cantitative, structurale și economice în timp și spațiu. Astfel dacă mărimea pretului unui lucru poate fi considerată fenomenul, creșterea (modificarea) acestuia pe o perioadă de timp este procesul economic.

Fenomenele economice se leagă între ele, iar procesele economice se desfășoară în timp pe baza unor relații de interdependență proprie și a legăturilor de interdependență cu cele de altă natură: tehnologică, ecologică, socială, psihologică etc.

Dependențele reciproce dintre fenomenele și procesele economice, ca și posibilitatea devenirii unora dintre ele din cauza în efecte și invers sunt denumite **stare dependentă mutuală**.

Legile economice exprimă raporturi stabile, cu un grad ridicat de repetabilitate, între procese și fenomene economice. Cele mai multe din aceste fenomene sunt de cauzalitate, altele exprimă funcționalitatea sistemelor economice, iar unele sunt raporturi de interdependență și variație reciprocă a fenomenelor. În toate cazurile legile economice exprimă relații de profunzime trainice și de durată care se regăsesc și se impun în activitatea indivizilor participanți la viața economică.

Activitatea economică implică riscul. **Riscul este definit ca un eveniment viitor și probabil a cărui producere ar putea provoca anumite pagube sau pierderi.** Analiza riscului începe cu definirea termenului de incertitudine, de nesiguranta în viitor.

Incertitudinea exprimă o stare de nesiguranta cu privire la viitor. Nesiguranta economică are ca sursă fie caracterul obiectiv, impredictibil al unui proces economic, fie caracterul aproximativ al cunoștințelor existente la un moment dat.

Incertitudinea se referă deci la starea de nesiguranta legată de rezultatele scontate a se obține în urma unei acțiuni economice. O acțiune este considerată incertă atunci când este posibilă obținerea mai multor rezultate fără să se cunoască probabilitatea de apariție a uneia sau altele dintre ele.

Riscul se caracterizează prin posibilitatea descrierii unei serii de probabilități pentru rezultatele scontate, ca și prin cunoașterea acestei legi de cei interesați.

Riscul și incertitudinea se găsesc combinate în diverse proporții.

Incetitudinea devine o potențială sursă de risc atunci când decurge dintr-o informare incompletă sau sunt folosite surse informaționale care sunt incompatibile. Participanții la viața economică acordă o atenție deosebită măsurării riscului cu ajutorul probabilităților.

Probabilitatea arată în ce măsură este posibilă producerea unui fapt, unui anumit eveniment, în condiții bine determinate. Riscul este o caracteristică a întregii distribuții de probabilități.

Metode de cercetare economică

Unitatea inductie-deductie reprezintă o cale de cercetare economică.

Inductia este modul de a raționa trecând de la particular la general, de la fapte la generalizări teoretice. Ea este operațiunea intelectuală de cunoaștere a esenței sau a principiilor plecând de la abordarea atentă a fenomenelor, faptelor și actelor economice.

Deductia realizează operațiunea intelectuală de înțelegere a unor manifestări sau fenomene, plecând de la principiul (legea) sau esența acestora. Este modul de a cerceta economia plecând de la general la particular.

Inductia și deductia reprezintă o singură metodă de cercetare ce se desfășoară în trei etape (aprecia Charles Gide) :

- observarea faptelor, fără o idee preconcepută și mai ales observarea acelor fapte care par neînsemnate;
- imaginarea unei explicații generale, formularea de legi care să facă posibilă apropierea între fapte, legarea între ele de la efect la cauză și invers;
- verificarea fondului acestei ipoteze, observarea dacă legile formulate corespund faptelor și dacă politica economică este fundamentată pe ele.

Principiul "caeteris paribus" prin care unele elemente ale analizei se consideră stabile, în timp ce altele variază. Acest principiu nu este propriu economiei ci logicii conform căreia "interpretarea evoluției fenomenului se face prin recunoașterea unui punct stabil de referință". De regulă sunt considerate elemente stabile cele care se pot determina matematic. Cererea de piață pentru pantofi presupune un element stabil (numărul de consumatori) și variabil (moda).

Abstractia științifică reprezintă o componentă a metodologiei economiei politice. Caracterul complex al economiei și posibilitățile limitate ale fiecărui cercetător sau al echipei de cercetare fac necesară concentrarea atenției asupra unui anumit aspect spre a-l analiza făcând abstracție de celelalte elemente. Cunoașterea unei laturi a realității economice se concretizează într-un simbol lingvistic - o noțiune, un concept.

Unitatea dintre analiză și sinteză. Analiza înseamnă descompunerea fenomenului procesului cercetat în elementele sale componente și **sinteza** presupune unirea elementelor analizate separat în cadrul întregului unitar legat prin relații cauzale sau funcționale.

Unitatea dintre metoda istorică și cea logică de analiză. Metoda istorică presupune reflectarea, descrierea și fixarea faptelor și evenimentelor așa cum s-au petrecut în timp. Cercetarea logică presupune trecerea de la abstracție la concret, preluând din procesul istoric real numai ceea ce este esențial și reprezintă verigi necesare. Cercetarea logică este istoria eliberată de elementele întâmplătoare fără a fi ruptă de realul economiei.

Unitatea analizei cantitative și calitative. Cercetarea trebuie să țină seama de conexiunile dintre actele și faptele economice, de aspectul calitativ al lor cât și de măsură și intensitatea acestora, de aspectul lor cantitativ.

Modelarea matematică (reproducerea schematică a unui proces economic sub forma unui sistem linear sau analog, în scopul studierii modului de desfășurare a fenomenului sau a procesului real) reprezintă o treaptă importantă pentru trecerea de la abstract la concret.

NEVOI UMANE ȘI RESURSE

Prin nevoi umane se înțelege mai întâi ceea ce resimt oamenii direct sau indirect ca fiindu-le necesar pentru existență, formarea și manifestarea personalității lor. Oamenii resimt fiecare în felul lor și cu intensitate diferită nevoia de a mânca, de a bea, de a se îmbrăca, de a se informa și instrui, de a-și îngriji sănătatea, de a se distra etc.

Nevoile umane reprezintă doleanțele, cerințele oamenilor de a avea și folosi bunuri materiale și servicii care devin nevoi efective în funcție de condițiile de producție existente la un moment dat.

Nevoile, fiind eminamente subiective, deși au izvorul în doleanțele omului ca ființă biologică, rațională și socială, pot fi grupate astfel:

- a). - nevoi biologice - care sunt primele resimtite, inerente fiecărui individ (nevoi alimentare, de îmbrăcăminte, locuințe, păstrarea sănătății);
- b). - nevoi spirituale psihologice - care apar pe măsură progresului general (morale, instructive, afective, de petrecere a timpului liber);
- c). - nevoile de grup - care sunt resimtite de oameni ca participanți la un anume socio-grup (instituție,

întreprindere, oras, tara) si pot fi satisfacute numai prin actiunea unor colectivitati locale sau nationale (educative, amenajarea teritoriala).

Nevoile umane au urmatoarele caracteristici proprii:

- 1).- **nelimitate ca numar**
- 2).- **limitate în capacitate**(ca volum)
- 3).- **concurrente si substituibile**, unele din ele se dezvoltă în detrimentul altora, înlocuindu-se reciproc în timp si spatiu;

4).- **complementare**

Transformate în mobiluri directe ale activitatii economice nevoile, *devin interese economice.*

Nevoile umane înțelese de oameni si devenite mobiluri ale confruntării si cooperării lor în vederea dobândirii resurselor si bunurile necesare satisfacerii trebuintelor , *reprezintă interesele economice.*

Resursele economice reprezintă totalitatea elementelor, premiselor - directe sau indirecte - ale actiunii sociale practice - care sunt utilizate în producerea de noi bunuri.

Resursele sunt formate din:

- a) resursele naturale si umane- formeaza resursele originare sau primare;
- b) resursele economice derivate- masinile de toate categoriile, tehnologiile de fabricatie, infrastructurile materiale, laboratoarele stiintifice, baza materiala a învățământului, potentialul stiintific al populatiei etc. Aceste resurse sunt rezultatul folosirii si acumulării resurselor primare, ce potenteaza eficienta utilizării resurselor primare.

Dupa forma lor de existenta, resursele pot fi grupate :

- 1) resurse materiale- ele cuprind resursele primare si pe cele derivate (bogatiiile solului si subsolului, echipamente tehnologice etc.);
- 2) resurse umane- cuprind resurse umane primare , cât si pe cele derivate (stocul de învățământ, cunostintele stiintifice, inovatii etc.).Resursele economice sunt relativ limitate.

Satisfacerea fiecărei nevoi umane presupune bunuri.

Bunul cuprinde ansamblul materialelor identificabile si masurabile luate din natura, prelucrate sau produse si al *serviciilor de orice fel care pot satisface o anumita trebuinta umana.*

Bunurile economice se împart în:

- a) bunuri libere- cele existente în natura în cantitati relativ nelimitate (aer, lumina solara etc.);
- b) bunuri economice rezultat al activitatii (economice) umane.

Efortul de alegere a resurselor si ierarhizarea folosirii lor pentru o cât mai buna satisfacere a nevoilor nelimitate, reprezintă problema economica generala ce formuleaza întrebările : cât sa produca, cum sa produca, pentru cine, etc.

Rolul jucat de nevoie în ansamblul actiunii economice si legea raritatii fac ca economia sa fie considerata normativa sau pozitiva.

Economia normativa se defineste prin aceea ca aprecierea bunei folosiri a resurselor rare se face prin prisma gradului de satisfacere a trebuintelor, acestea fiind privite ca doleante, aspiratii.

Economia pozitiva porneste de la anumite optiuni ale indivizilor si socio-grupurilor si de la resursele disponibile, eficienta fiind criteriul de apreciere a modului de solutionare a problemei generale.

Activitatea economica reprezintă lupta împotriva raritatii, proces complex ce reflecta faptele, comportamentele privitoare la atragerea si utilizarea resurselor economice în vederea producerii, circulatiei, repartitiei si consumului de bunuri, în functie de nevoile si interesele economice.

Privite în timp, activitatile economice se caracterizeaza printr-un amplu proces de diversificare, specializare si integrare, cunoscut sub denumirea de *diviziune sociala a muncii.*

Diviziunea sociala a muncii reprezintă procesul obiectiv de desprindere, diferentiere, separare si combinare a diferitelor genuri de activitati si fixare a acestora, prin functiile îndeplinite, ca laturi inseparabile ale actiunii sociale.

Structura economiei nationale:

Microeconomia se refera la totalitatea fenomenelor si proceselor economice, la raporturile cauzale si functionale care se formeaza între participantii la viata economica care se structureaza la nivelul unitatilor economice, al familiilor si al verigilor administrativ - teritoriale de baza.

Mezoeconomia cerceteaza viata economica de la nivelul ramurilor, subramurilor si zonelor economice.

Macroeconomia reprezintă ansamblul formelor de economie din cadrul unei tari, desfasurate în unitatea lor la nivelul unitatilor, ramurilor si zonelor teritoriale.

Economia nationala reprezintă sistemul istoriceste constituit al activitatilor economico-sociale, activitati care se desfasoara si se întretin reciproc în cadrul unei tari si care se raporteaza la posibilitatile si la interesele generale national - statale.

La nivelul economiei nationale, elementele structurale se diversifica în plan orizontal în: structuri tehnologice, de ramura, teritoriale, sectoriale, etc.

FACTORII DE PRODUCTIE

Ansamblul activitatii economice are ca premisa resursele productive, reprezentate de mijloace disponibile si susceptibile de a fi valorificate în producerea de bunuri materiale si servicii.

În masura în care resursele productive si disponibile sunt atrase si utilizate în activitatea economica, acestea reprezinta în fapt **factorii productiei**.

Resursele productive cuprind o diversitate de forme, clasificarea lor se face pe diferite criterii:

În consecinta, ca elemente ale avutiei unei tari gasim toate resursele productive si celelalte bunuri sau valori acumulate ce apar ca stocuri la un moment dat, sursa fiind natura si munca depusa de-a lungul timpului de generatiile de oameni care s-au succedat pe teritoriul lor national.

Avutia nationala este în general structurata pe mai multe componente principale.

- 1) Resursele naturale utilizate în activitatea economica cuprind:
 - a) fondul funciar pe categorii de folosinta :
 - b) rezervele naturale se împart în:
 - rezerve regenerabile (apa, pamânt)
 - rezerve neregenerabile (minerale)
 - c) dupa volumul rezervelor disponibile:
 - resurse recuperabile;
 - resurse deficitare.
 - d) din punct de vedere al posibilitatilor de reutilizare :
 - resurse recuperabile;
 - resurse nerecuperabile (materii prime, în special combustibili fosili).
- 2) Resursele de munca, în calitate de component al avutiei nationale se refera la acele caracteristici ce definesc capacitatea oamenilor de a munci, care împreuna cu traditiile si experienta în productie constituie principala forma de acumulare în avutie.
- 3) Bunurile materiale sau avutia materiala acumulata cuprinde: capitalul fix, respectiv aparatul de productie care constituie factorul cel mai dinamic al economiei unei tari, stocurile materiale pentru productie, bunurile din inventarul gospodaresc personal al populatiei, stocurile financiar - valutare etc.
- 4) Bunurile spirituale (avutie acumulata)

Ansamblul elementelor de avutie atrase sau care pot fi atrase în circuitul economic în calitate de factori de productie definesc **potentialul economic al unei tari**.

În functie de sfera de cuprindere si posibilitatile efective de punere în valoare, potentialul economic poate fi exprimat în :

- 1) potentialul economic valorificabil, format din totalitatea resurselor economice susceptibile de a fi utilizate în producerea de bunuri si servicii.
- 2) potentialul atras în circuitul economic reprezinta numai o parte din potentialul economic valorificat , din acesta se scade stocul sub forma de rezerve în vederea utilizarii viitoare.

Diferenta dintre potentialul economic valorificat si cel atras în circuitul economic reprezinta resursele neutilizate, aflate în stare latentă.

Ca factor de productie, munca reprezinta activitatea specific umana, normala si / sau intelectuala prin care oamenii își folosesc aptitudinile, cunostintele si experienta ajutându-se de instrumente corespunzatoare în scopul producerii bunurilor necesare satisfacerii trebuintelor lor imediate si de perspectiva.

1) Sub raport cantitativ, munca trebuie analizata în primul rând în legatura cu populatia, cu factorul demografic în general.

2) Structura populatiei active, distributia ocuparii resurselor de munca este determinata de schimbarile care au loc datorita progresului tehnico - stiintific si economic.

3) Calitatea fortei de munca este strâns legata de nivelul de cultura generala si instruire profesionala, de nivelul de dezvoltare economica a tarii, care presupune o anumita traditie si o experienta acumulata în productie pentru diferite cereri si profesii.

Factorul natural al productiei sau natura se refera la toate resursele brute din natura care pot fi folosite la producerea bunurilor si serviciilor.

În aceasta categorie intra: solul, aerul, mineralele, apa, lemnul brut din padure etc., resurse denumite generic pamânt sau factorul natural al productiei.

Activitatea economica, pentru a se putea desfasura, necesita acumularea si utilizarea de bunuri reproductibile a caror existenta a dat nastere conceptului de capital.

În literatura economica sensurile atribuite acestui concept au o varietate de denumiri: - capital productiv;

Dupa modul în care participa la productie se combina si se înlocuiesc elementele sale, capitalul se împarte

5. Factorii de productie sunt imperfect substituibili, ei fiind complementari - reprezinta situatia cea mai des întâlnita în activitatea economica.

Legea randamentelor neproportionale exprima relatia care exista între volumul productiei obtinute si schimbarile factorilor de productie, respectiv între productia suplimentara obtinuta si factorii suplimentari.

Progresul tehnic deplaseaza momentul în care randamentele încep sa descreasca, dupa cum cresterea dimensiunilor productiei da nastere la **randamentele de scara crescatoare**.

În procesul de combinare si utilizare a factorilor de productie acestia se consuma.

Expresia valorica a consumului de factori de productie pentru obtinerea de bunuri si servicii necesare pietei formeaza **costul de productie**.

Fiecare factor de productie are o forma specifica de a se consuma în cadrul procesului de productie, participând diferit la formarea costului de productie respectiv.

Consumul factorului uman, care consta în utilizarea potentialului de munca al lucrarilor se regaseste în costul de productie prin salariile platite de agentul economic respectiv.

Consumul capitalului fix se face în mai multe cicluri de productie, regasindu-se în costul de productie prin amortizare.

Consumul capitalului circulant are loc într-un singur ciclu de productie prin valoarea integrala.

Consumul factorului natural - pamântul, se regaseste în costul productiei prin suma de bani platita de agentul economic pentru dobândirea si folosirea lui.

Consumul factorului de productie poate fi privit pe întreaga productie - element de consum global - sau pe unitatea de produs (tona, metru, etc.)

Costul de productie reprezinta totalitatea cheltuielilor corespunzatoare factorilor pe care producatorii le întrebuinteaza pentru producerea si vânzarea de bunuri materiale sau pentru prestarea de servicii.

Costul sansei sau al optiunii sau al oportunitatii, reprezinta valoarea sanselor sacrificate.

Într-o asemenea viziune, se considera cost real al oricarei actiuni valoarea sansei alternative care trebuie sacrificata în vederea întreprinderii actiunii respective. De exemplu: posesorul unei sume de bani nu-i foloseste pentru cumpararea unui autoturism, ci pentru efectuarea unei excursii în strainatate, costul acesteia este reprezentat prin valoarea autoturismului la care a renuntat, devenit si costul de alegere.

Producatorii si consumatorii trebuie sa aiba în vedere costurile sanselor, deoarece în luarea deciziilor ei sunt confruntati cu alternative si aleg dintre ele; optiunile au la baza rationamentul economic, comparând costuri si beneficii anticipate de pe urma alternativelor.

Marimea costului de productie se determina: pe produs si pe întreaga productie;

- marimea costului pe întreaga productie (C) este dependenta de cantitatea de produse obtinute (Q) si de costul unitar (Cu):

$$C = f(Q, C_u) ; C_u = C/Q$$

- marimea costului pe unitatea de produs difera de la un produs la altul:

Costul global este definit ca ansamblul costurilor corespunzatoare unui volum de productie dat. În cadrul acestuia, în mod traditional, se disting ca elemente structurale :

2. costul fix (Cf)

3. costuri variabile (Cv)

- **costul total (Ct)**

- **costul marginal (Cm)**

- **costurile medii sau unitare** reprezinta costurile pe unitatea de produs sau pe unitatea de efect util;

Minimizarea costului înseamna reducerea cheltuielilor pe unitatea de efect util, realizarea unui cost minim pe unitatea de rezultat si are o deosebita importanta economica.

Obtinerea de profit depinde de capacitatea producatorilor de a fabrica bunuri de calitate superioara la un cost cât mai redus, pe care sa le vânda la preturi cât mai competitive.

Notiunea de pret competitiv nu exclude, ci presupune ca producatorii sa ofere clientilor lor marfuri la preturi care sa nu reduca puterea lor de cumparare.

Micsorarea costurilor si vinderea marfurilor la un pret competitiv, trebuie sa corespunda intereselor producatorilor si ale clientilor lor.

1) Costul de productie influenteaza oferta de bunuri - cu cât costurile sunt mai mici, cu atât oferta este mai mare si invers.

2) Minimizarea costurilor se reflecta în cadrul schimburilor economice, asigura competitivitatea pe piata interna si externa permite schimburi economice eficiente.

Reducerea costurilor de productie presupune rationalitate în orientarea si mobilizarea eforturilor, spirit de competitie, cunoastere bazata pe calcul economic.

Optimul producatorului.

Înseamna acea modalitate de realizare a producției prin care producătorul urmărește ca la un cost de producție dat să maximizeze producția obținută, adică să producă cât mai mult posibil.

Trebuie să ținem seama de unele restricții :

- nivelul resurselor disponibile (limitele factorilor de producție)
 - prețul factorilor de producție
- b. O altă ipoteză a optimului producătorului o reprezintă minimizarea costului de producție determinată de utilizarea factorilor de producție .

O componentă esențială a gestiunii optime o reprezintă asigurarea unei dimensiuni optime a firmei - dimensiune dincolo de care costul mediu crește.

Procesul combinării și utilizării factorilor de producție se concretizează în ieșiri, denumite rezultate economice sub forma de bunuri materiale și servicii.

Rezultatele economice urmărite și evidențiate la nivelul fiecărui agent economic întreprinzător sunt cunoscute sub denumirea de **rezultate microeconomice**.

Principalii indicatori microeconomici:

- cifra de afaceri
 - valoarea adăugată
 - venitul global
4. profitul (beneficiul net)

Probleme de reflexie, întrebări:

5. Etapele procesului formării științei economice
6. Metode de analiză și structura economică
7. Nevoile umane și interesele economice
8. Activitatea economică

ECONOMIA DE PIATA CONTEMPORANA. TRASATURI CARACTERISTICE

Satisfacerea nevoilor umane se realizează din producție proprie, prin autoconsum sau prin apelarea la produsele altora și obținerea lor prin schimb.

Economia naturală reprezintă acea formă de organizare și desfășurare a activității economice în care nevoile de consum sunt satisfăcute din rezultatele propriei activități, fără a se apela la schimb.

Economia de schimb reprezintă acea formă de organizare și desfășurare a activității economice în care agenții economici produc bunuri pentru vânzare, obținând în schimbul lor alte bunuri, necesare satisfacerii nevoilor.

Legăturile economice dintre agenți se desfășoară sub forma tranzacțiilor bilaterale; bunurile produse îmbracă forma de marfă .

Economia la nivel mondial, a diferitelor zone geografice și al fiecărei țări prezintă o mare diversitate, este extrem de eterogenă. Venind în întâmpinarea tendinței de generalizare a economiei de schimb teoria economică s-a preocupat de elaborarea unor modele de organizare și funcționare capabile să rezolve problema rarității și să atenueze conflictul dintre resursele limitate și nevoile nelimitate, dintre capacitatea modului tehnic și utilizarea resurselor. Pe baza acestor modele au fost imaginat sistemele economice, ca tipuri specifice de organizare și reglare a activității economice, în sensul de mecanism de fundamentare și aplicare în viața a deciziilor pentru a răspunde problemei rarității.

Modalitățile concrete de fundamentare, adaptare, aplicare, și urmărire a deciziilor impuse de raritatea economică au fost definite sub forma a două sisteme teoretice de organizare și funcționare a economiei de schimb (care să răspundă la problemele ce și cât să producă, cum și pentru cine se produce) :

- a) sistemul economiei de piață ;
- b) sistemul economiei de comandă (de economie centralizată).

În practica economică, nici unul din modelele teoretice de organizare a economiei de schimb nu a funcționat în forma pură. În orice economie contemporană se întrepătrund în proporții diferite elemente și mecanisme specifice sistemului de piață liberă cu cele dirijate, se poate vorbi despre o anumită convergență între diferitele componente ale acestor sisteme.

BANII SI FUNCTIILE LOR ÎN ECONOMIE

Punctul de plecare în apariția banilor l-a constituit schimbul care la început s-a făcut în mod direct: bunuri

contra bunuri fara mijlocitor sub forma trocului sau trampei.

Prima forma de existenta a banilor a constituit-o banii-bunuri

Erodarea metalului pretios prin folosire si falsificarile de mare amploare au facut necesara aparitia inlocuitorilor.

Banii-bilete de banca, ca inregistrari ce atestau faptul ca posesorii lor au depus in depozitul bancii emitente cantitatea de aur conform insemnului de pe ele.

Mai tarziu au aparut **banii de hartie** (hartie-moneda) care reprezinta inregistrari care in procesul de circulatie inlocuiesc banii cu acoperire in bunuri reale.

O noua etapa in evolutia banilor reprezinta utilizarea **banilor de cont**. Din cele prezentate rezulta ca si evolutia banilor este marcata de trei etape distincte in devenirea si continutul economic al acestora:

- etapa cand moneda era fixata asupra unui bun economic avand utilitate prin ea insasi;
- moneda simbol, reprezentant al unor marfuri aflate in circulatie;
- moneda conventie, ca activ recunoscut si acceptat sa indeplineasca functia de mijloc de schimb si de plata, sa fie simbol de valoare in cadrul unei comunitati;

In general banii se definesc prin raportarea lor fie la marfuri (bani-marfa speciala) fie la semnele de valoare (bani-simbol).

Natura si rolul banilor pot fi intelese prin tratarea functiilor lor: masura a activitatilor economice si etalon general; mijloc de schimb; mijloc de plata; instrument de rezerva si economisire; mijloc de realizare a transferurilor; bani universali.

- a). Banii ca instrument de masura a activitatilor economice si etalon general
- b). Functia mijloc de schimb
- c). Functia de mijloc de plata
- d). Functia de instrument de rezerva si economisire
- e). Functia de bani universali

PROPRIETATEA

Problema proprietatii a preocupat omenirea inca cu mii de ani in urma, in timp ea a devenit element al confruntarilor sociale si obiect de studiu al stiintelor sociale. Privita in timp, proprietatea s-a miscat de la proprietatea funciara colectiva, la cea individuala asupra uneltelor, la forme mai evaluate "ager publicus", la cea privata si invers. De natura ei a depins in diverse perioade istorice forta stimulentele umane care au potentat in grade diferite, forta lor creatoare in multiplicarea avutiei materiale si spirituale.

Continutul proprietatii a fost interpretat diferit de anumite categorii de oameni, structurandu-se trei optici de abordare: juridica, filozofica si economica.

Subiectii proprietatii sunt fie persoane fizice (indivizi, familii), fie persoane juridice (sociogrupuri si organizatii) care detin anumite bunuri in proprietatea lor exclusiva si care isi exercita direct si nemijlocit drepturile asupra lor.

Relatiile economice au fost cercetate din antichitate. Dreptul roman, de pilda, reglementa si conserva riguros dreptul de utilizare, de culegere a roadelor si de dispunere de bunuri - obiect ale proprietatii. Cu timpul, atributurile raportului de proprietate s-au diversificat, ajungandu-se in prezent la urmatoarele:

- apropierea, ca drept de dispozitie al proprietarului asupra bunului aflat in proprietatea sa, puterea lui deplina de a dispune de el;
- insusirea de catre o persoana a unui bun, dreptul ei de posesiune, ca dominatie directa asupra obiectului;
- utilizarea obiectului proprietatii pe care il are in posesiune, unirea factorilor de productie cu cei umani;
- insusirea roadelor date de bunurile aflate in proprietate, extinderea raportului de proprietate si asupra rezultatelor economice;
- apropierea ca drept de gospodarie, administrare si gestionare a obiectelor proprietatii, atribut aparut odata cu revolutia manageriala.

In prezent coexista urmatoarele forme de proprietate: privat - particulara, publica si mixta.

- a). Proprietatea privat - particulara
- b). Proprietatea publica (de stat)
- c). Proprietatea mixta-nationala (privat-publica) si internationala (privat-publica).

Intre aceste forme de proprietate existente in economia de piata are loc o permanenta competitie manifestata in procesul concurential general.

AGENTII ECONOMICI

- **Agentii economici** sunt persoane sau grupuri de persoane fizice si/sau juridice care in calitate de participanti la viata economica indeplinesc roluri si au comportamente economice similare.

Delimitarea si gruparea lor se poate face pe baza mai multor criterii:

1. după tipologia subiecților de proprietate
2. după forma de organizare și folosire a factorilor de producție
3. după sfera sau domeniul de activitate
4. după funcțiile economice îndeplinite, etc.

fiecare răspunzând unor cerințe și probleme specifice de analiză economică.

După criteriul instituțional în economia de piață se manifestă în principal următoarele categorii de agenți economici:

1. întreprinderile (firmele nonfinanciare)
2. gospodăriile sau menajele
3. instituțiile de credit și asigurări
4. administrațiile publice și cele private
5. restul lumii (străinătatea)

Unitățile economice producătoare sunt acele entități tehnico-organizatorice, economice, sociale, juridice, care produc bunuri materiale și prestează servicii pe baze comercial-lucrative. Aceste unități sunt deosebit de variate și pot fi grupate după mai multe criterii:

- a)- după profil- unitățile economice pot fi industriale, agricole, de construcții, comerciale, bancare, ateliere de reparatii, birouri de consulting, institute de proiectari și cercetari etc.
In condițiile adâncirii diviziunii sociale a muncii s-a adâncit procesul de profilare a unităților economice. În industrie acestea s-au profilat în unități: miniere, siderurgice, constructoare de mașini, alimentare, textile etc.; în agricultură în unități agricole cerealiere, zootehnice, avicole, viticole etc.
- b)- după dimensiune- unitățile economice sunt: întreprinderi mici, mijlocii, mari și gigantice. Această structură cuprinde unități începând de la o mică fermă sau atelier în care lucrează membrii unei familii până la marile firme - conglomerate, având zeci sau sute de mii de salariați.
- c)- după nivelul de înzestrare tehnică- unitățile economice pot fi : manufacturi, unități mecanizate, automatizate, semirobotizate și robotizate.
- d)- după criteriul tehnico-economic, organizațional și juridic-unitățile economice pot fi: stabilimente (ferme, fabrici, mine), firme (organizații) de afaceri și întreprinderi.

Întreprinderea - este acea unitate economică producătoare care se caracterizează printr-un gen specific de activitate, funcționalitate și organizare tehnologică, prin capacitatea de a produce anumite bunuri, de a conduce și gestiona economic, prin autonomia sa financiară.

- a)- concentrarea orizontală- grupează stabilimente, întreprinderi care fabrică același produs și vizează o specializare pe plan tehnologic;
- b)- concentrarea verticală, reunește întreprinderile complementare, noua unitate cuprinzând un întreg circuit economic de la aprovizionarea cu materii prime până la controlul pietelor de desfacere și la organizarea serviciului pentru clienți;
- c)- concentrarea prin conglomerat- regrupează unități independente din punct de vedere tehnic, economic și juridic ce se leagă între ele doar prin interesul financiar și de difuzare a riscurilor asupra tuturor unităților care fac parte din conglomerat.

Întreprinderile se deosebesc între ele după formele de proprietate care stau la baza constituirii lor. Pe baza unor criterii economice și juridice se definește următoarea tipologie:

- 1- Întreprinderi- persoane fizice (individuale- ferme de familie, private de familie);
- 2- Întreprinderi - asocieri (cooperative);
- 3- Întreprinderi - societăți comerciale (juridice):
 - a)- cu persoane în nume colectiv și în comandită simplă;
 - b)- de capitaluri, în comandită pe acțiuni și societăți pe acțiuni (corporatii);
 - c)- societăți cu răspundere limitată (mixte: de persoane și de capitaluri)
- 4- Regii autonome- naționalizate sau constituite din resursele statului; directe și indirecte.

Probleme de reflexie, întrebări:

9. Economia naturală și de schimb
10. Diviziunea socială a muncii
11. Economia de piață consecvențială: concept, tipuri
12. Bani și funcțiile lor
13. Proprietatea și atribuțiile ei
14. Agenții economici și tipologia lor

PIAȚA ȘI CONCURENȚA

CONCURENȚA ȘI MECANISMUL DE FORMARE A PREȚULUI

Trasatura esentiala a economiei de piata este concurenta care reprezinta forma activa de manifestare a liberei initiative.

Concurenta reprezinta confruntarea specifica dintre agentii economici ofertanti, vânzatori pentru a atrage de partea lor cumparatori (clientela, solicitanti). Ea exprima comportamentul specific interesat al tuturor subiectilor de proprietate care actioneaza în economia de piata.

Lupta de concurenta se desfasoara cu ajutorul unor mijloace economice si extraeconomice.

a) Mijloace economice:

- reducerea costurilor bunurilor economice sub cele ale concurentilor;
- reducerea pretului de vânzare;
- ridicarea calitatii produselor;
- acordarea unor facilitati clientilor: transport gratuit, garantie si service, etc.

b) Mijloace extraeconomice:

- furnizarea de informatii generale pentru toti clientii cu privire la produsele oferite;
- sponsorizarea unor actiuni sociale de interes local ori national;
- in unele situatii agentii economici în relatiile cu clientii folosesc presiunile morale, speculând situatiile critice (razboi, crize, calamitate) încalcând legile tarii.

În functie de instrumentele luptei de concurenta aceasta poate fi loiala si neloiala.

Concurenta loiala se defineste prin folosirea nediscriminatorie de catre vânzator a instrumentelor economice enumerate în conditiile accesului liber pe piata si a deplinei posibilitati de cunoastere a mijloacelor de reglementare a relatiilor de vânzare-cumparare.

Concurenta neloiala este generata de marirea artificiala a propriilor produse, de acordarea unor stimulente deosebite clientilor, de utilizarea unor mijloace extraeconomice de patrundere si mentinere pe piata.

Concurenta prin functiile ei generale este considerata ca legea economica cu cel mai mare rol în asigurarea progresului economic si a egalitatii între oameni.

Concurenta are urmatoarele functii în economia de piata:

- 1) Stimuleaza progresul general.
- 2) Determina reducerea pretului de vânzare, ea opunându-se scumpetei.
- 3) Contribuie la egalizarea progresiva a veniturilor si a conditiilor de viata.

Teoria economica defineste urmatoarele tipuri de concurenta: perfecta, monopolistica si imperfecta.

- 4) **Concurenta perfecta sau pura** presupune existenta unui raport de piata, încât toti producatorii (vânzatorii) sa-si vânda toata productia, toate marfurile oferite la pretul pietei, fara ca unul dintre ei si toti împreuna sa-l poata influenta hotarâtor, iar cumparatorii sa poata procura ceea ce au nevoie si cât doresc din fiecare bun la acelasi pret fara a-l putea modifica dupa vointa lor.
- 5) **Concurenta monopolistica** Aceasta forma întruneste toate premisele concurentei perfecte cu exceptia omogenitatii produselor, care este substituita cu diferentierea produsului, cumparatorii au posibilitatea sa aleaga produsul pe care îl prefera dintr-o anumita categorie, iar vânzatorii pot impune pretul si cantitatea prin politica noilor sortimente de produse care se deosebesc de cele vechi .
- 6) **Concurenta imperfecta** se manifesta pe acea piata în care agentii economici - vânzatori si cumparatorii pot sa influenteze prin actiunile lor unilaterale raportul dintre cererea si oferta de marfuri si nivelul preturilor în vederea obtinerii de profituri mari si stabile.

Probleme de reflexie, întrebări:

15. Concurența: concept, mijloace economice și contra economice

16. Formele de concurență

17. Funcțiile concurenței

PIATA. CEREREA SI OFERTA

Piata este locul de întâlnire, mai mult sau mai puțin distinct, dintre oferta vânzatorilor si cererea cumparatorilor, prima fiind forma de manifestare a productiei în conditiile economiei de piata, a doua exprimând nevoile umane solvabile, însoțite de capacitatea oamenilor de a cumpara marfurile oferite si care se dovedesc a fi convenabile pentru ei.

Piata îndeplineste multiple functii:

- piata verifica concordanta sau neconcordanta dintre volumul, structura si calitatea ofertei (productiei) cu nivelul, structura si calitatea cererii (a nevoilor umane);
- piata ofera informatii obiective , ieftine si rapide agentilor economici participanti la piata;

- piata selecteaza agentii economici pe baza criteriului eficientei activitatii lor;
- piata stabileste pretul bunurilor si serviciilor economice care fac obiectul vânzării-cumparării.

Clasificarea pietei se face dupa mai multe criterii:

- 1)- dupa natura bunurilor ce fac obiectul tranzactiilor comerciale:
- 2)- dupa forma obiectelor schimbate:
- 3)- dupa starea obiectelor supuse vânzării-cumparării, în functie de existenta sau inexistenta lor în momentul tranzactiei:
- 4)- dupa locul de desfasurare a relatiilor de schimb:
- 5)- dupa timpul în care se transfera obiectele tranzactionate la cumparatori:
- 6)- dupa numarul si importanta relativa a participantilor:
- 7)- dupa raportul dintre cererea si oferta unui bun sau categorii de bunuri:

Sistemul pietelor cuprinde:

- piata bunurilor de consum personal - care cuprinde bunurile corporale si incorporale;
- piata bunurilor destinate productiei (factorilor de productie);
- piata financiara, ca sistem de relatii prin care resursele banesti temporar disponibile sunt oferite acelor agenti economici care au nevoi suplimentare de aceste resurse;
- piata resurselor naturale, de exemplu a petrolului si gazelor naturale, a devenit o piata de interes general;
- piata monetara;
- piata muncii;
- piata informatiilor;
- piata serviciilor manageriale, de marketing, a tuturor serviciilor tehnice, stiintifice, juridice s.a.

Piata în ansamblul ei se prezinta ca piata reala si piata fictiva aflate în strânsa legatura.

Piata reala exprima cererea si oferta de bunuri de consum si de factori de productie.

Piata fictiva are ca obiect cererea si oferta de titluri de proprietate, vânzarea si cumpararea de semne banesti ale bunurilor economice.

Cererea

Cererea reprezinta cantitatea totala dintr-o anumita marfa dorita care poate fi cumparata de un individ, într-o perioada de timp la un pret unitar dat.

În functie de natura bunurilor cererea poate fi:

- a) - cererea pentru bunuri substituibile (ulei de masline - ulei de floarea soarelui - ulei de porumb - ulei de soia);
- b) - cererea pentru bunuri complementare (autoturisme-benzina, obiecte electrocasnice - energie electrica);
- c) - cererea derivata (cererea pentru faina este determinata de cererea pentru pâine).

Marimea si dinamica cererii pentru un anumit bun sunt determinate de nivelul si dinamica pretului pentru bunul respectiv care reprezinta cauza extinderii sau contractiei cererii.

Raporturile de cauzalitate dintre modificarea pretului unitar al unui bun si schimbarea cantitatii cerute constituie **continutul legii generale a cererii**.

Potrivit acestei legi: cresterea pretului unitar al unui bun determina reducerea cantitatii cerute din acel bun si invers.

Exceptiile de la legea generala reflectate în "Paradoxul Giffen", dupa numele celui care a studiat fenomenul, se poate explica **prin cele doua efecte generale ale cresterii pretului la un anumit bun**:

- 1)- cresterea cantitatii la alte bunuri ale caror preturi nu au crescut - care sunt substituibile;
- 2)- reducerea venitului real - pentru bunurile inferioare, între reducerea veniturilor reale si cantitatea ceruta exista o relatie inversa, negativa.

În cazul cresterii pretului unui bun inferior, iar **efectul de venit** este mai mare decât **efectul de substituire**, cantitatea ceruta creste.

Într-o perioada de timp dat cererea pentru un anumit bun poate sa creasca sau sa scada în functie de evolutia urmatorilor factori care poarta denumirea de **conditiile cererii**:

- modificarea veniturilor banesti ale consumatorilor;
- modificarea pretului altor bunuri;
- modificarea numarului de cumparatori;
- modificare preferintelor cumparatorilor;
- previziunile privind evolutia pretului si a venitului.

Elasticitatea cererii exprima sensibilitatea cererii la modificarea pretului sau a altei conditii a cererii. Ea se determina cu ajutorul coeficientului elasticitatii cererii.

Coeficientul elasticitatii cererii arata fractiunea sau procentul modificării cererii în functie de schimbare a pretului sau a altei conditii a cererii.

Modificarea pretului unui anumit bun sau a oricareia din conditiile cererii determina schimbari pozitive sau negative în cererea pentru bunul respectiv. Aceste schimbari pot fi masurate numai daca se cunoaste influenta factorilor care determina elasticitatea cererii. Factorul cel mai important este schimbarea pretului care determina modificarea cererii si anume :

a) **Ponderea veniturii** cheltuit pentru un anumit bun în bugetul total al familiei. Cu cât ponderea cheltuielilor pentru cumpararea unui bun este mai ridicata, cu atât coeficientul elasticitatii la pret (E_{cp}) este mai mare si invers. Unele categorii de bunuri au o pondere mai mare în cheltuielile totale iar altele mai reduse. Astfel, pe masura ce veniturile cresc, ponderea cheltuielilor pentru produse alimentare se reduce. De aceea aceste cheltuieli au o pondere mult mai mare în totalul cheltuielilor persoanelor cu venituri reduse fata de cele cu venituri mari.

b) **Gradul necesitatii de consum**, reprezinta un factor important care actioneaza asupra coeficientului elasticitatii cererii. Din punct de vedere al naturii trebuintelor satisfacute, bunurile pot fi de doua categorii :

- 1) bunuri necesare (vitale)
- 2) bunuri de lux

Nivelul coeficientului elasticitatii cererii pentru bunurile de lux, în functie de pretul acestora, este mai mare decât a celui pentru bunurile necesare.

c) **Durata perioadei de timp** de la schimbarea pretului la un anumit bun si marimea coeficientului elasticitatii cererii la pret exista o relatie directa pozitiva. Daca pretul unui bun se dubleaza într-o perioada scurta de timp cererea se va reduce mai putin, iar într-o perioada îndelungata de timp se va reduce cu un procent mult mai mare.

Oferta reprezinta cantitatea maxima dintr-un anumit bun pe care un vânzator intentioneaza sa o vânda într-o perioada determinata de timp, la un anumit pret.

Dimensiunile si dinamica ofertei deriva din comportamentul economic al producatorilor.

În functie de nivelul cererii, cantitatea vânduta poate sa difere de cantitatea oferita. Însumarea cantitatilor oferite la acelasi pret de catre toti vânzatorii reprezinta oferta de piata care exprima :

a) cantitatea maxima dintr-un anumit bun pe care vânzatorii doresc sa o vânda la un anumit pret unitar.

b) pretul unitar minim acceptat de vânzatori pentru o cantitate dintr-un anumit bun pe care ei doresc sa îl vânda.

Dupa natura bunurilor se pot remarca urmatoarele forme de oferta:

1- oferta de bunuri independente - exemplu oferta de autoturisme, confectii, alimente;

2- oferta complementara când din productia unor bunuri principale - productia de miere, carne, rezulta unele lucruri secundare;

3- oferta mixta când mai multe bunuri oferite satisfac o anumita cerere (cafea, lapte, ceai).

Raporturile de cauzalitate dintre schimbarea pretului si cantitatea oferita constituie continutul legii generale a ofertei.

Potrivit acestei legi:

- cresterea pretului determina cresterea ofertei
- reducerea pretului determina reducerea ofertei.

În conditiile în care ceilalti factori care determina modificarea ofertei ramân neschimbati, rezulta ca între evolutia preturilor si cantitatea oferita exista o relatie directa pozitiva.

Modificarea cantitatii oferite la acelasi nivel al pretului este determinata de o serie de factori denumiti conditiile ofertei si care sunt :

- costul de productie
- pretul altor bunuri
- numarul firmelor care produc acelasi bun
- taxele si subventiile
- previziunile privind evolutia pretului
- evenimentele social - politice si naturale

Elasticitatea ofertei exprima dimensiunile sau gradul modificarii ofertei în functie de schimbarea pretului sau a oricareia din conditiile ofertei.

Elasticitatea ofertei este determinata de urmatoarii factori :

- costul de productie;
- posibilitatea de pastrare si depozitare a bunurilor;
- perioada de timp de la modificarea pretului.

Potrivit acestei legi:

a) pretul de pe piata este determinat de miscarea cererii si a ofertei.

b) pretul de pe piata a oricarui bun tinde permanent spre un nivel de echilibru.

Probleme de reflexie, întrebări:

18. Piața și criteriile de clasificare
19. Funcțiile pieței
20. Cererea și clasificarea ei
21. Oferta și clasificarea ei
22. Echilibrul pieței

PRETUL

Preturile, ca valori concrete la care circula bunurile, reprezintă cea mai complexă formă de măsurare economică, denumită și monetară (banească). În sens general, pretul exprimă cantitatea de monedă ce trebuie plătită pentru achiziționarea unor bunuri și servicii în cadrul tranzacțiilor de piață.

Nivelul și evoluția pretului sunt influențate din partea cererii și a ofertei:

a) din partea cererii de :

- utilitatea bunurilor ce urmează a fi achiziționate de consumatori;
- capacitatea de plată a cumpărătorului; nevoile consumatorilor și structurile cererii;
- costul cumpărării din altă parte (de pe altă piață a bunului respectiv).

b) din partea ofertei de :

- costul de producție, respectiv consumul de factori necesari producerii bunului respectiv oferit;
- prețurile bunului respectiv practicate pe alte piețe.

Factorii externi ai formării prețului (exogeni pieței) sunt :

- intervenția indirectă guvernamentală asupra ofertei cât și a cererii în sensul creșterii sau reducerii lor pentru ca mecanismul lor să funcționeze normal;
- măsurile adoptate de stat pentru menținerea unor echilibre social - economice pe piața muncii, protecția unor producători agricoli ș.a. care s-au reflectat în nivelul și dinamica prețului;
- comportamentul unor organizații economice mari cu piața monopolistă.

În vederea reflectării și analizei pietelor concurențiale și a mecanismelor formării prețului pe aceste piețe, economiștii au formulat două modele fundamentale prin care se evidențiază forțele pieței și prețul bunurilor: 1) unul pentru o piață concurențială pură sau perfectă; 2) pentru o piață de monopol.

Ele sunt modele teoretice, deoarece libera concurență perfectă sau monopolul generalizat nu funcționează niciodată în mod exclusivist.

De aceea mișcarea efectivă a forțelor economice ale pieței și procesul material al formării prețurilor în viața economică modernă se bazează pe principii ce nu aparțin în întregime nici liberei concurențe, nici monopolului.

Cu toate acestea, modelele menționate constituie importante instrumente analitice necesare înțelegerii realităților complexe în cadrul cărora are loc o întrepătrundere a trasăturilor celor **două tipuri de concurență**.

Pe o piață cu concurență perfectă, prețul se formează la nivelul prețului de echilibru dintre curbele cererii și ale ofertei, situație în care cantitățile cerute sunt egale cu cele oferite.

Caracteristicile esențiale ale prețului de echilibru:

- a) Apare spontan, ca rezultat al jocului liber al forțelor pieței fiecărui bun și reprezintă acel nivel al prețului la care are loc egalitatea cantităților cerute din bunul respectiv și cele oferite.
- b) Formarea prețului de echilibru al fiecărui bun este legată și de situația pietelor independente, de prețurile de echilibru ale celorlalte bunuri.

Din punct de vedere al naturii și obiectului pieței, există:

- prețuri ale bunurilor materiale și serviciilor;
- prețuri ale factorilor de producție;
- prețuri sau cursuri ale titlurilor de valoare
- prețuri ale bancilor - corespunzător pieței titlurilor financiare și pieței monetare.

Dupa natura obiectului schimbului:

- prețuri industriale
- prețuri agricole
- tarife pentru servicii etc.

Dupa stadiul schimbului :

- prețuri cu ridicata
- prețuri cu amanuntul

Prin funcțiile lui economice, prețul este numai o categorie valorică dar și o importantă pârghie economică prin intermediul căreia se realizează anumite obiective economice și sociale.

1) Functia de calcul si masurare a cheltuielilor si rezultatelor

2) Functia de stimulare a producatorilor

3) Functia de recuperare a costurilor si de distribuire a veniturilor

Interventia statului în procesul formarii si evolutiei preturilor porneste de la obiectivele urmarite în fiecare tara, el foloseste metode economice sau extraeconomice, administrative, caracterizate printr-o mare diversitate a extinderii în timp si spatiu al rigurozitatii si fermitatii aplicarii lor si se refera la:

a)- modalitatile principale de influentare a costurilor:

- asigurarea unor preturi avantajoase la materii prime de baza , la masini si utilaje
- mentinerea unor tarife reduse la transporturi si servicii industriale, acordarea gratuita sau la pret redus a unor licente, patente sau tehnologii.

b)- în vederea asigurarii unor conditii favorabile de dezvoltare se urmareste totodata frânarea cresterii preturilor în general, prin mentinerea la nivel scazut a celor din sectorul de stat, sector ce cuprinde îndeosebi domeniile industriei extractive, cercetarii stiintifice si transporturilor.

c)- evolutia raportului cerere si oferta-factorul fundamental al formarii si miscarii preturilor - este influentata direct de volumul de marfuri si de resurse financiare de care dispune statul.

Achizitionarea unor cantitati apreciabile de materii prime minerale , cereale, materiale strategice s.a.m.d. la preturi minime garantate si manevrarea lor în perioada cresterii preturilor unor astfel de bunuri, cale importanta de influentare generala a evolutiei preturilor.

d)- politicile în domeniul subventiilor bugetare, al creditelor, impozitelor si taxelor duc de regula la dimensionarea profitului.

În tarile cu economie de piata se recurge la subventionarea preturilor mai ales în conditiile în care unele ramuri se confrunta cu dificultati financiare la stabilirea nivelului minim al salariilor.

e)- înghetarea preturilor, fixarea nivelului si respectiv a limitelor modificarii lor la produsele industriale, se stabileste o limita maxima, iar la cele agricole o limita minima .

f)- reglementarea modului de calculare a componentelor definatorii, ale costului si profitului - actiune în realizarea careia un rol determinant revine conventiilor si preturilor de deviz.

În raport de dimensionarea spatiaala si temporala a utilizarii de catre stat a metodelor de interventie se structureaza trei tipuri de politici în domeniul preturilor.

1) Politicile care limiteaza interventia puterii publice la un numar redus de produse

2). Politici bazate pe coexistenta unui sector reglementat relativ important si unui sector liber sau doar simplu supravegheat

3) Politici ce tind sa impuna o disciplina de ansamblu a preturilor pe timp îndelungat

Probleme de reflexie, întrebări:

23. Prețul și formarea lui

24. Clasificarea prețurilor

25. Funcțiile prețului

26. Politici de prețuri

PIATA MUNCII. SALARIUL

Factorul munca, care reprezinta conditia generala a oricarei activitati se asigura ca si ceilalti factori de productie prin intermediul pietei.

Piata muncii are la baza întâlnirea si confruntarea cererii cu oferta de munca.

Conditia generala ca nevoia de munca sa ia forma cererii de munca este salarizarea ei.

Cererea de munca reprezinta nevoia de munca salariata care se formeaza la un moment dat într-o economie de piata.

Cererea se exprima prin numarul de locuri de munca .

Oferta de munca este formata din munca pe care o pot depune membrii societatii în conditii salariale.

Oferta de munca se exprima prin numarul celor apti de munca sau populatia apta de munca din care se scade numarul femeilor casnice, elevilor si studentilor, militarilor în termen, celor care desfasoara activitati nesalariate, celor care nu doresc sa se angajeze.

Cererea si oferta de munca se desfasoara în doua etape:

- la nivelul economiei sau al ramurilor

- la nivelul întreprinderii sau firmei.

1). La nivelul economiei sau al ramurilor determinate de particularitatile tehnico-economice ale

activitatilor se formuleaza conditiile generale de angajare ale salariatilor, se contureaza principiile care stau la baza stabilirii salariilor si tendinta lor spre un nivel înalt sau scazut (acestea sunt impuse în contractul colectiv pe ramura).

2). La nivelul de întreprindere se continua prima faza de la nivelul economiei sau ramurii. Are loc întâlnirea cererii si a ofertei în termeni reali în functie de conditiile concrete ale firmei si salariatilor ei.

Cererea se dimensioneaza precis ca volum (numar de locuri si persoane) si structura (pe meserii si nivel de calificare) pe baza contractelor de munca si a altor angajamente asumate.

Oferta se delimiteaza pornind de la programul de munca si orele suplimentare pe care le accepta salariatii.

Din confruntarea cererii si ofertei la acest nivel se determina marimea si dinamica salariului nominal.

Studierea si analiza pietei muncii se realizeaza folosind indicatorii:

- produsul fizic marginal al muncii;
- valoarea produsului marginal al muncii;
- echilibrul - venitul marginal al muncii = costul marginal al muncii;
- salariul de echilibru;
- salariul negociat colectiv.

Economiile dezvoltate se caracterizeaza prin existenta mai multor segmente ale pietei muncii între care exista bariere care împiedica trecerea fortei de munca dintr-un sector în altul, si ca urmare mobilitatea acesteia se manifesta mai intens în cadrul fiecarei piete decât între ele.

În cadrul concepiei dualiste privind piata muncii se numara trei puncte de vedere:

- 1) - piata salariatilor (liberi) sau nestructurata si piata celor sindicalizati sau structurata;
- 2) - piata muncii pentru marile firme si pentru cele mici;
- 3) - existenta pietei întreprinderilor de stat (în principal cele cu profil militar) si cea a restului întreprinderilor.

Ipoieza segmentarii pietei muncii se bazeaza pe patru aspecte fundamentale:

- a)- Existenta unui sistem economic dualist structurat:
 - unul central sau primar al marilor întreprinderi monopoliste
 - un sector secundar, periferic al marilor întreprinderi supuse concurentei între care exista o relatie esentiala de dependenta între ele.
- b)- Existenta unei pietei a muncii, de asemenea dualista, fiecarui sector de productie îi corespunde o piata a muncii specifica si izolata prin "bariere de mobilitate".
- c)- Pietele respective se caracterizeaza prin particularitati specifice referitoare la posibilitatea de avansare, conditiilor de munca si salarizare, de organizare sindicala si profesionala, pentru apararea intereselor comune s.a.
- d)- Efecte ce rezulta din categoriile respective de piete, din diviziunea muncii si diferentieri de rasa, sex, vârsta ori nationalitate.

Salariul reprezinta suma platita pentru serviciul factorului uman si se obtine dupa ce munca s-a consumat, **salariul este considerat un venit prin munca.**

În definirea salariului se remarca mai multe pozitii ale specialistilor:

- **1** - unii considera ca salariile sunt plati legate de închirierea fortei de munca de catre utilizatori;

27. 2 - altii apreciaza ca salariul reprezinta chiria, respectiv pretul muncii

28. - 3 - altii apreciaza ca salariul se comporta ca pret al oricarei marfi

În toate tarile salariul conditioneaza situatia economica a 50-93% din populatia ocupata, ponderea fiind mai mica în tarile slab dezvoltate si mare în tarile dezvoltate.

În abordarea naturii salariului se remarca doua categorii principale de concepii: cele moniste si cele dualiste.

Conceptiile moniste explica natura salariului printr-un singur factor:

- 1- factorul costul formarii resurselor - salariul reprezinta suma care asigura strictul necesar pentru existenta salariatului si întreținerea familiei lui;
- 2- factorul productivitatea muncii - salariul reprezinta o parte din rezultatul muncii. O varianta moderna a acestei explicatii o reprezinta teoria salariului de eficienta care sustine ca salariul decurge direct din eficienta muncii si ca urmare relatia salariu-productivitatea muncii nu poate fi identica pentru toate întreprinderile si activitatile ceea ce sta la baza diferentierii salariilor.

Salariul nominal si salariul real nu evolueaza întotdeauna în acelasi sens si ca urmare se pot remarca trei situatii:

- a)- cresterea mai rapida a preturilor decât a salariului nominal va determina scaderea salariului real.
- b)- cresterea mai rapida a salariului nominal fata de preturi va determina cresterea salariului real;
- c)- mentinerea constanta a nivelului salariului nominal si reducerea preturilor bunurilor economice antreneaza o crestere a salariului real.

În practica economica se cunosc trei forme principale de salarizare: în regie, acord si mixta.

- În problema marimii salariului, în literatura de specialitate se delimitează în principal trei concepții:
- a)- marimea salariului este determinată de nivelul și dinamica productivității ;
 - b)- salariul trebuie fixat aprioric la un nivel care să asigure cele mai bune condiții de viață;
 - c)- marimea salariului este determinată exclusiv de raportul dintre cererea și oferta forței de muncă.

În mod obiectiv marimea salariului are două limite care pot oscila:

- minima - în optica celui care se angajează salariul să se situeze cel puțin la nivelul costului forței de muncă ;
- maxima pentru întreprindere - când el este egal cu productivitatea marginală a muncii.

Dinamica salariului depinde de următorii factori:

- a)- costul resurselor de muncă.
- b)- productivitatea muncii .
- c)- raportul dintre cererea și oferta de muncă.
- d)- în regimul salariilor dependente de beneficiu (profit) firma trece de la un salariu fix la o salarizare în care posesorii forței de muncă primesc un salariu de bază mai mic, la care se adaugă partea care le revine din beneficiu (profit).
- e)- dinamica preturilor.
- f)- gradul de organizare în sindicate și capacitatea sindicatelor.
- g)- migrația internațională a forței de muncă.
- h)- legislația cu privire la mișcarea sindicală revendicativă din fiecare țară.

Probleme de reflexie, întrebări:

- 29. Cererea și oferta de muncă
- 30. Caracteristicile pieței muncii
- 31. Salariul și factorii care influențează dinamica lui
- 32. Forme de salarizare

PIATA MONETARA

Funcționarea pieței concurențiale și mecanismele formării preturilor sunt organic legate de mecanismele și funcțiile specifice pietelor ca: piața muncii, piața monetară, piața capitalului și piața valutară. Deși aceste piețe funcționează pe baza unor legi proprii și au la bază mecanisme specifice, aceste piețe se întrepătrund tot mai mult.

În prezent piața monetară, piața capitalurilor și piața financiară (primară și secundară) se intercondiționează tot mai puternic.

Bancile aparute cu multe secole în urmă (prima bancă din Amsterdam 1609) și-au extins de-a lungul timpului rolul și atribuțiile. Din simple mijlocitoare între diverși participanți la viața economică, bancile și ceilalți intermediari financiari s-au impus în ultimul secol ca un agent economic agregat foarte activ.

Funcțiile active

- a)** acordarea de împrumuturi solicitanților care întrunesc condițiile de bonitate financiară
- b)** gestionarea conturilor deponenților
- c)** organizarea înființării de societăți comerciale și păstrarea titlurilor de valoare ale acestora.

Funcțiile pasive

- d)** primirea spre păstrare a economiilor populației și agenților economici nonfinanciari (depozitul reprezintă principala funcție pasivă a bancilor).
 - e)** primirea de depuneri ale unor clienți pentru a efectua din ele anumite plăți;
 - f)** conducerea operațiunilor de casa ale întreprinderilor și instituțiilor care solicită acest lucru.
- Sistemul bancar și rolul său

După rolul principal îndeplinit, bancile se grupează în: bănci de emisiune (una pentru fiecare țară) și bănci comerciale.

Banca de emisiune - banca centrală sau națională are o poziție specială în sistemul bancar al fiecărei țări. Rolul ei decurge din operațiunile pe care le efectuează în conformitate cu mandatul național atribuit și care cuprind următoarele atribuții:

- emite bilete de bancă;
- crearea și gestionarea puterii de plată în țară ;
- supravegherea societăților bancare și a altor instituții de credit în vederea reglării volumului și costului

creditului;

- conlucrarea cu Trezoreria pentru a conduce programul de împrumut al Guvernului;
- conduce politica monetară și valutară a țării;
- identifică căile economice de menținere a stabilității monetare și de asigurare a funcționalității sistemului bancar;

Bancile Comerciale sunt întreprinderi lucrative specializate care furnizează bani - capital celorlalți agenți economici, persoane fizice și / sau juridice nonfinanciare. Activitatea lor se bazează pe resursele bănești atrase și a capitalului lor propriu. Bancile comerciale se grupează în : bănci de depozit și bănci ipotecare.

Bancile comerciale de depozit își formează mijloacele financiare de pe piața din depunerile pe termen scurt ale clienților. Din această categorie fac parte:

- **bănci de depozit** propriu-zis care primesc depuneri la vedere și pe termen și care acordă credite pe termen scurt;
- **bănci de afaceri** care dispun de însemnate capitaluri proprii și își procură mijloacele necesare prin emisiunea de obligații sau acțiuni și pot să acorde credite pe termen lung;

Bancile ipotecare dobândesc mijloacele bănești prin emisiuni de înscrisuri și obligațiuni ipotecare.

În sistemul financiar-bancar, un rol tot mai important îl ocupă diferitele societăți financiare și de asigurări.

Sistemul financiar-bancar din România cuprinde:

1 - Banca Națională a României;

2 - Institutiile financiar-bancare (intermediarii financiare din România)

Moneda reprezintă în principal, o categorie macroeconomică la care se raportează toți agenții economici dintr-o țară.

Pentru facilitarea derulării tranzacțiilor economice, moneda națională trebuie să întrunească următoarele atribute:

- acceptabilitatea - să fie acceptată de toți ca mijloc de plată;
- durabilitatea - să aibă o viață naturală rezonabilă, să nu se deterioreze îndată ce este folosită de agenții economici;
- convertibilitatea - să o poți folosi cu ușurință;
- divizibilitatea - să poată mijloci oricărei tranzacții indiferent de mărimea ei;
- uniformitatea - fiecare din instrumentele monetare acceptate să fie de aceeași calitate și să îndeplinească aceleași funcții;
- greutatea falsificării - ea trebuie să conțină elemente tehnice care să facă dificilă sau imposibilă reproducerea de către indivizi;
- stabilitatea valorii ei - menținerea puterii de cumpărare a ei o perioadă cât mai mare de timp.

Ca stoc, masa monetară reprezintă totalitatea instrumentelor bănești de care dispune sectorul financiar dintr-o economie națională la un moment dat, destinate achiziționării de bunuri și servicii, achitării datoriilor, constituirii economiilor, pentru investiții și altor plasamente.

Ca flux, masa monetară reprezintă masa medie de bani care circulă într-o anumită perioadă de timp în economia națională (trimestru, an).

După criteriul asigurării lichidității bănești există mai multe agregate monetare:

1) - Agregatul monetar M1 care reprezintă masa monetară în sens îngust, formată din: numerarul în circulație - de hârtie și moneda divizionară, conturile bancare operabile prin cecuri aparținând rezidenților nonfinanciarilor și cecurile la purtător (de calatorie).

2) - Agregatul monetar M2 - reprezintă suma monetară în sens larg. El cuprinde fața de M1 următoarele depozite:

- depozite de economii la vedere, aflate în conturile bancare neoperabile prin cecuri;
- depunerile la casele de economii;
- depunerile pe termen scurt la banca;
- acțiuni ale fondului de ajutor reciproc, ce pot face obiectul unei tranzacții monetare.

Componentele suplimentare ale lui M2 ($m2 = M2 - M1$) reprezintă disponibilități ale rezidenților nonfinanciarilor gestionate de unitățile financiare - bancare.

3) - Agregatul monetar M3 - cuprinde alte plasamente pe termen scurt care nu pot fi încadrate în masa semimonetară ($m2$). Componentele agregatului ($m3$) sunt:

- depunerile pe termen nelimitat și bonurile de economii;
- depunerile și titlurile de comerț în devize (monede străine);
- bonurile de tezaur și bonurile de subscriere la împrumuturile de stat, bonuri negociabile;
- bonurile de economii PTT etc.

Componentele agregatelor $m2$ și $m3$ împreună ($M3 - M1$) formează economiile lichide depuse pe termen scurt.

4) - Agregatul monetar patru (L) cuprinde pe lângă cele ce fac parte din agregatul monetar M3 economiile

contractuale depuse pe termen si diferite alte plasamente negociabile, titluri de valoare emise de agenti nonbancari.

Exista deosebiri însemnate de la tara la tara privind numarul instrumentelor de schimb si de plata, denumirile acestora si raporturile de marime între ele.

Cererea generala de moneda, precum si cea pentru fiecare agregat în parte sunt conditionate de factori obiectivi si subiectivi.

1). - Masa monetara în circulatie depinde de volumul total al schimburilor mijlocite efectiv si viteza de rotatie a acestora.

2). - Masa monetara depinde de marimea creditului, de raportul între vânzarile pe datorie si platile facute în contul creditelor ajunse la scadenta în perioada respectiva;

3). - Masa monetara este influentata de comportamentul agentilor economici fata de moneda reflectat de intensitatea înclinatiei spre lichiditate care are la baza mai multe mobiluri:

- mobilul venitului de a purta bani lichizi si de a nu-i cheltui pe masura încasarii lor;
- mobilul afacerilor - pastrarea unui volum de bani lichizi în asteptarea unor plasamente mai avantajoase în viitor;
- mobilul prudentei - pentru a face fata unor situatii neprevazute sau fructificarea unor situatii mai favorabile;
- mobilul speculatiei - în anumite împrejurari banii lichizi sunt un bun financiar superior fata de diferitele titluri de valoare.

Stocul de moneda în societate, moneda existenta la agentii economici si cea folosita într-un orizont de timp se masoara prin lichiditatea monetara, care se exprima în marimi absolute si relative.

Rata lichiditatii reprezinta raportul între nivelul mediu anual al sumei agregatelor monetare si nivelul tranzactiilor economice mijlocite de moneda. Acesta este un indicator pe baza caruia se fundamenteaza politica monetara si de apreciere a eficientei ei.

Intensitatea utilizarii masei monetare este masurata prin viteza de circulatie a monedei. Ea se exprima printr-un raport ce evidentiaza rapiditatea tranzactiilor si viteza cu care circula veniturile.

Oferta de moneda înseamna punerea în circulatie a diferitelor instrumente monetare.

Bancile comerciale pot sa creeze moneda si sa sporeasca masa monetara. Acest proces este cunoscut sub denumirea de multiplicatorul creditului.

Bancile comerciale pot conveni sau poate fi impus prin Legea societatilor comerciale ca rezervele lor sa fie de 10% din volumul depozitelor la vedere.

Multiplicatorul monedei de cont este definit ca raportul dintre volumul noilor depozite si noilor rezerve si se determina dupa relatiile $M_m = D / R = 1 / r$, unde

M_m = multiplicatorul monedei

D = depozitul la vedere

R = rezervele bancilor

r = rata rezervelor dorite sau impuse.

Echilibrul pietei monetare

Oferta de moneda ($M_o - M'o$) creste pe masura cresterii ratei dobânzii (d'), rata rezervelor dorite sau obligatorii (legale) pe care le pastreaza bancile, masa monetara, comportamentul publicului.

Cererea de moneda este influentata si de alti factori ca: marimea venitului national, anticiparile privind evolutia ratei dobânzii, modificarea ratei de schimb.

Piata monetara se afla în stare de echilibru atunci când la un anumit nivel al ratei dobânzii cantitatea de moneda oferita este egala cu cererea.

Cresterea cererii de moneda determina sporirea cantitatii de moneda pe piata si cresterea ratei dobânzii

Scaderea ofertei de moneda determina o crestere a ratei dobânzii si reducerea cantitatii de moneda tranzactionata pe piata monetara.

Schimbarile de pe piata monetara, în special a ofertei de moneda, afecteaza si dinamica venitului national datorita modificarii ratei dobânzii.

Creditul presupune schimbul de bunuri actuale contra unor bunuri viitoare, cu scopul de a sustine o afacere. Spre deosebire de celelalte schimburi în cazul creditului prestatia si contraprestatia implica doua categorii speciale de persoane: creditorii si debitorii.

Creditul consta în transmiterea de bunuri pe un timp limitat fixat dinainte si numit scadenta, contra unei sume de bani numita dobânda.

Creditul îndeplineste urmatoarele functii economice:

- a) - înlesnește sporirea capitalului real, asigurând o mai bună folosire a factorilor de producție existenți; un agent economic care are o sumă economisită și pe care nu o poate utiliza cu folos o transmite altui agent economic care o folosește direct sau indirect în scopuri productive;
- b) - contribuie la concentrarea întreprinderilor, creditul înlesnește distribuirea resurselor banesti între diferite întreprinderi și ramuri economice, orientându-le spre unități eficiente și le sporește forța lor concurențială pe piață;
- c) - accelerează tranzacțiile comerciale, favorizează desfacerea marfurilor pe scară mare. Comerciantul detailist obține marfuri pe credite în schimbul unui efect comercial (polita) pe care comerciantul angrosist o poate sconta la bancă.
- d) - sporește viteza de rotație a monedei și contribuie la dimensionarea masei monetare, și ca urmare banii de credit contribuie la asigurarea mijloacelor de plată necesare în economia națională;
- e) - Exerciți o influență pozitivă asupra consumului prin cumpărarea pe credite și plata în rate a unor bunuri de folosință îndelungată.

Tipurile de credite

a)- după forma de proprietate a destinatarului, avem credit:

- privat, care se acordă persoanelor particulare și întreprinderilor private; persoane fizice și / sau juridice;
- public, care se acordă statului și societăților de drept public;

b)- după durata de timp pe care se acordă, creditul poate fi:

- la vedere - 48 ore lucrătoare
- pe termen : - scurt - până la un an
- mediu - între 3-5 ani
- lung - peste 5 ani

c)- după modalitățile de garantare, creditul poate fi:

- credit personal, care se acordă pe baza de încredere personală;
- credit real, care se contractează pe baza unei garanții. Garanțiile sunt de mai multe feluri care definesc și felurile de credit.

d)- după scopul urmărit de debitor, există:

- **credite de consum** (acordate gospodăriilor, menajelor) pentru susținerea nevoilor de consum;
- **credit de producție** acordat agenților economici pentru modernizarea și dezvoltarea producției, a vieții economice în general.

Politica monetară se definește ca o acțiune exercitată de autoritățile monetare - Banca Centrală și Trezoreria - asupra masei monetare și a activelor financiare în vederea orientării activității economice pe termen scurt sau mediu.

Politica monetară reprezintă ansamblul de reglementări pe care Banca Centrală le impune celorlalte bănci în vederea realizării unor obiective generale, care privesc:

- stabilitatea;
- expansiunea;
- deschiderea economiei naționale către exterior, etc.

Probleme de reflexie, întrebări:

33. Băncile și funcțiile lor
34. Moneda și atribuțiile ei
35. Masa monetară
36. Agrațiile monetare
37. Multiplicatorul de monedă
38. Echilibrul pieței monetare
39. Creditul și clasificarea lui
40. Politici monetare

PIATA CAPITALULUI (FINANCIARA)

Obiectul pieței capitalului, în sens general îl constituie activele financiare al căror rol în economia de piață contemporană crește și se diversifică continuu.

Moneda ca prim termen al tranzacției se schimbă pe mai multe categorii de bunuri:

- a) cumpararea de bunuri materiale si servicii (proprietati funciare, materii prime, produse finite, servicii ale muncii fizice si intelectuale etc.);
- b) moneda nationala se mai schimba pe monede straine si pe aur (sub forma de lingouri si/sau piese. În aceste tranzactii fluxurile monetare apar în subsidiar ca instrumente de schimb);
- c) moneda (sub forma cash) se schimba contra diferitelor creante pe termen scurt si pe termen lung, adica cumpararea unor titluri (hârtii si înscrisuri) ce dovedeste participarea detinatorului lor la activele si beneficiile viitoare ale societatii comerciale emitente. În cazul cumpararii de titluri (hârtii, înscrisuri) fluxurile monetare apar ca scop, ele devenind componente ale pietei capitalurilor fiind un criteriu de delimitare a pietei capitalurilor.

Pentru definirea si caracterizarea obiectului pietei capitalului apare ca necesara si precizarea conceptului de active si clasificarea lor.

Activele reprezinta bunuri care au capacitatea de a genera fluxuri de venituri în viitor. Cea mai generala clasificare a activelor consta în gruparea lor în fizice si financiare.

Dupa orizontul de timp al valabilitatii se clasifica în: hârtii de valoare pe termen scurt si hârtii de valoare pe termen lung.

Modificarea pretului hârtiilor de valoare genereaza *tranzactii speculative*.

Acestea sunt de doua feluri : unele se bazeaza pe anticipari ale reducerii pretului, altele pe anticipari ale cresterii pretului pe baza carora fiecare parte mizeaza ca va câstiga.

Piata capitalului cuprinde: piata primara si piata secundara.

Functionarea pietei capitalului (financiara) presupune existenta unor institutii specifice ca: comisia hârtiilor de valoare, casele de brokeraj, bursa de valori.

Comisia hârtiilor de valoare este un organism guvernamental care are responsabilitati în ceea ce priveste coordonarea acestei pietei cum sunt :

- înregistrarea tuturor hârtiilor de valoare emise pe piata primara si confirmarea prospectelor de emisiune;
- atestarea brokerilor si a caselor de brokeraj si urmarirea activitatii lor ;
- controlul activitatii burselor de valori;
- aprobarea înfiintarii unor noi burse de valori. Aceste atribute sunt adaptate si concretizate în fiecare tara.

Casele de brokeraj îndeplinesc urmatoarele functii principale :

- introducerea noilor emisiuni în piata primara ;
- tranzactii pe pietele secundare ;
- tranzactii pe cont propriu (dealing) ;
- gestionarea portofoliului de hârtii de valoare ;
- consultanta în probleme de investitii ;
- pastrarea în custodie a hârtiilor de valoare.

Principalul actor al pietei capitalului este **brokerul**. Din punct de vedere institutional brokerul este conceput la trei niveluri :

- persoana fizica ce practica profesiunea de broker ;
- case de brokeraj ce opereaza cu intermediari între cumparatorii si vânzatorii de hârtii de valoare ;
- asociatii de brokeri.

Bursa de valori este o piata publica (fictiva) organizata pentru tranzactiile cu hârtii de valoare pe termen lung emise anterior de catre cele mai importante societati pe actiuni si de catre autoritatile publice .

Operatiunile bursiere se împart în operatiuni la vedere si în operatiuni la termen.

În sistemul pietelor, bursa de valori si-a demonstrat rolul foarte important în economia moderna care se reflecta în **urmatoarele functii** :

- stimuleaza procesul investitional concomitent cu dezvoltarea sentimentului de siguranta economica si de proprietar(la cei care cumpara active financiare);
- actioneaza pozitiv asupra pietei muncii, a pietei bunurilor si serviciilor de consum si capital; aceasta functie decurge din preferinta menajelor pentru patrimoniul financiar în detrimentul celui fizic;
- transforma rapid, operativ, capitalul banesc în capital real (factor de productie) si invers;
- favorizeaza libera intrare pe piata capitalului si înalta sa mobilitate;
- stimuleaza procesul de concentrare a puterii economice, de preluare a controlului asupra unor societati pe actiuni, care se obtine prin detinerea pachetului actiunilor de control;
- este un barometru sensibil al starii economiei; scaderea brusca a cursurilor prevesteste declansarea unei crize; ridicarea cursurilor este un semnal de expansiune;
- operatiunile speculative la bursa sustrag însa disponibilitati banesti însemnate de la procesele economice

reale;

- favorizeaza asanarea circulatiei monetare.

Probleme de reflexie, întrebări:

41. Piața de capital
42. Hârtiile de valoare: acțiuni și obligațiuni
43. Instituțiile pieței de capital
44. Funcțiile pieței de capital

PIATA VALUTAR - FINANCIARA

Piata valutara este expresia amplificarii schimburilor economice între state si functioneaza în strânsa interdependenta cu pietele monetare, a capitalului si a muncii.

Termenul de valuta este cel sub care circula moneda nationala pe plan international.

Valuta - moneda nationala a unui stat utilizata în tranzactii internationale, precum si monedele compuse cum ar fi DTS (Drepturi Speciale de Tragere), ECU (Unitatea Europeana de Cont).

Piata valutara reprezinta totalitatea tranzactiilor de vânzare - cumparare a monedelor convertibile ce apartin diverselor tari.

Pe aceasta piata se întâlnesc cererea si oferta de valute si are rolul sa atraga mijloacele de plata internationale sub forma de bancnote, moneda divizionara, instrumente de plata si de credit emise în valuta.

Pe piata se fac tranzactii cu valuta si cu titluri de credit, cambii, bilete de ordin, cecuri, valori mobiliare, ordine de plata etc., **numite devize**.

Piata valutara se caracterizeaza prin elemente specifice ca:

- a) agenti economici autorizati sa realizeze operatiuni cu valuta;
- b) normele legale referitoare la organizarea, desfasurarea si controlul operatiilor cu valuta;
- c) metodele de determinare a cursului valutar si de protectie a sa prin actiuni ale Bancii Nationale;
- d) timpul în care functioneaza piata valutara;
- e) riscul si profitul pe piata valutara;

Pe piata valutara actioneaza urmatoarele categorii de subiecti:

- 1) operatori principali, îndeosebi bancile;
- 2) operatori comercianti - agentii economice care desfasoara activitati de comert international;
- 3) operatori intermediari, mai ales brokeri;
- 4) operatori speculatori, ca persoane fizice sau juridice.

Obiectul activitatii pietei valutare îl reprezinta un ansamblu de fluxuri ca:

- vânzare - cumparare de valute convertibile;
- schimbarea unei valute efective pe valuta din cont sau invers;
- vânzare - cumparare de efecte de comert exprimate în ECU pe efecte exprimate în alta valuta aflata în cont, etc.

Cererea si oferta de valuta se formeaza pe baza unor procese specifice determinate de economiile nationale si de relatiile internationale.

Cererea de valuta se formuleaza de agentii economici pentru urmatoarele nevoi:

- extinderea activitatii economice;
- interese speculative;
- protejarea sau apararea împotriva unei dinamici nefavorabile a cursului de schimb al diverselor monede nationale.

Oferta valutara se formeaza pe baza deciziilor bancare si a banilor persoanelor fizice si juridice ca agenti economici care activeaza în comert, industrie, agricultura, turism, asigurari etc.; numerarul nu are un rol semnificativ în procesul de formare a ofertei de valuta.

O conditie a functionarii pietei valutare o reprezinta convertibilitatea.

Conceptul de convertibilitate a evoluat în timp de la schimbarea libera a monedei pe o cantitate de metal pretios la convertibilitatea valutara în prezent.

În viziunea F.M.I. convertibilitatea reprezinta dreptul rezidentilor si nerezidentilor **de a schimba** o moneda nationala cu alta moneda straina **în mod liber prin vânzare - cumparare** pe piata **fara nici o restrictie**.

În prezent convertibilitatea nu mai are nici o legatura cu etalonul de schimbare în aur. Drept urmare functionalitatea convertibilitatii se confrunta cu dificultati în conditiile inflatiei.

Mecanismul funcționării convertibilității se bazează pe strategia care corelează următoarele elemente:

- a) stabilirea unui curs de schimb real
- b) liberalizarea preturilor, în sensul că preturile naționale sunt fundamentate economic prin influențele favorabile ale folosirii unui curs de piață echilibrat pentru schimbul valutar;
- c) eliminarea restricțiilor în utilizarea monedei naționale pe teritoriul țării respective;
- d) crearea rezervelor valutare ale țării în devize sau linii de credite externe care acoperă necesarul de import al țării pe o perioadă de 6 - 7 luni pentru a asigura credibilitatea

Convertibilitatea monedei are efecte economice pozitive și negative.

Cursul valutar reprezintă prețul unei monede naționale sau internaționale exprimat într-o altă monedă națională cu care se compară valoric în anumite condiții de spațiu și timp.

Stabilirea cursului valutar depinde de mai mulți factori care influențează puterea de cumpărare a monedei naționale:

- ritmul creșterii P.I.B.;
- nivelul și dinamica preturilor, bunurilor economice;
- masa monetară;
- creditul;
- dobânda etc.

Cursul valutar economic sau cursul pieței este cursul efectiv zilnic ce se folosește în tranzacțiile internaționale care are la bază paritatea preturilor de cumpărare a monedelor naționale.

Cursul valutar se formează pe piețele valutare în funcție de raportul dintre cererea și oferta de monede naționale care se schimbă și care este determinat de:

- dimensiunile și direcția dezvoltării tranzacțiilor internaționale cu monedele respective;
- corelația dintre datoriile și creanțele externe ale unei țări care participă la piața valutară.

Cursul valutar este influențat de o serie de factori interni și externi:

Datoria externă a unei țări rezultă din împrumuturile sau creditele primite de aceasta de la o țară sau de la agenți economici particulari în cadrul relațiilor internaționale și alte obligații financiare generate de integrarea economică mondială.

Datoria externă cuprinde:

- a) datoria externă brută în sens larg - sumele provenite din toate sumele de credit și alte valori pe care rezidenții unei țări le datorează exteriorului;
- b) datoria externă în sens restrâns: din totalul obligațiilor banesti se scad:

Balanta de plăți externe reprezintă un instrument economico-statistic în care se cuprind și se compară încasarile și plățile realizate de o țară în relațiile sale cu alte țări pe o perioadă de timp, de regulă un an.

În balanta de plăți externe se înscriu toate fluxurile valorice cu străinătatea, nu se include stocul activ sau pasivele, sumele financiar-valutare care se află la dispoziția economiei naționale la un moment dat.

Balanta de plăți externe cuprinde sintetic totalul încasarilor și plăților efectuate între agenții economici din țara de referință cu cei străini ordonate într-o anumită grupare.

Metodologia FMI prevede ordonarea conturilor balantei de plăți externe pe grupe în vederea asigurării comparabilității internaționale:

Balanta de plăți externe poate să se găsească în trei situații și poate fi:

- o balanță echilibrată când încasarile sunt egale cu plățile;
- o balanță excedentară sau activă când încasarile internaționale sunt mai mari decât plățile;
- o balanță deficitară sau pasivă când plățile sunt mai mari decât încasarile.

Primele două situații sunt favorabile pentru țara respectivă însă cea mai avantajoasă este când balanța de plăți externe este echilibrată întrucât toate resursele sunt folosite integral pentru dezvoltarea economiei țării respective. Balanță deficitară sau pasivă afectează dezvoltarea economiei țării respective.

Probleme de reflexie, întrebări:

45. Valută și piața valutară
46. Cererea și oferta de valută. Cursul de schimb.
47. Operațiunii pe piața valutară
48. Convertibilitatea monedei naționale
49. Datoria externă
50. Balanța de piețe externe

ESECUŁ PIETEI. EXTERNALITATI SI BUNURI PUBLICE

Teoria economica a bunastarii este o abordare normativa a actelor si comportamentelor participantilor individuali la viata economica, a problemelor microeconomice. Scopul acesteia îl reprezinta evaluarea, daca economia functioneaza bine si performanta sa sociala ce se asigura pe baza actiunilor si comportamentelor indivizilor în cadrul universului social.

Resursele sunt alocate eficient daca nu este posibil sa se produca mai mult dintr-un bun fara a produce mai putin din altul sau daca orice realocare a lor face o persoana mai înstarita fara ca aceasta sa conduca la saracirea alteia.

Alocarea eficienta a resurselor este denumita alocare optima sau Pareto - optima

Eficienta economica cuprinde doua componente :

- eficienta productiva
- eficienta alocativa.

Atunci când ipotezele concurentei perfecte nu sunt respectate, alocarea resurselor contravine criteriului paretian de eficienta. Aceste situatii de piata coroborate cu actiunea corectoarea a guvernelor sunt privite ca un esec al pietelor. Cauzele esecului pietelor sunt urmatoarele :

- dificultatea individualizarii dreptului de proprietate;
- existenta unor costuri tranzactionale semnificative;
- esecul negocierii unor acorduri mutuale avantajoase de schimb;

Individualizarea dreptului de proprietate se face uneori cu dificultate ca urmare a excluziunii imperfecte si a gradului redus de transferabilitate.

- a) Excluziunea imperfecta apare în primul rând când dreptul de proprietate asupra unui bun este detinut de un grup de persoane, de exemplu drumul public apartine tuturor detinatorilor de autovehicule. În al doilea rând excluziunea imperfecta se refera la capacitatea reduisa a societatii de a exclude un participant din rândul potentialilor utilizatori ai unui bun.
- b) Gradul redus de transferabilitate apare când sunt limitate drepturile legale de vânzare a bunurilor, ca urmare proprietarii nu dispun de posibilitatea sa încheie cele mai avantajoase contracte privind transferarea controlului asupra utilizarii bunurilor.
- c) Esecul negocierii unor acorduri de schimb avantajoase se datoreaza existentei mai multor posibilitati privind schimbul mutual avantajos. Fiecare participant cauta sa obtina pentru sine cât mai multe avantaje. Ajungerea la un acord convenabil pentru parteneri presupune concesiuni si renuntari.

Bunurile publice

Bunurile publice reprezinta o categorie de bunuri a caror delimitare se face dupa caracteristicile nonexclusiviste (nonconcurenta) si nonrivalitatea .

Un bun public este nonconcurent în consum când este disponibil în egala masura pentru oricare persoana indiferent de intensitatea preferintei si imposibilitatea de a exclude de la consum vreun consumator potential, imediat ce bunul a fost produs.

Bunurile de merit sunt acele bunuri pe care guvernul le impune oamenilor sau ii încurajeaza sa le cumpere deoarece indivizii nu cunosc adevaratul beneficiu ce se obtine în urma consumarii bunurilor respective(ex.: centurile auto).

Bunurile de nemerit sunt acele bunuri pe care guvernul le interzice în consum deoarece indivizii nu sunt constienti ca vor suferi de pe urma consumarii lor (drogurile).

Aceasta forma de esec a pietelor este legata de acele bunuri care au efecte raspândite, producerea si consumarea acestora afecteaza indirect si alte persoane decât cele care le produc sau le consuma si ca urmare unele cote de costuri sau beneficii sunt asociate altor persoane (sunt externi).

Externalitatile se concretizeaza în urmatoarele elemente:

- ele deriva din activitatea unui alt participant (producator sau consumator); decât cei care le suporta sau sunt influentati de ele ;
- nu sunt înregistrate de piata în mod direct si nu influenteaza echilibrul concurential.

Externalitatile se grupeaza pe baza mai multor criterii configurându-se tipologia acestora dupa:

1) Conditiiile de exprimare a interdependentelor dintre agentii economici avem externalitati:

- tehnici si tehnologii de productie;
- tehnica de consum ;
- relatii de preferinta.

2) Dupa interdependentele care genereaza efecte de pret avem externalitati:

- pecuniare - economii sau pierderi pecuniare între întreprinderi;
- nepecuniare, pot avea o natura "tehnologica" în sensul ca afecteaza functiile de transformare asociate unui producator sau consumator si cea psihologica când afecteaza

direct funcțiile de preferință ale consumatorului.

3) Externalitățile pot fi după modul de manifestare :

- personale când individul este afectat de consumul altuia ;în funcție de intensitatea sa externalitatea se declină în raport cu individul;
- impersonale - dacă individul este afectat numai de cantitatea consumată.

4) Externalitățile pot fi pozitive și negative.

Eliminarea ineficienței provocate de externalități se poate face pe calea internalizării efectelor externe.

Internalizarea externalităților negative presupune crearea de instituții adecvate și adoptarea de reguli de conduită care să-l determine pe producătorul unor astfel de efecte să considere costurile și veniturile sociale ca și cum ar fi costuri și venituri private .

Probleme de reflexie, întrebări:

- 51. Eșecul piețelor și cauzele lui
- 52. Bunurile publice
- 53. Externalitățile și clasificarea lor

UNIVERSITATEA „SPIRU HARET”
FACULTATEA DE CONTABILITATE SI FINANTE
SPECIALIZAREA MANAGEMENT
DISCIPLINA: ECONOMIE POLITICA, ANUL I, SEMESTRUL II
CONDUCATOR DE DISCIPLINA: LECTOR DR. NICULESCU
NICOLAE
ADRESA E-MAIL: ushcta@spiruharet.ro

54. **Introducere**

La începutul noului mileniu, omenirea încearcă să proiecteze o anumită imagine a viitorului său. Aceste eforturi pornesc de la realitățile actuale privind averea materială și naturală, resursele umane și potențialul lor

productiv si creativ, structurile organizationale si culturale, polarizarea bogatiei si aspiratiile comune ale popoarelor de bunastare si pace.

În prezent mai mult ca oricând se actioneaza pe toate planurile si în primul rând pe cel al cercetarilor sa se defineasca un nou concept de societate care sa elimine disfunctionalitatile trecute si cele existente. În acest cadru, stiinta economica este chemata sa formuleze noile concepte, legitati, principii teoretice, pe baza carora sa se proiecteze si sa se implementeze mecanismele care sa asigure crestea si dezvoltarea economica ceruta de civilizatia mileniului III. În acord cu anumite nevoi, stiinta economica trebuie sa înarmeze specialistii din domeniul economiei si din celelalte sectoare de activitate cu cunostintele necesare pentru îndeplinirea în conditii corespunzatoare acestei misiuni cutozatoare. Acestei dorinte se subînscrie si efortul depus pentru elaborarea acestei lucrari care se adreseaza studentilor si tuturor celor interesati sa descifreze mecanismul de functionare si evolutie a economiei la nivel national si mondial.

a. Scopul si obiectivele disciplinei

Cursul își propune ca obiective principale:

55. însusirea de catre studenti într-o maniera riguroasa si sistematica a conceptelor si categoriilor acestei stiinte;

56. cunoasterea metodelor de cercetare si analiza utilizate în practica si teoria economica, a proceselor economice reale, a mecanismelor de functionare a economiei;

57. intelegerea complexitatii proceselor de tranzitie care se produc în economie la nivel microeconomic, national si mondial, a fenomenului contemporan al mondializarii activitatii economico-sociale.

a. Bibliografie

Albert, Michel	- Capitalism contra capitalism, Bucuresti, Ed. Humanitas
Blaug, Mark	- Teoria economica în retrospectiva, Ed. Didactica si Pedagogica, Bucuresti, 1985
Bran, Paul	- Economia valorii, Editura Economica, Bucuresti, 1995
Braudel, Fernand	- Pietele nationale, în Timpul lumii, vol. I, Ed. Meridiane, Bucuresti, 1989
Constantinescu, N.N.	- Reforma economica. În folosul cui ?, Ed. Economica, Bucuresti, 1994
Cretoiu, Gh., Cornescu, V.	- Economia politica, Casa de Editura si Presa "Sansa", Bucuresti, 1993
Daianu, Daniel	- Functionarea economiei si echilibrul pietei, Ed. Academiei Române, Bucuresti, 1992
Didier, Michel	- Economie: regulile jocului, Ed. Humanitas, Bucuresti, 1994
Dobrescu, Emilian	- Consemnari economice, Ed. Academiei Române, Bucuresti, 1990
Postolache, Tudorel	
Dobrota, Nita	- Economie politica, Ed. Economica, Bucuresti, 1997
Drucker, Peter F.	- Inovatia si sistemul antreprenorial, Ed. Enciclopedica, Bucuresti, 1993
Friedman, Milton	- Capitalism si libertate, Ed. Enciclopedica, Bucuresti, 1995
Frois, Gilbert Abraham	- Economie politica, Ed. Humanitas, Bucuresti, 1994
Galbraith, I.K.	- Stiinta economica si interesul public, Ed. Politica, Bucuresti, 1982
Georgescu, N. Roengen	- Legea entropiei si procesul economic, Ed. Politica, Bucuresti, 1979
Hausman, Daniel	- Filozofia stiintei economice, Ed. Humanitas, Bucuresti, 1993
Hayek, Friedrich	- Drumul catre servitute, Ed. Humanitas, Bucuresti, 1993
Heyne, Paul	- Modul economic de gândire (Mersul economiei de piata libera), Ed. Didactica si Pedagogica, Bucuresti, 1991
Iancu, Aurel	- Tratat de economie, vol. I si III, Ed. Economica, Bucuresti, 1993
Ionete, Constantin	- Criza de sistem a economiei de comanda si etapa sa exploziva, Editura Expert, Bucuresti, 1993
Keynes, J.M.	- Teoria generala a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii si a banilor, Ed. Stiintifica, Bucuresti, 1979
Kiritescu, Constantin	- Calator prin secolul XX: Memoriile unui bancher fara bani, Ed. Enciclopedica, 1992

- Kornai, Janos** - Anti-equilibrium, Ed. Stiintifica, Bucuresti, 1974
- List, Friedrich** - Sistemul national de economie politica, Ed. Academica, 1973
- Malthus, Thomas Robert** - Eseu asupra principiul populatiei, Ed. Stiintifica, Bucuresti, 1992
- Marx, Karl** - Capitalul, vol. I, Ed. Politica, Bucuresti, 1966
- Murgescu, Costin** - Mersul ideilor economice la români, vol I si II, Ed. Enciclopedica, Bucuresti, 1994
- Okita, Saburo** - Cu fata spre secolul 21, A.G.E.R. Economistul, Bucuresti, 1992
- Popper, Karl** - Societatea deschisa si dusmanii ei, vol. I si II, Ed. Humanitas, Bucuresti, 1993
- Postolache, Tudorel (coord.)** - Economia româneasca în secolul XX, Ed. Academiei Române, 1991
- Ricardo, David** - Despre principiile economiei politice si impunerii, vol. I si II, Ed. Academiei, Bucuresti, 1962
- Rugina Anghel** - Principia Aeconomica, Ed. Academiei Române, Bucuresti, 1993
- Samuelson, Paul A.** - Economics, Edition XIII, New York, 1989
- Smith, Adam** - Avutia Natiunilor, cercetare asupra naturii si cauzelor ei, vol. I, Ed. Academiei, Bucuresti, 1962
- Tinberger, Jan (coord.)** - Restructurarea ordinii internationale, Ed. Politica, Bucuresti, 1978
- Toffler, Alvin** - Al treilea val, Ed. Politica, Bucuresti, 1983
- Toffler, Alvin si Heidi** - A crea o noua civilizatie, Ed. Antet, Bucuresti, 1995
- Vacarel, Iulian** - Politici economice si financiare, Ed. Economica, Bucuresti, 1996
- Vosganian, Varujan** - Contradictii ale tranzitiei la economia de piata, Ed. Expert, Bucuresti, 1994
- Economia politica, Ed. Economica, Bucuresti, 1995
- De la plan la piata, Raportul privind dezvoltarea în lume, 1996, Banca Mondiala

a. Note de curs

EFICIENTA ECONOMICA

CRESTEREA ECONOMICA

Indicatorii macroeconomici (SCN si SPM)

Masurarea rezultatelor macroeconomice se fundamenteaza pe concepte teoretice metodologice specifice economiei de piata si a economiei centralizate, planificate, respectiv: Sistemului Conturilor Nationale(SCN) si sistemul Productiei Materiale (SPM).

Sistemul Conturilor Nationale are la baza teoria factorilor de productie care sustine ca participantii la multiplele si diversele activitati economice sunt recompensati în raport cu serviciile aduse. Acest sistem este caracteristic statelor cu economie de piata, fiind folosit si de organisme ONU.

Sistemul Productiei Materiale are la baza teoria muncii productive potrivit careia munca depusa în sfera productiei materiale inclusiv a serviciilor creeaza bunuri economice, implicit venituri. Acest sistem este caracteristic tarilor cu economie centralizata, planificata.

Ambele sisteme urmaresc ierarhizarea proceselor economice, masurarea rezultatelor prin indicatorii sintetici. Ca sisteme de evidenta macroeconomica ele îndeplinesc urmatoarele functii :

- a) instrument de evidenta statistica, constituirea indicatorilor macroeconomici la diferite nivele de agregare si definirea imaginii de ansamblu asupra economiei;
- b) instrument de cunoastere si analiza economica pe o perioada anterioara privind cresterea economiei, echilibrul economic, financiar si valutar, eficienta economica a activitatii desfasurate;
- c) instrument de fundamentare a deciziilor referitoare la dezvoltarea economiei prezente si viitoare.

Deosebirea esentiala dintre cele doua sisteme o reprezinta delimitarea sferei producatoare de venit national.

SCN considera ca venitul national se creeaza în toate sectoarele de activitate materiale si nemateriale legate de consumul populatiei si administratiei de stat.

SPM considera ca venitul national se creeaza numai în sfera productiei materiale.

SCN are la baza urmatoarele principii:

- 1) includerea în calcul numai a bunurilor economice vândute pe piata;
- 2) bunurile economice cuprinse în calcul sunt rezultatul activitatii perioadei pentru care se efectueaza acest calcul;

- 3) evaluarea rezultatelor economice are în vedere veniturile factorilor de productie participanti la activitatea economica;
- 4) excluderea înregistrarilor repetate , rezultatele se exprima în valoarea lor bruta sau neta a bunurilor economice finale, care sunt destinate consumului privat, public, investitiilor, cresterii stocurilor si exportului;
- 5) luarea în considerare a tuturor agentilor economici care desfasoara activitatea în interiorul tarii dar distinct a celor straini, si a celor autohtoni care desfasoara activitatea în alte tari.

Sistemul Conturilor Nationale reprezinta un ansamblu coerent de conceptii, tehnici si metode folosite pentru masurarea activitatii economice a unei tari într-un interval de timp, de regula un an.

SCN cuprinde patru conturi :

- productia,
- consumul ,
- acumularea
- restul lumii.

Indicatorii macroeconomici se calculeaza atât în preturile curente de piata, cât si în cele ale factorilor de productie. Preturile curente de piata sunt cele platite de consumatorii finali, în ele fiind incluse si impozitele îndirecte (accize, TVA etc.).

Indicatorii macroeconomici calculati în SCN: Produsul global (PGB); Produsul intern brut (PIB); Produsul National brut (PNB); Produsul intern net (PIN); Produsul national net (PNN) si Venitul national (VN).

Sistemul Productiei Materiale (SPM) ofera informatii prin calcularea urmatorilor indicatori sintetici; Produsul Social (PS), Produsul Social final (PSF) si Venitul National(VN).

Produsul Social reprezinta valoarea bunurilor si serviciilor materiale produse în ramurile materiale în decurs de un an. Acesta sub aspect material cuprinde mijloace de productie si bunuri de consum, iar din punct de vedere valoric cuprinde cheltuielile de productie aferente bunurilor economice produse si veniturilor primare ale populatiei ocupate în sfera productiva, ale unitatilor de productie materiale si ale statului.

PSF sau produsul social final reprezinta valoarea bunurilor si serviciilor produse si ajunse în ultimul stadiu al circuitului economic în perioada de calcul.

$$PSF = PS - C_i \quad \text{unde } C_i = \text{consumul intermediar}$$

PSF din punct de vedere material cuprinde totalitatea bunurilor economice produse într-o anumita perioada de timp destinata consumului personal si social, înlocuirea mijloacelor de munca consumate, acumularii si constituirii stocurilor si exporturilor.

Din punct de vedere valoric PSF este egal cu marimea venitului national si amortizarea capitalului fix.

$$PSF = VN + A$$

3) VN reprezinta valoarea nou creata în productia materiala în decurs de un an care este destinata satisfacerii nevoilor de consum si dezvoltare.

$VN = PS - \text{valoarea bunurilor si serviciilor materiale consumate în procesul producerii lui cu cheltuieli materiale (CM)}$.

Venitul National Material cuprinde totalitatea bunurilor de consum si partea din mijloacele de productie ce depaseste volumul celor consumate în procesul de productie a PS total.

TIPURI DE CRESTERE ECONOMICA

În functie de combinarea factorilor de productie, de contributiile relative ale laturilor lor (cantitative si calitative) la sporurile de productie sau de venit, pot exista urmatoarele tipuri de crestere economice : extensiv, intensiv si intermediar.

Cresterea economica extensiva se caracterizeaza prin rolul preponderent (peste 55%) a laturilor cantitative ale factorilor directi la modificarea PNB si altor indicatori macroeconomici.

Cresterea economica intensiva se caracterizeaza prin aceea ca peste 55% a sporului de rezultate macroeconomice se datoreaza laturilor calitative ale factorilor de crestere. Acest tip de crestere este specific tarilor dezvoltate si de regula el succede celei de tip extensiv.

Cresterea economica intermediara reflecta faptul ca exista o contributie egala a celor doua laturi ale factorilor la sporirea productiei.

Masurarea aportului factorilor la cresterea venitului national, a PNB se face cu ajutorul balantei - sah.

Aceasta cuprinde calcularea si compararea aportului la cresterea economica a doi factori calitativi si doi cantitativi:

- a) cresterea numarului populatiei ocupate (ΔPL);

- b) creșterea capitalului fix (ΔPK);
- c) creșterea productivității muncii (ΔPW);
- d) creșterea eficienței folosirii capitalului fix (ΔPE)

Creșterea economică este rezultatul mai multor factori care acționează interdependent. Conjugarea acestora este deosebit de dificilă, motiv pentru care s-a recurs la modelări și modele de creștere economică.

Modelul creșterii economice este o schemă abstractă și simplificată destinată prezentării elementare a unui fenomen sau proces economic complex.

Modelele creșterii economice sunt: a) macroeconomice care acoperă întregul spațiu economic național (macroeconomic); b) modele dinamice care reflectă modificarea în timp a valorilor parametrilor specifici creșterii economice și corelațiile dintre ei. Acestea reflectă succesiunea de stări efectiv atinse sau previzibile în desfășurarea procesului de creștere pe un orizont de timp.

Metodele se pot clarifica după criteriile :

- a) cuprinderii;
- b) după timp;
- c) după scopul utilizării.

a) După sfera de cuprindere:

1. modele interramuri care reflectă interdependențele tehnologice dintre ramuri;
2. modele sectoriale care reflectă interdependențele tehnologice din cadrul economiei naționale cu ajutorul funcțiilor economice.

b) După intervalul de timp:

- 1- modele staționare care se referă la un interval foarte scurt de timp, creșterea fiind posibilă la orice nivel;
- 2- modele dinamice în care timpul este considerat ca o variabilă economică care determină modificări structurale, iar creșterea economică este determinată de restricțiile, nu de modificările structurale.

c) După scopul utilizării:

- 3- modele decizionale;
- 4- modele previzionale care au un caracter descriptiv fiind folosite pentru simulare (Monte Carlo) care permite să fie studiate sisteme complexe de orice tip.

Modelele de optimizare sunt utilizate în economii de comandă unde la nivelul sistemului economic are sens o funcție unică având un caracter normativ .

Dintre modelele economice cu o largă recunoaștere sunt cele elaborate de MICHAL KALECKI și R.F. HARROD.

Probleme de reflexie, întrebări:

2. Indicatorii macroeconomici SCN și SPN
3. Creșterea economică
4. Creșterea economică și populația
5. Creșterea economică și programul social

UTILITATEA ECONOMICĂ ȘI COMPORTAMENTUL CONSUMATORULUI

Satisfacerea oricărei nevoi se face prin consumul de bunuri.

Prin bun se înțelege orice element al realității care este apt să satisfacă o nevoie, indiferent de forma lui de existență, de natura nevoii satisfăcute, de nivelul cum este promovat de consumator.

Bunurile sunt de o mare diversitate care impune o clasificare a lor după anumite criterii.

Pentru analiza economică, se clasifică în: bunuri libere și bunuri economice.

Tipologia bunurilor economice este definită pe baza mai multor criterii:

- a)- după destinație:
 - bunuri de consum (satisfactori)
 - bunuri pentru producție (prodfactori)
- b)- după mod de folosință:
 - de folosință curentă (alimente, îmbrăcăminte etc.)
 - de folosință îndelungată (locuință, mobilă, televizor etc.)
- c)- după forma de existență:
 - bunuri corporale (materiale)
 - bunuri incorporale (servicii)
 - informații
- d)- după modul în care circulă:
 - bunuri marfă
 - bunuri nonmarfă
- e)- după relațiile dintre ele:
 - bunuri complementare.

- f)- după rezultatul activității de producție: - bunuri principale (carne, miere etc.)
- bunuri secundare (oase, ceara)

În economia de schimb, bunurile economice (în principal cele marfă) sunt destinate nonproducătorului, pentru care trebuie să aibă o utilitate economică, să se bucure de aprecierea (prețuirea) mai mare sau mai mică din partea consumatorului nonproducător.

Determinarea utilității economice se realizează prin măsurarea cardinală și măsurarea ordinală.

Utilitatea economică are un caracter eminent individual și subiectiv, fiind diferită de la individ la individ. Ea depinde de raportul pe care fiecare îl stabilește între proprietățile unui anumit bun și intensitatea nevoilor, raport care este influențat de gradul de cultură, de nivelul de informare, de aspirațiile și opțiunile fiecăruia și de cantitatea de bunuri la care el are acces.

Aceeași persoană apreciază ca unitate (doze) din același bun au o utilitate economică diferită, în funcție de cantitatea și momentul când acestea îi sunt disponibile

Utilitatea marginală (Um) reprezintă variația utilității totale care rezultă din creșterea cu o unitate a cantității dintr-un bun, consumul celorlalte bunuri fiind constant $Um = \Delta U / \Delta x$

Aceasta pune în evidență Legea utilității marginale descrescătoare (prima lege a lui Gossen 1854) "când cantitatea consumată dintr-un produs (bun economic) crește, utilitatea marginală a produsului (adică utilitatea suplimentară adăugată de ultima utilitate) tinde să se diminueze".

Ca ființă rațională și afectivă, consumatorul își stabilește în fiecare moment al existenței sale unul sau mai multe programe de consum.

Programul de consum (ratia de consum) reprezintă specificarea unor cantități din bunurile diferite x, y, z, \dots, w care îi asigură unui consumator dat o anumită utilitate (satisfacție) agregată.

Programele de consum ale fiecărui consumator sunt influențate de:

- statutul social și situația familială;
- inducerea nevoilor și orientarea consumului prin mass-media, reclama și publicitate, imitație, moda etc.;
- nivelul de dezvoltare, structura economiei;
- mediul economico-social și natural de existență;

Programul de consum al fiecărui consumator este individual și subiectiv.

Rata marginală de substituție reprezintă cantitatea dintr-un bun economic la care consumatorul este dispus să renunțe în schimbul unei unități suplimentare din altul, păstrându-și același nivel de satisfacție (de utilitate agregată).

$$RMS_{y/x} = -\Delta y / \Delta x$$

$$RMS_{y/x} = U_{mx} / U_{my}$$

Probleme de reflexie, întrebări:

6. Bunurile economice și clasificarea lor
7. Utilitatea economică: totală individuală și marginală
8. Programul de consum și factorii care îl influențează
9. Echilibrul consumatorului

PRODUCTIVITATEA FACTORILOR DE PRODUCȚIE

Prin productivitate se înțelege rodnicia, randamentul factorilor de producție utilizați.

Teoria și practica economică au consacrat în timp metodele de determinare și analiză a productivității, definind două forme fundamentale - productivitatea parțială sau factorială și productivitatea globală.

Productivitatea parțială sau factorială exprimă eficiența, randamentul fiecărui factor de producție utilizat: munca, capitalul, pământul, etc.

Productivitatea globală exprimă eficiența agregată a tuturor factorilor de producție implicați în obținerea unui rezultat.

Ambele forme de productivitate se determină ca productivitate medie sau unitară și productivitate marginală.

Productivitatea medie parțială sau factorială se determină ca raport între producția obținută și factorul utilizat, celelalte condiții rămânând constante

Probleme de reflexie, întrebări:

10. Conceptul de productivitate
11. Formele de productivitate ale factorilor de producție: totală, unitară sau marginală
12. Factorii care influențează productivitatea

13. Creșterea productivității muncii și progresul social

PROFITUL

Din diversele accepțiuni ale cuvântului profit se structurează trei modalități majore de a concepe profitul:

1. Punctul de vedere oficial - legislativ (juridic) și statistic - decurge din semnificația termenului latin. Pe această bază, profitul a devenit cunoscut sub numele de **beneficiu** și se determină ca diferența între veniturile și cheltuielile ce rezultă din activitatea unui agent economic. Orice activitate sau agent economic nu poate progresa, nu se poate dezvolta dacă nu obține profit.

Profitul se determină potrivit unei metodologii oficiale, așa cum rezultă din reglementările în vigoare din fiecare țară și reprezintă o sumă globală care, teoretic și practic, poate să fie formată din două componente:

a. **profit legitim sau legal** - realizat în condițiile respectării prevederilor legale de-a lungul întregii activități din care este obținut, inclusiv a prevederilor referitoare la metodologia de calcul.

b. **profit nelegitim sau nelegal** - realizat în contextul încălcării, deliberate sau nu, a legalității: “umflarea costurilor”, atribuirea unor cote procentuale de profit peste cele legale, sustragerea de la plata impozitelor și taxelor, duble înregistrări, etc., care în funcție de situație și de faptul că este descoperit sau nu de autoritățile financiare sau de partenerii înșelați, poate fi preluat la bugetul statului sau restituit celor înșelați.

Profitul ca mărime rezultată din diferența dintre venituri și cheltuieli este definit ca **profit brut**.

Profitul este impozitat conform legilor din fiecare țară. Detinatorul lui îl poate folosi numai după plata impozitului. După deducerea impozitului rezultă **profitul net**.

Marimea și modul de stabilire a impozitelor, reprezintă mijloace prin care se determină profitul ce rămâne la dispoziția agentului economic care l-a obținut. Acesta a generat conceptul de **profit admis**.

Indicatori de măsurare a mărimii și dinamicii profitului

Pentru orientarea acțiunii lor, agenții economici trebuie să dispună de informații și de o analiză financiară cât mai amplă cu privire la mărimea și dinamica profitului, care sunt relevate de mai mulți indicatori, dintre care esențiali sunt: **masa și rata profitului**.

Masa profitului reprezintă suma totală dobândită sub formă de profit de un agent economic, de ramură sau de economie unei țări și stabilită ca diferența între prețul de vânzare și cost, sau ca diferența între venituri și cheltuieli.

Rata profitului se determină ca un raport procentual între masa profitului și costul făcut pentru obținerea acestuia, sau volumul capitalului, sau cifra de afaceri.

Rata profitului reprezintă gradul de rentabilitate pe produs, agent economic, ramură sau economie națională. Acesta are o importanță deosebită pentru orientarea structurii activității economice pe bunuri, ramuri și subramuri, fiind preferate cele care oferă o rată cât mai înaltă. Dacă din calcul rezultă că acest indicator este o mărime negativă (mai mică decât zero), din punct de vedere oficial nu se obține profit, ci pierdere.

Pierderea, indiferent dacă este relevată de masa profitului, de rata acestuia sau de ambele, nu are o reglementare legislativă diferită de cea a profitului, pierderea fiind legală în măsura în care a fost calculată respectând restricțiile referitoare la determinarea profitului.

Din punctul de vedere al producătorului - a celui ce realizează o activitate lucrativă - cât și al societății, se impune un singur mod de abordare a profitului - acela al **maximizării**.

Profitul producătorului (P_p) este diferența dintre încasarile totale sau cifra de afaceri - adică între cantitatea vândută (Q) înmulțită cu (p) și nivelul costurilor (C).

Marimea și dinamica ratei profitului sunt influențate de numeroși factori:

Masa profitului ca venit al întreprinderii:

Între rata și masa profitului relația este direct proporțională.

Masa profitului este influențată de :

1. Nivelul productivității muncii sau randamentul factorilor care influențează volumul rezultatelor.

Firma trebuie să întreprindă acțiuni care conduc la o productivitate mai mare.

2. Prețul de vânzare și costul; orice scădere a costurilor și creștere a prețurilor de vânzare are efecte pozitive asupra masei profitului.

3. Volumul, structura și calitatea producției (activității), care acționează asupra masei profitului separat și în unitatea lor.

4. Viteza de rotație a capitalului

Viteza de rotație a capitalului este influențată de :

a. Structura capitalului (fix și circulant); fiecare dintre componente are un ciclu și un timp de rotație propriu.

Componentele sub forma mijloacelor de munca au o viteza de rotatie mai mica; o data cu cresterea ponderii acestor componente viteza de rotatie are o anumita tendinta de încetinire, cu efecte contrare cresterii profitului.

b. Economisirea componentelor din structura capitalului si îndeosebi a mijloacelor de munca cu randament mai ridicat, etc., ceea ce este de natura sa contracareze într-o anumita masura scaderea vitezei de rotatie a capitalului si a ratei profitului rezultate din modificarea structurii capitalului.

Diferenta dintre venitul total si costuri, potrivit acestei teorii, se împarte în venit convenit si venit necuvenit pentru firma. Aceasta clasificare difera de cea care împarte profitul în legal si nelegal.

În final, profitul ca venit rezidual este totodata profit convenit, întrucât din diferenta respectiva se elimina componentele necuvenite firmei.

1. Profitul convenit este format în primul rând din venituri însusite ca urmare a progreselor economice si tehnice din cadrul firmei, realizate prin folosirea unor utilaje mai perfectionate si mai ieftine, realizarea unor produse noi si îmbunatatite, organizarea superioara a activitatii economice, etc.

2. Profitul necuvenit.

Prima componenta a profitului necuvenit este cea însusita fara a fi câstigata, fara un serviciu adus activitatii economice. În viziunea unor economisti aceste sume ar trebui sa fie taxate si preluate în întregime de catre societate ele fiind dobândite fara nici un fel de efort.

Din aceasta categorie fac parte:

■ câstigurile obtinute de firme care au costuri mai mici pentru ca au o pozitie mai apropiata de piata si fac cheltuieli mai mici cu transportul (aceste câstiguri se pot modifica în timp ca urmare a dezvoltarii transporturilor, cresterii si decaderii unor centre economice si sociale si deci permanent vor fi alti agenti economici mai apropiati de piata);

■ anumite forme de renta funciara (câstigurile obtinute din cresterea preturilor produselor agricole în mod justificat sau cresterea pretului pamântului în zonele în care s-a decis construirea de autostrazi, noi localitati sau extinderea celor existente).

A doua componenta a profitului necuvenit o reprezinta pretul de monopol.

Cea de a treia componenta este câstigul ridicat al unor agenti economici realizat pe baza neefectuării unor cheltuieli pentru protectia mediului ambiant si a repararii daunelor produse, acestea din urma fiind lasate pe seama colectivitatii sau a societatii.

În al patrulea rând exista profituri necuvenite aparute la unii agenti economici datorita practicării unor preturi de vânzare mai ridicate, urmare a politicilor vamale protectioniste si datorita câstigurilor conjuncturale determinate de inflatie si deflatie.

Probleme de reflexie, întrebări:

14. Profitul: concept și formare
15. Indicatorii de măsurare al dinamicii profitului
16. Factorii care influențează masa și rata profitului
17. Rolul profitului în economia de piață

DOBÂNDA

Dobânda este o parte din profit care se plateste proprietarului de capital banesc pentru serviciul adus în activitatea economica de capitaluri împrumutate.

Dobânda reprezinta un venit însusit de proprietarul oricarui capital antrenat într-o activitate economica oarecare sub forma de excedent în raport cu capitalul (respectiv) avansat.

Marimea dobânzii si dinamica ei sunt exprimate cu ajutorul indicatorilor:

- a) masa sau suma absoluta a dobânzii (D);
- b) rata dobânzii sau venitul anual exprimat în procente (d);

$$d = D / C \times 100 \quad \text{în care} \quad D = \text{masa dobânzii}$$
$$C = \text{credutul}$$

Rata dobânzii reprezinta venitul anual exprimat în procente care este obtinuta ca remunerare pentru orice împrumut banesc în conditii de garantie sau este adus de o obligatiune, ori de orice alta valoare mobiliara.

Formele dobânzii

Dobânda are mai multe forme de existenta:

- 1) **Dobânda pe piata monetara** care se aplica în general împrumuturilor pe termen scurt pe care bancile le contracteaza între ele sau cu banca centrala.
 - a) dobânda pentru certificatele de depozite sau pentru biletele de trezorerie care reprezinta dobânda bancara de baza;

- b) dobânda pentru creditele acordate de banci si alte institutii financiare întreprinderilor formata din dobânda bancara si un adagio în functie de tipul de credite si situatia beneficiarului;
 - c) taxa de scont (comerciala);
 - d) taxa de scont oficiala.
- 2) Un ansamblu de **dobânzi pentru "remunerarea" diferitelor forme de plasamente pe termen scurt si mediu care se practica de catre C.E.C.** pentru depozite la vedere si pe termen, pentru depozite în vederea construirii de locuinte etc.
- 3) **Dobânda pe piata obligatiunilor**, care reprezinta credite pe termen lung.
- 4) **Dividendul** sau alte forme de "remunerare" procentuala a plasamentelor în actiuni.

Dobânda este o marime dinamica asupra careia își exercita actiunea o serie de factori, iar la rândul sau se propaga în întreaga economie.

Dinamica dobânzii este reflectata de rata dobânzii a carei marimi oscileaza între o limita maxima si minima. Departajarea celor doua limite nu se poate face cu precizie întrucât sunt conditionate de factori obiectivi si neobiectivi.

Limita maxima teoretic poate însuma toate formele de venit care se constituie prin utilizarea unui capital asigurând o rata a dobânzii care poate ajunge 100% .

Limita minima privita în aceeași optica teoretica poate fi egala cu zero. În activitatea practica cele doua limite nu se realizeaza întrucât la stabilirea dobânzii intervin calcule si aprecieri subiective care îl determina pe proprietarul de capital ca într-o situatie data dobânda pe care o percepe sa fie suficienta, maxima sau minima.

Nivelul si dinamica ratei dobânzii sunt influentate de o serie de factori:

- 5) raportul dintre rata dobânzii si cea a profitului, cresterea uneia se realizeaza pe seama celeilalte;
- 6) raportul dintre cererea si oferta de capital de împrumut sau dintr-o folosire anterioara;
 - transformarea sumelor inactivate, a imobilizarilor în lichiditati active;
 - împrumuturi bancare nete realizate în perioada respectiva;
 - oferta de capitaluri banesti care devin disponibile pentru o perioada mai lunga de timp.

Cererea de capital se manifesta pe piata capitalurilor sub urmatoarele forme componente:

- capital solicitat pentru investitii;
- nevoile de acoperire a functionarii capitalului împrumutat si plata ratelor sau a anuitatilor acestuia;
- sumele necesare pentru formarea de rezerve;
- cererea de credite pentru consum.

Cresterea cererii de capital determina sporirea ratei dobânzii si invers.

Probleme de reflexie, întrebări:

- 18. Dobânda: concept și formele de existență
- 19. Indicatorii de măsurare a dinamicii dobânzii
- 20. Dobânda nominală și dobânda reală
- 21. Rolul dobânzii în economia de piață

RENTA

Printre veniturile ce se formeaza în economia de piata ca urmare a folosirii factorilor de productie, un loc important revine **rentei**.

Se poate afirma ca renta este venitul ce revine posesorului oricarui factor de productie a carui oferta este rigida sau foarte putin elastica. Pentru utilizatorul factorului respectiv (daca el este alta persoana decât utilizatorul acestuia), renta constituie plata pentru folosirea temporara a lui.

Rigiditatea ofertei poate avea cauze diferite de ordin: natural, tehnic, economic, social.

În functie de natura cauzelor si persistenta lor în timp, renta poate dobândi caracterul unui venit stabil, sau relativ fluctuant.

Deși renta este un venit ce provine din folosirea oricarui factor de productie, ea se deosebeste de celelalte venituri (salariu, dobânda, profit) prin continut si functii specifice, prin mecanismul de formare.

La baza formarii rentei se afla legea randamentelor neproportionale, initial cunoscuta ca legea fertilitatii descrescânde.

Excedentul sau surplusul de produse ce poate fi obtinut în urma folosirii unui factor de productie, cu calitati superioare celor medii, constituie forma materiala a rentei.

Venitul realizat de posesorul unui factor de productie, a carui oferta totala este inelastica si insensibila la ridicarea pretului de vânzare este denumita renta economica.

Cu cât oferta totala este mai rigida cu atât renta economica este mai mare.

În economia țărilor dezvoltate, se constituie mai multe forme de rente:

a. Renta funciara - este prima forma de renta - își are originea în insuficiența ofertei de produse agricole la un nivel care asigură toate categoriile de teren luate în cultură (indiferent de calitatea lor) să furnizeze detinatorilor lor rentă.

Conceptia Ricardo - renta funciara se fundeaza pe randamentul agricol care este descrescator, datorita limitarii terenurilor fertile a caror productie este deficitara în raport cu cererea de consum.

Renta funciara constituie un venit ce revine proprietarului terenului, în virtutea monopolului asupra pământului și de la care sunt excluși ceilalți agenți economici.

Ea este platită de arendaș, sub forma de arenda, proprietarului funciar pentru dreptul de a exploata pe o durată de timp determinată suprafața de teren arendată.

Pentru arendași este o plată pentru folosirea terenului și reprezintă un element al costului de producție.

Fermierii care cultivă terenuri mai fertile sau practică o agricultură intensivă, obțin randamente superioare nivelului mediu, realizând astfel o producție fizică excedentară (fata de medie). Aceasta este forma natural-materială a rentei.

În agricultura se formează mai multe tipuri de rentă:

1. **Renta absolută** care este încasată de toți proprietarii funciari, indiferent de calitatea terenului pe care îl dețin.

2. **Renta diferențială** provine din diferența de fertilitate dintre terenuri fiind numită și rentă de fertilitate sau rentă diferențială I. Ea este rezultatul cheltuielilor mai reduse cu care se obțin produsele pe terenurile fertile, în condițiile când prețul de vânzare este determinat de cheltuielile produsului mai scump realizat pe terenurile mai slabe.

3. **Renta de monopol** este supraprofitul realizat de posesorul unor suprafețe de teren cu însușiri speciale care produc în cantități reduse produse cu calități deosebite.

4. **Renta de poziție** rezultă din diferențele ce există între terenuri în privința distanței la care se găsesc fața de centrele de aprovizionare, desfacere sau fața de căile de comunicație.

b. Renta miniera și în construcții

Proprietarii care dețin mine sau sonde cu conținut bogat care pot fi exploatate cu cheltuieli mai reduse, realizează un supraprofit ce le revine sub forma **rentei miniere**.

c. Renta consumatorului, numită și surplus al consumatorului, reprezintă diferența de care beneficiază acesta plătiind bunurile cumpărate de el la un preț mai mic decât ar fi dispus să plătească.

d. Renta vânzătorului se realizează de către acesta atunci când reușește să vândă la un preț mai ridicat decât estimase anterior.

e. Renta de abilitate sau de îndemânare se obține de către acei întreprinzători sau lucrători care, având aptitudini și calități profesionale excepționale, realizează, prin spirit de prevedere și capacități manageriale, un profit mai ridicat sau în cazul salariaților, un venit mai mare decât ceilalți din aceeași categorie.

f. Renta de raritate este rezultatul limitării resurselor economice, datorită condițiilor naturale sau unor elemente de monopol, create și întreținute artificial.

g. Renta de transfer se realizează în urma modificării destinației unui factor de producție care asigură un venit mai mare, comparativ cu utilizările anterioare.

h. Renta industrială sau comercială se realizează atunci când marile firme, care au posibilitatea să folosească anumite elemente de monopol, își aliniază prețul de desfacere la cel practicat de firmele mai mici din ramură ce nu pot supraviețui decât practicând prețuri mai ridicate. În acest fel firmele puternice obțin un surplus de venit, care este renta industrială.

i. Renta conjuncturală poate fi realizată de întreprinzătorii care au posibilități să stocheze marfurile o perioadă (când prețurile sunt mai reduse) și să le vândă în momentul când prețul pieței datorită penuriei de ofertă s-a urcat.

Lucrările de amenajare, ameliorare sau chiar simpla cultivare de-a lungul timpului, conferă pământului calitatea de **pământ - capital**.

Prețul pământului ca pământ-capital este influențat de mai mulți factori cu acțiune directă și indirectă, mărimea și evoluția acestuia fiind influențate mai ales de următorii:

1. Cererea și oferta de terenuri agricole

2. Cererea și oferta de produse agricole

3. Mărimea și evoluția rentei

4. Posibilitatea folosirii alternative a pământului

5. Rata dobânzii bancare

6. Ameliorarea poziției terenurilor agricole ca urmare a realizării de infrastructuri

7. Ridicarea substanțială a prețului pământului în ultimele decenii

Probleme de reflexie, întrebări:

- 22. Concept și mecanismul de formare
- 23. Renta funciară
- 24. Renta mimară și în construcții
- 25. Renta de raritate, de transfer, abilitate și conjuncturală
- 26. Prețul pământului și factorii de influență

VENITUL, CONSUMUL SI INVESTITIILE

Surplusul valorii producției vândute, într-o anumită perioadă de timp, peste costurile primare din perioada respectivă, constituie venitul (profitul) global al întreprinzătorului.

Venitul net al întreprinzătorului este dat de diferența dintre venitul global al întreprinzătorului și costurile suplimentare.

La nivelul economiei naționale, aceste venituri îmbracă forma de venit personal, venit disponibil, venit național

Venitul personal exprimă veniturile curente ale persoanelor provenite dintr-o activitate, la care se adaugă transferurile de la guvern și întreprinderi.

Venitul disponibil reprezintă partea venitului personal din care s-au dedus impozitele pe veniturile personale plătite administrației centrale, federale și locale.

Venitul național reprezintă suma veniturilor personale la care se adaugă sau se scad următoarele elemente:

- a) se adaugă profiturile obținute de societățile anonime, cotizațiile pentru asigurări sociale și excedente de salarii;
- b) din rezultatul obținut se scad transferurile efectuate de întreprinderi și de stat, dobânzile la împrumuturile de consum și dividendele.

O parte din veniturile deținute de persoanele fizice și juridice, inclusiv de stat, este utilizată pentru cumpărarea de bunuri de consum și achiziționarea de servicii personale sau colective.

Folosirea acestor bunuri economice de către populație și administrație, în scopul satisfacerii trebuințelor lor personale și colective reprezintă consumul. În funcție de anumite criterii, consumul personal și colectiv îmbracă mai multe forme:

1°. Dupa subiectul consumului:

- consum privat - o persoană, o familie, o asociație
- consum public

2°. Dupa obiectul consumului:

- consum material - bunuri materiale de satisfacție
- consum nematerial - servicii
 - consum de produse alimentare
 - consum material |
 - consum de produse nealimentare

3°. Dupa durata consumului

- consum propriu - zis - de folosință curentă
- consum de bunuri de folosință îndelungată

4°. Dupa modul de procurare a bunurilor

- consum de bunuri marfare
- autoconsum

Indicatorul care reflectă nivelul mediu al consumului de bunuri materiale și servicii este **consumul pe locuitor**. El se determină prin raportarea consumului total, pe grupe de produse și produse principale, dintr-o anumită perioadă, la numărul mediu al populației unei țări.

Marimea consumului de bunuri materiale și servicii pe individ, sociogrupuri și pe totalul populației se exprimă prin **costul vieții**. Nivelul costului vieții depinde de marimea cheltuielilor curente efectuate într-o anumită perioadă de timp (un an), pentru procurarea de bunuri alimentare, nealimentare și servicii necesare consumului populației.

În general, în evoluția consumului se remarcă următoarele tendințe:

- scăderea ponderii cheltuielilor pentru alimente;

- menținerea relativ constantă a părții cheltuielilor pentru îmbrăcăminte și confort personal;
- creșterea ponderii cheltuielilor pentru servicii, îndeosebi a celor legate de ridicarea nivelului de cultură și civilizație.

În procesul repartirii venitului se are în vedere atât satisfacerea trebuințelor prezente cât și a celor viitoare, adică o anumită proporție între consum și economii.

Economiile (E) reprezintă surplusul de venit (Y) peste cheltuielile de consum (C).

$$Y = C + E, \text{ iar } E = Y - C$$

Proportia dintre consum și investiții

Stabilirea acesteia în țările cu economie de piață, are în vedere principiile multiplicatorului (K), care reliefează influența investițiilor asupra venitului (Y), și acceleratorului (a), care reliefează influența consumului asupra investițiilor.

Multiplicatorul investițiilor evidențiază de câte ori sporul de investiții (ΔI) se cuprinde în sporul de venit (ΔY), adică:

$$K = \Delta Y / \Delta I$$

$$\Delta Y = K \times \Delta I, \text{ în care } K > 1.$$

Acceleratorul exprimă raportul dintre creșterea investițiilor și creșterea cererii de bunuri de consum, adică:

$$a = \Delta I / \Delta C, \text{ unde } \Delta I = a \times \Delta C.$$

Prin modificarea cererii și a ofertei de bunuri economice, ca urmare a investițiilor, are loc o schimbare, într-o proporție mai mare, a cererii și ofertei pentru bunurile de investiții.

Probleme de reflexie, întrebări:

27. Venitul și formele sale
28. Consumul și indicatorii de măsurare
29. Economiile în indicatorii de măsurare
30. Investițiile: concept, multiplicatorul și acceleratorul său

ECHILIBRUL ȘI FLUCTUAȚIILE ACTIVITĂȚII ECONOMICE

ECHILIBRUL ȘI DEZECHILIBRUL ECONOMIC

Termenul de "echilibru" se utilizează în multe domenii ale științei: în mecanică, termodinamică, biologie etc., pentru a desemna o stare a unui sistem care în absența unor perturbări provenite din exterior, se poate menține oricât de mult.

Starea de echilibru economic se caracterizează prin faptul că nici un agent economic nu este interesat în schimbarea ei cu ajutorul mijloacelor de care dispune.

În condițiile economiei de piață echilibrul economic se manifestă sub forma unei stări proprii pieței,

Echilibrul economic are o multitudine de forme care se clasifică după anumite criterii:

1)- după modul de manifestare în timp: - static și dinamic.

2)- după nivelurile agregării economiei naționale, echilibrul economic se realizează la nivelul: - microeconomic, - mezeconomic, - macroeconomic.

3)- după conținutul proceselor economice, și în funcție de exprimarea rezultatelor economice, echilibrul economic cuprinde următoarele forme:

- a)- material;
- b)- valoric;
- c)- al resurselor de muncă.

Acțiunea unor forțe contradictorii este permanentă și de aceea echilibrul economic este o stare de moment,

vremelnica, în timp ce dezechilibrul economic se manifesta permanent. Dezechilibrul economic este considerat ca stare normala a dezvoltarii economice si o stare anormala determinata de încălcarea regulilor fundamentale ale economiei de piata.

În viata economica, echilibrul indiferent de formele de manifestare si de nivelele de referinta ale acestuia nu este o stare absoluta ci doar o tendinta.

Dinamica economiei nationale imprima dezechilibrelor economice un caracter permanent, manifestându-se forme dorite, normale si forme nedorite, anormale.

Teoria echilibrului general, pornind de la premisele ca piata concurentiala rezolva automat echilibrul dintre cerere si oferta, iar crizele economice sunt fenomene accidentale; acesta este un fenomen voluntar sau frictional si se ajunge la urmatoarele idei de baza:

- a) - echilibrul se manifesta în conditiile în care oferta si cererea sunt egale sau când cererea nu depaseste cu mult oferta;
- b) - asigurarea echilibrului este conditionata de utilizarea tuturor resurselor care au o productivitate marginala pozitiva ;
- c) - economia se afla în stare de echilibru si optim paretian;
- d) - fiecare produs în general, are un pret pozitiv, când apare un surplus la un anumit bun economic, pretul produsului este zero iar pretul de echilibru elibereaza piata de acest surplus;
- e) - oferta si cererea sunt functii ale pretului care se formeaza liber, pe baza înțelegerii dintre vânzatori si cumparatori;
- f) - în economie nu exista dezechilibre permanente pe piata;
- g) - în sistemul economic nu exista randament crescator, cu unele mici modificari oferta se poate adapta continuu la schimbarile cererii pe piata si invers.

Teoria dezechilibrelor economice opusa celei a echilibrului stabil formuleaza viziunea asupra echilibrului economic ca manifestare a unui dezechilibru determinat de dinamica proceselor economice, a unui dezechilibru structural instabil si a riscului.

Modele ale echilibrului economic

Modelul Walras-Wald - model simplificat al economiei concurentiale, are în vedere o serie de specificatii:

- 1- limitele resurselor si ale tehnologiei. Tehnologia se bazeaza pe coeficienti fiksi, iar pentru producerea unui bun economic exista o singura combinatie a factorilor de productie, nu exista bunuri intermediare.
- 2- Consumator - fiecare consumator este posesorul cantitatii din fiecare factor de productie, venitul lui provenind din vânzarea acestora

Modelul lui Arrow-Debreu

- a) - posibilitati de productie, nu se face distinctie între factori, exista bunuri intermediare, produsele au un caracter combinat iar un bun se poate obtine în orice numar de combinatii ale factorilor de productie.
- b) - posibilitatilor de consum. Numarul consumatorilor este stabilit, fiecare consumator poate consuma o multime de bunuri (Xi). Multimea posibila a consumului pune în evidenta vectorii consumului posibil sub aspect material.
- c) - preferintele consumatorilor. Fiecare consumator are o serie de preferinte definite pe multimea consumului care pot fi comparate cu ajutorul functiei de utilitate.

- distribuirea avutiei si a veniturilor. Consumatorul poate obtine venituri din: vânzarea stocului initial , participarea la profituri, vânzarea serviciilor incluse în Xi.

Teoria echilibrului general fundamenteaza necesitatea gospodaririi cu maximum de rationalitate a resurselor de care dispun firmele pentru satisfacerea cât mai buna a necesitatilor. Ea însa este apreciata ca neconcordanta cu cerintele progresului gândirii economice întrucât nu ia în considerare realitatea vietii economice, limitându-se la existenta pietei cu concurenta perfecta, analiza nu ia în considerare dinamica vietii economice, existenta randamentelor constante si descrescânde, a certitudinii si a riscului.

Teoria dezechilibrelor economice, opusa celei a echilibrului general trece de la analiza macro-economica statica la cea dinamica, locul prioritar îl ocupa echilibrul pe termen lung. În esenta, aceasta teorie sustine ca în economie predomina cu o anumita intensitate diferite forme ale dezechilibrului economic.

Dezechilibrele economice îmbraca urmatoarele forme:

- d) - exces de oferta pe piata bunurilor si piata muncii;
- e) - exces de cerere pe piata bunurilor si de oferta pe piata muncii;
- f) - exces de cerere pe piata bunurilor, monedei si muncii;
- g) - exces de oferta pe piata bunurilor si de cerere pe piata muncii.

Probleme de reflexie, întrebări:

- 31. Echilibrul economic și tipurile sale
- 32. Modele de echilibru economic
- 33. Dezechilibru economic și consecințele sale
- 34. Dezechilibrul economic de absorbție și consecințele sale

FLUCTUATIILE ACTIVITĂȚII ECONOMICE

Cauzele fluctuației activității economice se datorează unor factori naturali și economico-sociali.

1. Activitatea economică din domeniile: agricultura, construcții, turism, industrie alimentară de conserve din legume și fructe este sezonieră și este influențată de factorii naturali-climatici care determină volumul producției, al ocupării forței de muncă și al rezultatelor economice în general.
Variațiile sezoniere se datorează și unor împrejurări sociale: obiceiuri și tradiții, sărbători religioase sau laice. În perioadele care preced sărbătorile religioase sau laice importante au loc creșterea puternică a volumului vânzărilor, producției industriale și transporturilor, se îmbunătățesc gradul de ocupare și folosirea factorilor de producție, după care au loc reduceri sensibile pe perioade de timp mai mari sau mai mici.
2. Unele fluctuații sunt întâmplătoare, accidentale, determinate de factori aleatori sau evenimente neprevăzute ori neobisnuite: catastrofe naturale, evenimente sociale și politice deosebite, o anumită stare de spirit a populației, decizii neașteptate ale unor agenți economici, etc.
3. Fluctuațiile ciclice determinate de factori care țin de funcționarea activității economice, de interdependențele dintre laturile sale. Aceste fluctuații sunt agregate și se repetă cu o anumită frecvență, deși nu se pot încadra în termene exacte.

Cercetarea datelor statistice înregistrate pentru mai multe economii pune în evidență mai multe tipuri de cicluri economice care se suprapun și se întrepătrund:

- a) cicluri lungi "seculare" ;
- b) cicluri propriu-zise decenale sau ciclu jugular cu durată de la 4-5 ani la 10-12 ani;
- c) cicluri scurte cu durată 6 luni - 3 ani dintre care se detașează ciclul inflaționist și ciclul variației stocurilor.

Ciclurile lungi se desfășoară pe o perioadă de 50-60 de ani interval în care în economie este dominant un anumit mod tehnic de producție.

1. Ciclul lung și fazele lui sunt legate de pregătirea și ducerea războaielor, cărora le corespund creșteri economice și investiții reale susținute, iar în faza descendentă restructurările dificile și micșorarea cheltuielilor militare care au loc după războaie.
2. Evoluția producției și a stocului de aur sau a producției agricole au fost invocate drept cauze ale ciclului lung în perioada când se aflau în circulație bani de aur sau convertibili, agricultura era ramura principală în majoritatea economiilor naționale, iar piața produselor era restrânsă datorită mijloacelor de transport.
3. Explicarea ciclului lung se bazează pe luarea în considerare a faptului că evoluția economiei pe termen lung este influențată de numeroși factori exogeni și endogeni: economici, tehnico-economici, social-politici și naturali. Procesul creșterii economice este legat de influențele pe care le are volumul și calitatea factorilor creșterii economice asupra producției, veniturii naționale, calității vieții, etc. și a rolului creșterii economice asupra regenerării factorilor de producție cu deosebire a ridicării calității lor.

Un loc important în cercetarea evoluțiilor ciclice în economia de piață îl ocupă ciclul decenal sau jugular. În desfășurarea acestui ciclu se constată în principiu existența aceluiași patru faze, chiar dacă în definiția lor se utilizează termeni diferiți.

4. În cadrul ciclului decenal se remarcă în primul rând faza de expansiune caracterizată prin conjunctura economică favorabilă, afacerile sunt prospere, cererea de bunuri de consum este dinamică cu perspective de consolidare, se realizează investiții pentru modernizarea capacităților de producție și crearea altora noi, se extinde creditul pentru dezvoltare și consum, cresc veniturile, sporește masa monetară, sunt atrase în activitatea economică noi factori de producție cu nivel calitativ în descreștere.
5. Economia intră în faza de criză caracterizată prin: scăderea producției, creșterea gradului de folosire incompletă a capacităților de producție, sporirea somajului și a numărului falimentelor, scăderea ratei profitului datorită creșterii costului factorilor de producție, mărirea stocurilor, reducerea relativă a investițiilor, sporirea dobânzilor, reducerea creditului, creșterea sentimentului de incertitudine al firmelor.
6. Evoluția cumulativă a acestor fenomene determină intrarea economiei într-o nouă fază a ciclului decenal: recesiunea sau depresiunea, în care producția se menține la nivelul cel mai scăzut sau poate avea momente de creșteri și scaderi ușoare, are loc o restrângere a masei monetare, stagnarea sau reducerea cursului titlurilor, are loc o reducere treptată a excesului de ofertă și a stocurilor, agenții economici sunt obligați să ia măsuri severe de reducere a costurilor și de sporire a vânzărilor, se trece la reînnoirea capitalului fix, începe să crească numărul angajaților.

7. Înviorarea sau palierul de refacere incompleta reprezinta o noua faza a ciclului care se concretizeaza în cresterea productiei la nivelul atins înainte de criza, se ieftineste creditul, se dezvoltă comerțul, se îmbunătătesc ocuparea forței de munca, încep să crească veniturile, întreaga activitate economică se învioră, pregătindu-se începerea unui nou ciclu decenal.

Politicile anticiclice au la baza modalitățile de percepere a cauzelor fluctuațiilor ciclice și ele pot fi grupate în două mari categorii:

- A. influențarea cererii agregate;
- B. influențarea ofertei agregate.

Probleme de reflexie, întrebări:

- 35. Ciclicitatea activității economice
- 36. Ciclul lung și fazele sale
- 37. Ciclul decenal și fazele sale
- 38. Politici anticiclice

SOMAJUL

Somajul în prezent este un fenomen care afectează toate statele în proporții diferite, devenind tot mai puțin acceptat de populație și oamenii politici.

Somajul atestă o stare negativă a economiei care afectează o parte din populația activă disponibilă care nu găsește locuri de muncă.

Somajul reprezintă excedentul ofertei față de cererea de muncă, ce apare pe piața muncii. **Somerii sunt toți cei apti de munca dar care nu găsesc de lucru și care pot fi angajați parțial sau în întregime numai în anumite momente ale dezvoltării economiei.**

Evoluția și dinamica somajului se analizează cu ajutorul grupelor de indicatori care se referă la :

- 1)- nivelul somajului;
- 2)- intensitatea somajului;
- 3)- durata sau perioada somajului;
- 4)- structura somajului.

Somajul poate fi rezultatul multor cauze care acționează concomitent, aceste cauze derivă din:

- a)- rigiditatea salariilor;
- b)- din alte surse.

Prima categorie de cauze determină somajul voluntar, iar cea de a doua somajul involuntar.

Somajul voluntar are la origine rigiditatea salariilor la scădere. Se porneste de la ideea că salariile practicate sunt mai mari decât salariul de echilibru datorită pretențiilor salariaților și sindicatelor. Reducerea acestora nu poate avea loc deoarece se opun cei afectați, și o parte din oferta de muncă rămâne nerealizată, apare somajul voluntar.

Procesul pierderii locului de muncă depinde de mai multe cauze și generează mai multe forme specifice de somaj:

- 1- somaj ciclic sau conjunctural - cauzat de crizele economice, crize parțiale sau specifice unei conjuncturi. El este absorbit total sau parțial în perioadele de avânt economic.
- 2- somajul structural - determinat de tendințele de restructurare economică, geografică și socială care au loc sub incidența crizei energetice și a revoluției tehnico - științifice. Reintegrarea în muncă este un proces lung și dificil, necesitând investiții pentru crearea de noi locuri de muncă, a recalificării celor afectați și reorientării învățământului.
- 3- Somajul tehnologic, determinat de înlocuirea vechilor tehnici și tehnologii, de centralizare a unor capitaluri și unități economice, cu restrângerea locurilor de muncă. Prin centralizare sunt afectate în principal persoanele cu studii superioare. Resorbirea acestei categorii de someri este dificilă și de durată presupunând recalificarea celor în cauză și crearea de noi locuri de muncă.
- 4- Somajul intermitent sau frictional, care apare ca urmare a practicării contractelor de angajare pe durată scurtă din cauza incertitudinii afacerilor unui anumit număr de unități economice, și poate reprezenta un mijloc de presiune asupra angajaților de a accepta anumite condiții de muncă și salarizare.
- 5- Somajul de discontinuitate, care afectează îndeosebi femeile, cauzat de întreruperea activității din motive familiale și maternitate.

6- Somajul sezonier, generat de întreruperea activitatilor puternic dependente de factorii naturali climatici: agricultura, constructii, lucrari publice, turism si unele unitati din industria alimentara: industria zaharului, conservelor din legume etc.

Prevenirea si atenuarea somajului au devenit preocupari majore ale tuturor fortelor sociale - salariati, sindicat, patronate - si ale puterii publice din toate tarile cu economie de piata. Aceasta problema preocupa din ce în ce mai mult si organisme internationale, inclusiv statele puternic dezvoltate care au emis ideea constituirii unui fond de dezvoltare care sa fie orientat spre investitii în vederea crearii de noi locuri de munca care sa absoarba uriasa masa de someri care numai în tarile din Europa Occidentala însumeaza peste 18 milioane de oameni.

Atenuarea somajului si aducerea sa în limitele normale care variaza în timp si spatiu este realizata prin masuri economico - investitionale, educationale, etc.

Probleme de reflexie, întrebări:

39. Șomajul și cauzele sale
40. Formele de șomaj
41. Indicatori de măsurare a șomajului
42. Consecințele economice și sociale a șomajului
43. Protecția socială a șomerilor

INFLATIA

Multi economisti considera inflatia ca o modificare generala a preturilor, altii o considera ca un dezechilibru durabil între ansamblul cererii si cel al ofertei de bunuri economice.

În acceptiunea contemporana pentru caracterizarea inflatiei se impune înțelegerea elementelor definitorii ale acesteia.

- a) Inflatia actuala se manifesta ca un proces de depreciere a banilor. Se are în vedere deprecierea puterii de cumparare a banilor aflati în circulatie si nu devalorizarea lor prin masuri luate de agentii economici specializati.
- b) Inflatia se manifesta ca o crestere durabila a tuturor preturilor, cresterea indicelui general al preturilor.
- c) Procesele inflationiste înseamna modificari calitativ structurale în ansamblul sferei circulatiei banilor, a marfurilor corporale si serviciilor care se concretizeaza într-un ascendent al masei monetare în circulatie în raport cu oferta de bunuri economice. Inflatia contemporana devine ea însasi un dezechilibru monetar material.
- d) Procesele inflationiste actuale se interfereaza cu numeroase aspecte psihologice care se manifesta prin aducerea unor cereri viitoare de bunuri în prezent pe calea creditului de consum, întrucât cumparatorii se tem de o inflatie durabila si profunda în viitor.
- e) Inflatia este o disfunctie acceptata de agentii economici ca un rau necesar al cresterii economiei. Mentinuta în limite suportabile pentru salariatii cu venituri fixe, inflatia moderata ofera sanse de progres general.
- f) Inflatia contemporana este un proces structural ce cuprinde ansamblul macrosocial. Ea are efecte restructurante mai mici sau mai mari, mai dureroase sau mai putin dureroase.

Inflatia contemporana reprezinta un dezechilibru structural monetar-material care exprima existenta în circulatie a unei mase monetare ce depaseste nevoile economiei ceea ce conduce la deprecierea banilor neconvertibili si a la cresterea durabila si generalizata a preturilor.

La baza declansarii si perpetuarii inflatiei stau **cauze** si **factori** generali, particulari si specifici.

1) Inflatia are drept cauza principala **insuficienta productiei (ofertei)** în sensul ca sporirea veniturilor, îndeosebi a salariilor nu este compensata de cresterea productiei care este numita si inflatie reala.

2) Inflatia are la baza **sporirea costurilor de productie** (inflatie prin costuri).

3) Inflatia este cauzata si de **efectele activitatii unor oameni politici** influenti în domeniul monetar financiar.

În prezent inflatia este masurata prin urmasorii indicatori:

- indicele general al preturilor;
- dinamica bunurilor de consum ;
- indicele costului vietii;
- modificarea puterii de cumparare a banilor pe plan intern si international;
- evolutia masei valutare si a vitezei de rotatie a monedelor;
- devansarea cresterii indicatorilor macroeconomici (PNB, PIB, VN) de catre masa monetara existenta în circulatie si disponibila pentru a fi cheltuita.

Inflatia cunoaste mai multe forme de manifestare :

- inflatia târâtoare : creșterea preturilor nu depășește 3%
- inflatia moderata : creșterea preturilor nu depășește 8%
- inflatia rapida : creșterea preturilor se apropie de 10%
- inflatia galopanta : creșterea preturilor depășește 10%
- hiperinflatia : deci preturile cresc cu 50%

Inflatia este un fenomen preponderent negativ, un dezechilibru monetar cu efecte care se propaga în economia reala.

Politicile antiinflationiste se grupeaza dupa criteriile: a) intensitatea si sensul procesului; b) doctrina social-economica ce sta la baza lor; c) metodele si instrumentele folosite.

Dupa primul criteriu putem avea: politici de lupta cu criza inflationista, cu hiperinflatia si efectele ei: politici de prevenire a inflatiei si de mentinere a inflatiei moderate sub controlul factorilor responsabili.

Dupa doctrina economica de fundamentare a lor politicile de combatere a inflatiei pot fi: de control a cererii agregate si de stimulare a ofertei agregate.

Probleme de reflexie, întrebări:

- 44. Inflația: concept și cauze
- 45. Indicatorii de măsurare a inflației
- 46. Formele inflației
- 47. Costurile inflației
- 48. Politici antiinflaționiste

STATUL SI ECONOMIA

În economiile nationale contemporane statul si organismele sale au rol de mare importanta care se concretizeaza în functii si actiuni.

Rolul economic al statului se exercita prin multitudini de forme si masuri de implicare:

- 1) - administratiile publice care împreuna cu cele private furnizeaza serviciile colective celorlalti agenti economici, fara contraprestatie directa din partea consumatorilor;
- 2) - statul este factorul care asigura organizarea si manifestarea puterii politice institutionalizata pe plan national. În aceasta calitate el îndeplineste functia de arbitru legal între interesele agentilor economici particulari în vederea asigurarii coeziunii la nivel national. El reprezinta factorul de consens pentru economia nationala în raport cu exteriorul.
- 3) - administratiile publice își asuma riscul unor activitati care traditional erau specifice celorlalti agenti economici.
- 4) - statul contemporan elaboreaza si pune în aplicare politici economice sectoriale, regionale sau generale. Politica economica este adoptata si promovata în functie de starea generala a economiei tarii, de raporturile dintre agentii economici si de gradul de cunoastere, informare si de autonomie al acestora.

Caracterizarea generala a politicii economice se face prin tipologia politicilor economice.

Clasificarea politicilor economice se face în functie de mai multe criterii. În acceptiunea cea mai larga se are în vedere 6 criterii:

a)- în functie de obiectivele finale sau domeniile de aplicare, sunt politici de:

- creștere si dezvoltare;
- de ocupare sau antisomaj;
- de stabilitate sau stabilizare a preturilor;
- antiinflationiste;
- de intensificare a exporturilor si de limitare a importurilor;
- politici sociale;
- politica industrială;

b)- dupa mijloacele (instrumentele) folosite în promovarea politicii:

- politici economice care folosesc mijloace de regularizare indirecta - monetare si bugetare;
- politici economice care folosesc actiuni directe asupra mecanismelor economice - politici de preturi, de venituri, de ocupare;
- politici economice care se bazeaza pe ideea de legislatie economica de stat democratic de drept.

c)- în functie de durata de extindere sau de orizontul de timp, politicile economice pot fi:

- politici conjuncturale anticiclice, deflationiste, de relansare a activitatii economice;
- politici structurale de restructurare durabila a bazelor functionarii economice (amenajarea teritoriului,

politica industrială, de asigurare cu energie a țării).

Politica economică generală urmărește realizarea coerenței între politicile conjuncturale și cele structurale (o politică bugetară restrictivă pe termen scurt poate să însemne un debut al unei reforme fiscale de largă deschidere).

d)- în funcție de influențarea agenților economici de către administrațiile publice, politicile economice pot fi:

- politici de limitare - încadrarea creditului în anumite limite, sporirea cotizațiilor sociale etc.;
- politici de incitare a subiecților economici, de formare a unui anumit comportament al lor, în schimbul anumitor avantaje cum ar fi ratele dobânzilor preferențiale, acordarea de prime și subvenții;
- politici de concentrare care vizează încheierea de acorduri și convenții între partenerii la viața economică și socială.

e)- după amploarea domeniului afectat, politica economică a unui stat poate fi:

- globală
- sectorială
- selectivă.

De exemplu - politica economică externă care se poate extinde la toate tranzacțiile cu alte țări sau numai la unele dintre ele, cum sunt resursele de capital peste granițele țării.

f)- După orientarea doctrinara, se disting următoarele politici:

- liberale
- dirijate.

Probleme de reflexie, întrebări:

49. Rolul economic al statului
50. Cauzele intervenției statului în economia de piață
51. Politicile economice și clasificarea lor

BUGETUL DE STAT

Bugetul de stat reprezintă un instrument de stabilizare a economiei, prin care forța politică influențează cererea globală, volumul producției și nivelul general al prețurilor, asigură protecția socială.

Bugetul se prezintă sub forma unei balanțe care cuprinde două capitole:

- 1- veniturile sau încasarile banesti ale statului;
- 2- cheltuielile prevazute a se efectua în perioada respectiva.

Veniturile bugetare cuprind:

- încasarile din impozitele pe profit;
- impozite (taxa) pe valoarea adăugată;
- impozite pe salarii, pe veniturile gospodăriilor, pe avere, etc.

Cheltuielile bugetare cuprind:

- datoriile de stat;
- cheltuieli de funcționare a puterii publice
- investițiile de capital;

52. cheltuieli destinate culturii, științei, educației, sănătății, protecției sociale.

53. - cheltuieli militare, etc.

Execuția bugetară echilibrată, de regulă, corespunde funcționării echilibrate a economiei naționale; se considera că echilibrul finanțelor publice reprezintă un criteriu care reflectă buna gestiune economică.

Execuția bugetară dezechilibrată necesită acoperirea deficitului care se poate realiza prin:

- a)- recurgerea la împrumuturi;
- b)- emisiune suplimentară de bani, care poate să antreneze după sine fenomene inflaționiste.

Politica de relansare bugetară se concretizează în efecte multiple ale cheltuielilor și impozitelor cunoscute cumulativ sub denumirea de **multiplicator** asupra: - cererii globale; producției; venitului; consumului.

Se disting mai multe tipuri de multiplicator:

1 - multiplicator de cheltuiala publică

2 - multiplicatorul fiscal

3 - multiplicatorul bugetului echilibrat

Formarea bugetului de stat are ca surse principale:

- a)- impozite directe, care cuprind:
- b)- impozitele indirecte, care cuprind:

Politica fiscală a statului reprezintă un ansamblu de măsuri și acțiuni privind locul impozitelor în sistemul veniturilor bugetare, categoriile de impozite și perceperea lor, modul de folosire a lor ca pârghie de stimulare a creșterii economice.

Elaborarea politicii fiscale este un act de decizie de mare complexitate care vizează problemele prezentului și viitorului și care trebuie să se fundamenteze pe eficacitate, dintre care reținem:

- reducerea prin măsurile și acțiunile promovate a fluctuațiilor și instabilității economice;
- protejarea veniturilor oamenilor;
- stimularea dezvoltării.

La fundamentarea politicii fiscale trebuie avute în vedere raportul dintre mărimea impozitelor directe și cele indirecte.

Impozitele directe sunt suportate de cei care le plătesc: impozit pe profit, pe salarii etc.

Impozitele indirecte sunt cuprinse în prețurile marfurilor, încasarea lor se face odată cu vânzarea acestora, fiind suportate de consumatorii finali.

În România, tranziția la economia de piață este legată intrinsec de procesele financiare, de politica statului privind veniturile și cheltuielile bugetare.

Programul de reformă are în vedere în acest proces următoarele obiective:

- a) - angajarea directă a instrumentelor financiare de credite și monetare în conducerea activității economice;
- b) - creșterea rolului bugetului în redistribuirea produsului intern brut în scopul reducerii inegalității veniturilor între membrii societății, al asigurării protecției sociale.

Prin cote de impunere diferită se urmărește:

- dezvoltarea unor anumite activități economice;
- extinderea întreprinderilor private și mixte;
- încurajarea pătrunderii capitalului străin;
- dezvoltarea investițiilor spre sfera productivă și servicii utile;
- stimularea autonomiei, răspunderii și eficienței.

Probleme de reflexie, întrebări:

54. Bugetul de stat: concept
55. Veniturile și cheltuielile bugetare
56. Multiplicatorul de cheltuială publică și fiscal
57. Impozitele directe și indirecte
58. Politica fiscală în perioada de tranziție

CALITATEA VIETII. TEORIA BUNASTARII SI A SARACIEI

Orice sistem economic are ca obiectiv național formarea mijloacelor care să ofere șanse egale în urmărirea unor scopuri personale pozitive din punct de vedere social.

Bunastarea se constituie ca o modelare a sistemului de nevoi potrivit cadrului social economic în care este integrat individul - proprietate, nivel al consumului, starea materială în ierarhia societății etc. Bunastarea ca stare optimă la care aspiră individul nu presupune agonisirea economică fără oprire și nu provoacă obligatoriu distanțarea bogat - sărac.

Formularea conceptelor de "economie a bunăstării" și apoi a celui de "bunastare socială" au contribuit la introducerea unui alt termen "stat al bunăstării".

Politica socială adoptată și promovată de statul bunăstării trebuie analizată din două puncte de vedere: politic și economic.

Calitatea vieții (în sens larg) reprezintă totalitatea condițiilor care asigură integritatea vieții biologice, satisfacerea cerințelor de ordin social-economic legate de nivelul de trai material și spiritual care să permită echilibrul, formarea și afirmarea personalității umane.

Problematika calității vieții este complexă și conține mai multe obiective teoretice și practice:

- a) - formularea scopului calității vieții, scop subordonat satisfacerii armonioase și simultane a nevoilor umane
- b) - evidențierea resurselor și multiplicarea lor care vizează asigurarea fondurilor necesare realizării cerințelor calității vieții
- c) - creșterea eficienței programelor sociale.

Calitatea vieții fiind apreciată ca un obiectiv strategic pentru înfaptuirea căruia eforturile trebuie orientate către direcțiile practice de acțiune ca:

- a) - munca și calitatea ei
- b) - garantarea unui salariu minim menținut prin legislație și prin acțiunile sindicatelor;
- c) - protejarea grupurilor sociale defavorizate (familii dezorganizate, bătrâni fără pensii sau cu pensii mici, tineri care doresc să-și întemeieze o familie și n-au resurse financiare, someri etc.)

- d)- asigurarea satisfacerii acelor nevoi ale oamenilor care nu pot fi asigurate prin mijloace personale strict economice (asistenta sociala, cultura, educatie, petrecere a timpului liber);
- e)- asigurarea tuturor bunurilor care presupune o viata civilizata (din productia nationala si prin import);
- f)- protejarea populatiei împotriva unor procese sociale cu actiune negativa asupra calitatii vietii (crize economice, coruptie, tensiuni interetnice etc.);

Cercetarea nivelului de trai porneste de la o serie de principii dintre care retinem:

- a) - nivelul de trai nu trebuie apreciat numai prin marimea veniturilor, a beneficiilor sociale, bunurilor de capital ci trebuie luate în considerare si indicatori de: educatie, ocupare a fortei de munca, durata muncii, modul de munca, conditiile de locuit, de transport, petrecere a timpului liber, relatiile sociale si politice, conditiile de sanatate etc.;
- b) - compararea conditiilor de viata ale diferitelor grupuri sociale;
- c) - nivelul de trai trebuie abordat ca un tot unitar relevându-se raporturile între diferite segmente ale lui care caracterizeaza domenii diverse;
- d) - analiza comparata a nivelului de trai pe plan international presupune existenta unei metodologii de calcul si evidenta statistica;

Indicatorii nivelului de trai se refera la nivelul: individual, al resurselor publice, al investitiilor.

Politica sociala se fundamenteaza pe :

1. factorul social, colectivitatea se manifesta prin problemele ei comune;
2. factorul economic si social se prezinta sub forma unor specificitati ale locului de munca, ale conditiilor si duratei muncii;
3. caile si mijloacele de realizare în practica a protectiei sociale au la baza programe care cuprind obiective, termene, finalitati si concretizari pe categorii sociale.

Politica sociala reprezinta un ansamblu de obiective si instrumente de analiza prin care puterea publica realizeaza alocarea normativa a resurselor publice si a distribuirii veniturilor în perspectiva dreptatii sociale. Ca urmare politica sociala reprezinta un factor de reglare a conflictelor economice, sociale si politice.

Domeniile si categoriile sociale care solicita protectie sociala:

59. Protectia somerilor
60. Protectia mediului, a lucratorului si publicului
61. Protectia consumatorului.
62. Protectia sanatatii.
63. Protectia handicapatilor.
64. Protectia copilului si tineretului
65. Protectia sociala complementara

Probleme de reflexie, întrebări:

66. Conceptul de bunăstare
67. Calitatea vieții și obiectivele de acțiune
68. Nivelul de trai și indicatorii de determinare
69. Politica de protecție socială a categoriilor defavorizate

PROBLEME GLOBALE ALE ECONOMIEI MONDIALE

ECONOMIA NATIONALA SI ECONOMIA MONDIALA

Interdependentele dintre economiile nationale sunt rezultatul unui proces istoric îndelungat. Evolutia acestor interdependente a înregistrat o puternica dinamica dupa al doilea razboi mondial ca urmare a revolutiei tehnico - stiintifice contemporane si a schimbarilor profunde în cadrul diviziunii mondiale a muncii. Aceste interdependente se adâncesc si se diversifica continuu datorita:

- schimbarilor politice de anvergura care au loc pe plan mondial;
- modificarea structurii lumii contemporane sub aspectul nivelului de dezvoltare economica;
- adâncirea diviziunii internationale a muncii ca urmare a revolutiei tehnico-stiintifice;
- diversificarea centrelor de putere economica pe plan mondial;
- evolutia preturilor internationale si a pietelor valutare financiare.

Interdependentele dintre tarile sarace si cele bogate sunt grupate în patru categorii:

1. interdependente generate de nevoia de alimente , în tarile bogate sunt surplusuri, iar în cele sarace deficite de alimente;

2. interdependente generate de nevoia de energie si minerale;
3. interdependentele generate de nevoia protejarii mediului natural;
4. interdependentele generate de sperantele de reducere a decalajelor dintre bogati si saraci.

Interdependentele economice presupun cooperare reciproc avantajoasa între state suverane, bazata pe principiile dreptului international, pentru progresul fiecarei economii. Aceasta cooperare însa nu opereaza în toate împrejurarile în interesul tuturor tarilor ci mai ales în avantajul celor puternice.

Diviziunea internationala a muncii este definita prin relatiile care se stabilesc între statele lumii în procesul dezvoltarii productiei si comertului mondial, locul si rolul fiecarui stat în circuitul mondial al valorilor materiale.

Schimbul de bunuri dintre popoare si tari a fost caracteristic primei trepte a procesului de formare a interdependentelor.

Formarea si consolidarea pietei mondiale a reprezentat o schimbare calitativa în relatiile economice inter-tari.

Piata mondiala reprezinta totalitatea relatiilor dintre tari în legatura cu schimbul de marfuri corporale si incorporabile, relatii devenite obligatorii si permanente pentru existenta acestora.

Formele pietei mondiale:

5. Comertul international care exprima ansamblul tranzactiilor cu bunuri si servicii. El reprezinta forma principala sub care s-a constituit piata mondiala.
6. Piata internationala a capitalurilor care defineste ansamblul operatiunilor legate de plecarea în si din strainatate sub forma de investitii, împrumuturi si cumparari de hârtii de valoare.
7. Piata mondiala a muncii care cuprinde relatiile economice generate de migratia fortei de munca dintr-o tara în alta pentru a se angaja.
8. Piata produselor care încorporeaza un nivel deosebit de înalt de cunostinte stiintifice, care se constituie ca un segment distinct al pietei mondiale ce se dezvoltă rapid.

Economia mondiala este formata din totalitatea economiilor nationale autonome si specializate, legate între ele prin schimburi de bunuri si servicii.

Acestui stadiu de dezvoltare a relatiilor economice externe îi corespund macroeconomiele deschise.

Macroeconomia deschisa semnifica un gen anume de raportari între economiile nationale si economia mondiala.

Prin diviziunea mondiala a muncii se înțeleg relatiile care se stabilesc între statele lumii în procesul dezvoltarii productiei si comertului mondial, precum si locul si rolul fiecarui stat în circuitul mondial al valorilor materiale.

În timp, evolutia diviziunii mondiale a muncii a cunoscut mai multe etape ca urmare a dezvoltarii economiilor, modificarii structurii lor si a specializarii în productie a diferitelor tari.

Specializarea internationala are ca scop adaptarea potentialului economic national, a economiei de piata interna la cerintele pietei mondiale.

Specializarea internationala este determinata de factori economici si factori extra economici:

- a) conditiile naturale pot favoriza un tip de productie sau altul - productia de cafea, citrice sau extractia unor minereuri.
- b) marimea teritoriului si a populatiei fac ca tarile sa aiba un potential diferit si implicit posibilitati diferite de a se specializa în productie;
- c) nivelul aparatului de productie, gradul sau de diversificare, calificarea fortei de munca, disponibilitatile de capital, etc.;
- d) traditiile economice pot favoriza sau defavoriza specializarea în productia de un anumit fel;
- e) factorii extra economici, razboaiele, asuprirea coloniala, mentinerea unor puternice ramasite feudale, s.a.;

În prezent diviziunea mondiala a muncii se caracterizeaza prin existenta a trei grupe de tari cu grade diferite de specializare internationala:

- 1) grupul statelor care se bazeaza pe tehnica si tehnologii moderne si care au o specializare internationala de înalta clasa;
- 2) grupul tarilor în curs de dezvoltare cu un nivel mediu de specializare;
- 3) grupul tarilor slab dezvoltate a caror specializare internationala este unilaterala si care detin o pondere infima în P.N.B. si în exporturile mondiale.

Fluxul economic international reprezinta miscarea unor valori materiale, banesti sau spirituale de la o tara la alta. Fluxurile economice internationale au trasaturi caracteristice diferitelor etape de dezvoltare, fiind influentate de factori tehnico-economici si extraeconomici.

Totalitatea fluxurilor economice internationale privite în strânsa lor interdependenta formeaza circuitul economic mondial. El exprima împletirea unor forme ale schimbului reciproc de activitati dintre diverse economii nationale care cuprinde sfera circulatiei, sfera productiei si sfera cercetarii stiintifice.

Dinamica și formele de manifestare a circuitului economic mondial depind de: gradul de dezvoltare a economiilor naționale, gradul de adâncire a diviziunii mondiale a muncii, stadiul și direcțiile de evoluție a relațiilor politice internaționale care pot stimula sau frâna fluxurile economice internaționale.

Schimburile agenților economici dintr-o țară generează două categorii de fluxuri: reale și monetare.

Schimburile economice dintre țări sunt denumite exporturi și importuri.

Exportul constă în vânzarea de bunuri și servicii unui agent economic dintr-o altă țară, plata acestora făcându-se în bani cu circulație internațională. Acesta reduce consumul final și creează piețe externe pentru o parte a producției interne.

Importul reprezintă cumpărarea de bunuri și servicii de la agenți economici străini contra unei sume de bani. Prin acesta se suplimentează consumul personal sau productiv și se asigură factori de producție de care țara nu dispune sau a căror producere necesită cheltuieli mai mari.

Comertul exterior al unei țări exprimă ansamblul tranzacțiilor de export și import, ambele categorii sunt structurate pe țări și grupe de țări, pe categorii de bunuri economice, pe genuri de piețe, etc.

Comertul exterior are un rol de cea mai mare importanță în cadrul procesului de racordare a economiilor naționale la fluxurile economice mondiale. El a devenit în ultimele decenii unul din factorii determinanți ai creșterii economice, ai economiei de piață.

Gradul de deschidere a economiei unei țări spre exterior se măsoară prin ponderea exporturilor în totalul producției naționale vândute sau ponderea importurilor în totalul utilizărilor acestei producții. Se folosesc indicatorii: ponderea comerțului exterior în produsul intern brut (P.I.B.) și volumul comerțului exterior (import-export) pe locuitor.

capacitatea de export (Cep) reprezintă partea de ofertă totală pentru piețele externe.

capacitatea de import a pieței (Cip) reprezintă partea din capacitatea totală de absorbție a pieței care are ca sursa de acoperire marfuri din import

Evoluția comerțului exterior în ultimele decenii se caracterizează prin următoarele trăsături principale:

1. Tendința de creștere a exporturilor mondiale
2. Accentuarea diversificării comerțului mondial
3. Creșterea ponderii țărilor industrializate în exporturile mondiale.
4. Înrautățirea termenilor schimbului țărilor în curs de dezvoltare cu statele cele mai industrializate.
5. Adoptarea unor măsuri de îngrădire a comerțului mondial, tarifare și netarifare.
6. Tendința de instituționalizare a schimburilor internaționale.
7. Tendința de "tripolizare" a schimburilor comerciale internaționale.

Cooperarea economică internațională, componenta a fluxurilor economice internaționale, are o serie de trăsături specifice care o particularizează în circuitul economic mondial prin:

- a) cooperarea economică internațională presupune un complex de fluxuri de investiții, cunoștințe tehnico-stiințifice, de produse, etc. în timp ce comerțul internațional constituie unul din fluxurile economice principale;
- b) cooperarea economică internațională este forma cea mai echitabilă de schimb reciproc între state, spre deosebire de comerțul mondial care conține și o serie de elemente cu caracter discriminator;
- c) cooperarea economică internațională constituie un element de continuitate și stabilitate în relațiile economice dintre țări, în timp ce comerțul mondial depinde de numeroși factori care îl pot stimula sau frâna;
- d) cooperarea economică internațională nu substituie fluxurile existente, ci contribuie la amplificarea lor.

Evoluția producției industriale are loc de la industria bazată pe materiale care a determinat dezvoltarea economică în primele trei sferturi ale secolului nostru către industria bazată pe informatică și știință. În această viziune se formulează următoarele concluzii:

- 1) exportul științei pentru a obține venituri sub formă de drepturi de licență, plăți pentru servicii, a drepturilor de autor, etc. s-ar putea să creeze mai multe locuri de muncă decât exportul de produse finite;
- 2) comerțul internațional va fi marcat de creșterea "comerțului invizibil" care va avea un rol tot mai important, ceea ce va necesita înlăturarea barierelor din domeniul comerțului cu servicii;
- 3) este posibil ca în viitorul apropiat costurile scăzute ale forței de muncă să reprezinte un avantaj de mai mică importanță în comerțul internațional, de aceea în țările dezvoltate cheltuielile cu forța de muncă vor reprezenta o parte mai mică în costurile totale.

Determinarea eficienței activității de comerț exterior se confruntă cu tot mai multe dificultăți, deși în ultimele decenii știința economică a înregistrat progrese însemnate. Aceste dificultăți sunt determinate în principal de următoarele cauze.

Comertul exterior, schimburile externe devin tot mai mult un factor al dezvoltării și progresului unei țări. În timp acest rol a fost susținut de diferite teorii și principii: principiul avantajului absolut; principiul avantajului comparativ, relativ; principiul productivității naționale; principiul specializării internaționale, interramuri; principiul avantajelor competitive.

Operațiunile generate de participarea fiecărei țări la fluxurile economice internaționale își găsesc expresia în principal în balanța comercială și balanța de plăți externe.

Balanța comercială este un tablou statistico-economic în care se înscriu și se compară importul și exportul de marfuri al unei țări pe o perioadă de timp determinată de regula de un an.

Balanța comercială poate fi generală când cuprinde ansamblul relațiilor comerciale externe ale unei țări, sau parțială dacă se referă la relațiile comerciale cu o altă țară sau grupuri de țări.

Probleme de reflexie, întrebări:

- 70. Economia mondială
- 71. Factorii care generează interdependența dintre economiile naționale
- 72. Piața mondială și componentele sale
- 73. Specializarea internațională
- 74. Flexul economic internațional

INTEGRAREA ECONOMICA

În viziunea specialistilor, conceptul de integrare economică are sensuri diferite remarcându-se următoarele definiții:

- a) concepția trecerii de la microspații la macrospații, la crearea unor ansambluri economice tot mai vaste care să permită creșterea productivității și o calitate superioară a marfurilor;
- b) concepția absenței sau eliminării progresive a discriminărilor în raporturile economice între diferite țări. Această definiție anglo - saxona are un caracter pragmatic și este inspirată și acceptată de ideologia neoliberală și neoclasică;
- c) concepția sociologică care consideră că mai multe elemente economice dintre țări sunt integrate dacă relațiile dintre ele devin stabile și eficiente din punct de vedere economic. Acestei concepții i se reproșează că pune sub semnul întrebării tipurile de structuri naționale statale;
- d) concepția integrării economice cu mai multe grade de extindere:
 - integrarea de gradul întâi în care structurile producției și schimburilor sunt ordonate de legea pieței concurențiale, de o formă mai mult sau mai puțin spontană;
 - integrarea de gradul al doilea în care instituțiile interguvernamentale și autoritățile supranaționale joacă un rol hotărâtor în dezvoltarea și orientarea schimbului;
 - al treilea grad de integrare vizează sfera valorilor umane și este apreciat că reprezintă cu adevărat spiritul integrării interstatale.

Cauzele integrării economice pot fi structurate astfel:

- 1. Apariția și manifestarea tot mai accentuată a contradicției între posibilitățile de sporire a producției și capacitatea restrânsă a pietelor naționale;
- 2. Gradul înalt de concentrare a producției și de centralizare a capitalurilor și limitele (restricțiile) mișcării libere a capitalurilor și a forței de muncă;
- 3. Necesitatea capitalurilor existente într-o anumită zonă geografică de a-și promova și apăra împreună interesele amenințate de concurenți internaționali foarte puternici;
- 4. Constituirea de firme mari (de stat sau mixte) care prin activitățile desfășurate depășesc granițele naționale;
- 5. Interesele comune ale țărilor dezvoltate de a menține și dezvolta relații cu fostele țări coloniale devenite independente;
- 6. În ultimele două decenii accentuarea proceselor de formare a societății informaționale care restrânge consumul specific de materii prime, energie și forța de muncă și extinde necesitățile investitoriale pentru promovarea noilor tehnici și tehnologii, pentru cercetarea științifică și restructurarea profundă a economiilor naționale în concordanță cu cerințele creării unui nou mod tehnic de producție accentuează procesul integratist.

Aceste cauze generale ale integrării economice însoțite și de o serie de factori economici și sociali-politici s-au manifestat în forme și au avut grade diferite de intensitate de la o perioadă la alta și de la o zonă geografică a lumii la alta.

Existența unei piețe unice pentru mai multe țări oferă o serie de avantaje dintre care se pot reține cel puțin următoarele:

7. Permite o productivitate mai înaltă a muncii sociale și ca urmare creșterea nivelului general de viață. În timp, țările au ajuns la o anumită specializare a lor, pentru a produce mai eficient din punctul lor de vedere. Însă constrângerile, taxele sau limitele de import împiedică manifestarea normală a comportamentelor economice, conduce la folosirea incompletă a capacităților de producție. Piața unică, înlăturând obstacolele din calea schimbului, oferă o sferă mai largă de a produce ieftin și de calitate.
8. Piața unificată determină o concurență intensă, iar consumatorii beneficiază de prețuri mai mici, de o mai mare varietate de bunuri și de mai bună calitate.
9. Piața unică permite organizarea unei producții de serie mare și promovarea pe scară largă a progresului tehnic și tehnologic care asigură reducerea costurilor.
10. Piața unică poate contribui la optimizarea investițiilor de capital întrucât în condițiile accelerării progresului dotarea producției cu utilaje moderne solicită eforturi mari financiare.
11. Piața unică permite folosirea mai eficientă a forței de muncă, deoarece mișcarea liberă a capitalurilor are loc simultan cu mișcarea liberă a forței de muncă, iar concurența mai puternică pe piața muncii face ca salariile să nu determine creșterea costurilor de producție.
12. Piața unică permite realizarea unui echilibru dinamic mai bun între cerere și ofertă pe toate piețele și îndeosebi pe piața bunurilor economice, financiare și valutare care stimulează creșterea economică și progresul țărilor participante.

Comunitatea Economică Europeană se remarcă ca fiind cea mai evoluată dintre toate organizațiile integracioniste. Ea și-a mărit aria geografică de la 6 țări membre la 15 și continuă acest proces de largire, în prezent desfășurându-se tratativele de aderare a încă 6 țări europene care au statutul de asociate.

Comunitatea Economică Europeană a avut 5 obiective economice principale: uniunea vamală, liberalizarea circulației capitalurilor, libera circulație a forței de muncă, piața comună agricolă, uniunea economică și monetară.

- a) Uniunea vamală s-a format prin reducerea treptată a tarifelor vamale între țările membre ale CEE și stabilirea unui tarif vamal comun față de țările terțe.
- b) Liberalizarea circulației capitalurilor urmărește dezvoltarea unor ramuri sau regiuni care prezentau o importanță deosebită pentru progresul tehnico-stiințific contemporan.
- c) Libera circulație a forței de muncă a creat posibilitatea migrării acesteia în interiorul Pieței comune ceea ce a permis absorbția în anumite perioade a excesului de mână de lucru, o anumită satisfacere cu forța de muncă calificată a unor ramuri noi, contribuind la progresul tehnic.
- d) Piața Comună agricolă avea ca obiective principale pe piața comunitară: libera circulație a produselor pe baza unor prețuri unice pentru fiecare produs, achiziționarea cu prioritate a produselor comunitare, instituirea unui sistem de garanții pentru producători împotriva fluctuațiilor prețurilor, responsabilitatea financiară colectivă față de cheltuielile necesare sustinerii pietelor și a modernizării agriculturii.
- e) Uniunea economică și monetară s-a format mai târziu și a necesitat ample negocieri legate de reglementările fiscale, punerea de acord a noilor taxe, și cu privire la condițiile trecerii la moneda unică, ea a înregistrat progrese importante care vor asigura premisele ca sfârșitul acestui mileniu și începutul secolului XXI să se realizeze moneda unică dacă nu se vor ivi situații nefavorabile, neprevăzute, ceea ce va determina o putere deosebită a forței economice a acestei zone față de celelalte centre de putere economică.

Probleme de reflexie, întrebări:

75. Conceptul de integrare economică
76. Cauzele și consecințele integrării economice
77. Uniunea Europeană și integrarea României
78. Globalizarea: concept și consecințe

SUBDEZVOLTAREA ECONOMICA . DEZVOLTAREA TARILOR RAMASE ÎN URMA ECONOMIC

Subdezvoltarea economica este un fenomen planetar complex care se reflecta în caracteristicile economice, politice, sociale, culturale și ideologice de o mare diversitate a carei definiție este dificilă. Acest proces a fost abordat de toate sistemele de gândire social-economică și politică, firește în maniere diferite, pe baza unor criterii diverse. Aprecierile fenomenului cuprind concepții diverse de la cele extrem de pesimiste – fataliste, până la cele exagerat de optimiste potrivit cărora pe baza unor strategii decenale ONU de dezvoltare ar putea fi înlăturată subdezvoltarea economică.

În legătură cu criteriul de determinare a nivelului de subdezvoltare economică s-au conturat mai multe concepte:

- a) criteriul geografic – subdezvoltarea economică caracterizează majoritatea țărilor și popoarelor din Africa, Asia, America Latină și unele țări din Europa (de regulă țările foste socialiste). Acest criteriu este ușor de utilizat, dar se folosește cu multă inconsecvență și are o slabă semnificație practică;
- b) criteriul istoric – fenomenul subdezvoltării economice este caracteristic țărilor cu niveluri și structuri tehnico-economice și mecanisme social-instituționale rămase cu mult în urma celor din țările dezvoltate. Pe baza acestui criteriu termenii « țară rămasă în urma economic », « țară subdezvoltată » sau « țară în curs de dezvoltare » sunt considerați sinonimi;
- c) criteriul economic care s-a impus după anul 1960 în definirea țărilor subdezvoltate pe deoparte din necesitatea ca factorii de decizie economică să-și poată fundamenta politicile lor economice externe iar pe de altă parte ca organele internaționale să-și poată realiza obiectivul lor de coordonare pe plan zonal și mondial.

Pornind de la marea diversitate a situațiilor acestor țări literatura de specialitate definește unele trăsături comune care caracterizează starea și evoluția statelor subdezvoltate:

a) **Prima trăsătură** – Nivelul scăzut al veniturilor care nu asigură satisfacerea necesităților elementare de consum ale populației. Această situație este determinată de: 1) nivelul scăzut al producției de bunuri și servicii sub aspect cantitativ și calitativ comparativ cu situația din țările dezvoltate, ținând seama de posibilitățile științei și tehnicii contemporane ca urmare a capacităților reduse de prelucrare eficientă a resurselor naturale și a ocupării forței de muncă; 2) unui pluralism tehnologic care încorporează o multitudine de tipuri de tehnologii (de la cele arhaice în agricultură la tehnologiile avansate din unele întreprinderi); 3) ineficienței infrastructurilor de producție și sociale, a rețelelor de drumuri și de cai ferate, comunicațiilor; 4) sursele și mijloacele pentru aprovizionarea cu apă și energie; 5) baza materială a sistemelor de învățământ, de cultură, de ocrotirea sănătății, financiar, bancar etc.

Diferențele în dezvoltarea economică între țările în curs de dezvoltare pe de o parte și țările dezvoltate pe de altă parte se numesc decalaje economice. Acestea sunt de două feluri: absolute și relative.

b) **A doua trăsătură** – a economiilor țărilor în curs de dezvoltare constă în caracteristicile lor structurale concretizate într-o specializare de ramură, îngustă, în existența unor disproporții între sectoarele primar, secundar, terțiar și cuaternar, în dezechilibrul dintre industrie în deosebi cea prelucrătoare, agricultură și alte ramuri ale producției materiale. Este semnificativ faptul că pe ansamblul țărilor în curs de dezvoltare agricultura deține o pondere de circa 5 ori mai mare decât în țările dezvoltate, deși aceste state sunt importatoare de cereale și alte alimente.

c) **A treia trăsătură** a economiilor majorității țărilor în curs de dezvoltare o reprezintă coexistența mai multor tipuri de economie:

- 1) economia de subsistență în sectorul natural care semnifică adesea reluarea pe scară îngustă a producției;
- 2) economia de piață simplă – specifică industriei micii producții de marfuri;
- 3) economia de piață intensivă în sectoarele economice moderne.

d) **Cea de-a patra trăsătură** ce caracterizează subdezvoltarea economică o reprezintă existența unor sisteme economice pluraliste și a unor structuri instituționale eterogene aflate în plin proces de ajustare, de consolidare de întreprindere și de tranziție.

Prin sisteme economice pluraliste se înțelege coexistența și împletirea în economiile respective a diferitelor sisteme economice: de economie naturală, de schimb, de comandă și a numeroase forme și tipuri de proprietate. În țările slab dezvoltate predomină gospodăria patriarhală, obștea satească, organizarea de tip tribal și feudal și economia de subsistență.

Potrivit datelor ONU în Africa sistemul economiei naturale produce circa 1/3 din PIB iar în India în deceniul al 8-lea se realizează în acest sistem 35% din PIB.

Coexistența acestor sisteme și structuri economice reprezintă un obstacol important în calea valorificării potențialului economic al acestor state.

Cercetarea cauzelor subdezvoltării economice contemporane a condus la formularea mai multor concepții. Dintre ele se remarcă două concepții diametral opuse privind subdezvoltarea economică;

- 4) prima apreciază subdezvoltarea economică ca o întârziere a dezvoltării țărilor respective, o simplă rămânere în urmă.

5) cea de a doua considera subdezvoltarea un produs al unei anumite dezvoltari, cauza ei constând în aceea ca anumite tari au ajuns la un stadiu de dezvoltare foarte avansat pe seama ramănerii în urma a altora.

Cauzele interne sunt: resursele naturale si umane, factorii economici si politici.

Din diversele strategii si din programele adoptate de catre organismele internationale se desprind câteva directii principale de actiune pentru relansarea dezvoltarii economice si sociale a tarilor sarace:

6) Dezvoltarea agriculturii în corelatie cu promovarea unor politici de industrializare a produselor agricole. Diversificarea activitatilor economice, inclusiv prin industrializare, dezvoltarea acelor subramuri care sa asigure valorificarea eficienta a resurselor naturale si cu piata interna de desfacere.

7) Promovarea în întreaga economie nationala a progresului tehnico-stiintific, a investitiilor si inovatiilor. Alegerea tehnicilor corespunzatoare conditiilor predominante în fiecare tara si caracteristicilor fiecarui sector. Prin preluarea tehnicii avansate si dezvoltarea spiritului de inventie si inovatie la fiecare popor se poate depasi starea de înapoiere tehnico-stiintifica si economica.

8) Formarea cadrelor calificate si înalt specializate nationale în concordanta cu nevoile economiei si cu tendintele de perspectiva ale stiintei si tehnicii. Aceasta impune dezvoltarea si modernizarea învătamântului, crearea conditiilor pentru diminuarea exodului de forta de munca calificata care genereaza mari pierderi pentru tarile slab dezvoltate.

9) Amplificarea eforturilor proprii ale fiecărei tari pentru formarea capitalului si realizarea de investitii. Aceste eforturi trebuie sa fie sprijinite de tarile dezvoltate si organismele internationale prin acordarea de împrumuturi în conditii avantajoase, asigurarea unor schimburi mai echitabile între tarile bogate si cele sarace, sustinerea procesului de tranzitie de la sistemul etatizat la cel al economiei de piata în care sunt angajate peste 40 de state.

Probleme de reflexie, întrebări:

79. Conceptul de subdezvoltare economică

80. Cauzele subdezvoltării economice

81. Indicatori de determinare a nucleului de subdezvoltare economică

82. Rolul organismelor internaționale

ECONOMIA ROMÂNIEI.TRECUT, PREZENT SI VIITOR

Istoria economiei nationale a României ofera unele concluzii importante pentru aprecierea evolutiei sale în timp si a procesului de formare si dezvoltare a natiunii noastre, a perspectivelor ei:

1. Dinamica economico-sociala a fost deosebit de lenta în perioada de la parasirea Daciei Traiane de catre romani în anul 274 pâna în 1859 la Unirea Principatelor Române când începe procesul de formare a economiei moderne.
2. Procesul complex si îndelungat de formare si structurare a economiei românesti s-a desfasurat având la baza unele trasaturi comune, specifice care se regasesc în politica de dezvoltare promovata în timp de toate sistemele social-politice: protejarea resurselor naturale, dobândirea si consolidarea independentei economice, dezvoltare în principal pe baza efortului propriu "prin noi însine" si potentare lui prin extinderea si diversificarea relatiilor externe.
3. Dezvoltarea economica a fost grevata în timp de ocupatiile si dominatiile straine, de razboaiele pustiitoare ce s-au desfasurat pe teritoriul tarii, a caror finalitate în majoritatea cazurilor a dus la înrobirea ei, economica si teritoriala, inclusiv cel de-al doilea razboi mondial.
4. Faurirea economiei moderne românesti s-a confruntat cu consecintele negative ale crizelor economice si urmarile acestora, de mentionat cele din 1929 - 1933, a celei agrare din anii 1937 - 1939, precum si cele ale crizei energiei si materiilor prime din anii '72 care au cauzat pierderi economice importante, au afectat modul de dezvoltare în general. Nu putem omite faptul ca aproape de fiecare data când au fost învinse marile dificultati, iar economia româneasca s-a ridicat la un anumit nivel ce permitea României sa aspire la un loc meritat între statele lumii moderne - avem în vedere situatiile la care ajunse în anii 1928, 1938 si respectiv 1989 când pentru prima data în istoria sa moderna a lichidat toate datoriile externe, - au intervenit crize, razboaie si perioada actuala de tranzitie - care au frânt aceste aspiratii.
5. O perioada îndelungata (pâna în 1970) tarile române si apoi România au participat la comertul mondial prin exportul de materii prime si importul de produse finite.
6. În perioade îndelungate s-a manifestat instabilitatea politica sau conduceri dictatoriale si care sub influenta puterilor straine au determinat frecvente schimbări de sensuri în evolutia si orientare economiei care a generat o

ramânere în urma aproape perpetua în ce privește eficiența. Acoperirea lipsei de randament a necesitat un consum suplimentar de resurse naturale și umane care se înscrie ca o trasatură generală a economiei românești și care continuă să se manifeste și în prezent.

Întelegerea stării actuale a economiei României este posibilă numai pe baza unor variate analize comparative ale evoluției sale în timp.

În perioada 1859 - 1920 s-au pus bazele economiei moderne. După formarea statului național în 1859 s-au înfăptuit transformări tehnice, instituționale, culturale, ideologice și politice specifice tranziției de la structurile specifice feudalismului la societatea capitalistă, la sistemul ei de economie de piață. În această perioadă s-a construit o nouă infrastructură a transportului pe calea ferată, pe apă și sosele, de poșta, telegraf, telefon, s-a creat sistemul monetar, bancar și de credit, sistemul pieței interne și al relațiilor economice externe, s-a instituit proprietatea privată liberă și garantată (1864), libertatea deplină a producției și comerțului, s-a creat o viziune privind dezvoltarea industriei naționale și s-au întreprins măsuri protecționiste, s-a introdus învătământul primar (general și obligatoriu), secundar și superior, etc. Au fost puse bazele unui organism modern al economiei naționale.

Evoluția economiei românești a fost puternic afectată de evenimentele premergătoare și desfășurarea celui de-al doilea război mondial ca urmare a amputării teritoriale din partea de nord, de vest și sud-vest, a pierderilor cauzate de confruntările militare care au afectat grav aparatul de producție material și uman, a condițiilor impuse de marile puteri care în ciuda faptului că România prin contribuția adusă la înfrângerea Germaniei naziste a fost considerată ca țară învingătoare, fiind obligată să plătească mari despăgubiri de război și să accepte amestecul brutal al acestora în treburile sale interne. La acestea s-au adăugat vicisitudinile naturale, războiul rece și altele. Învingerea acestor dificultăți a necesitat în primii 5-6 ani postbelici, eforturi extraordinare din partea populației pentru refacerea și atingerea nivelului de dezvoltare economico-socială din 1938. După anul 1950 s-a declanșat o susținută mobilizare internă de acumulare, pe baza cărora a fost atrasă întreaga populație activă disponibilă la muncă, la crearea de venit național. Urmare a acestui efort, investițiile au sporit de la 6,7 miliarde lei în 1950 la peste 236 miliarde lei în 1989, iar fondurile fixe de la 210 miliarde lei la 3.526 miliarde lei. Venitul național în 1989 era de 16 ori mai mare față de 1938, iar pe locuitor de 13 ori.

Forța propulsoare a acestor creșteri a constituit-o industrializarea, care a permis trecerea la mecanizarea întregului aparat de producție, proces care în țările dezvoltate se înfăptuiesc încă în perioada sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea.

Producția industrială în anii 1951 - 1989 a înregistrat un ritm mediu anual de 10,2 %, iar volumul producției era de 65 de ori mai mare față de 1938.

În anul 1989, economia României era îndeosebi sub raport cantitativ și structural cu totul alta decât cea dinaintea celui de-al doilea război mondial. Datele statistice oficiale atestă această caracteristică. (vezi tabelul 8.3.1)

În ultimul deceniu opțiunea pentru economia de piață și mecanismul ei de funcționare în locul economiei etatiste sau colectiviste se află în centrul atenției cercetării economice și preocupă multe state din lume. După evenimentele din 1989 poporul român își manifestă puternic dorința de a trece la o economie de piață menită să-i orienteze energiile creatoare pe drumul normal al satisfacerii nevoilor nelimitate și în continuă diversificare. Orientarea țării noastre spre acest tip de economie se circumscrie tendințelor de pe plan mondial de deschidere largă spre progresul economico-social. Însă formele de organizare a economiei de piață și mecanismele ei sunt deosebit de variate și complexe de la țară la țară, întrucât interesele agenților economici și condițiile socio-politice și culturale, precum și nivelul de dezvoltare economică a țărilor sunt foarte diferite.

De aceea opțiunea pentru un anumit gen al economiei de piață care să corespundă României la începutul mileniului al III-lea necesită o cercetare temeinică a experienței mondiale în strânsă legătură cu particularitățile istorice, economice și sociale proprii.

Economiele de piață actuale se diferențiază între ele după:

- locul și rolul proprietății particulare în cadrul economiei naționale care sunt preponderente și au înregistrat în ultima perioadă tendințe de creștere;
- structura generală a sistemului de piață și mecanismele de funcționare a acestora;
- natura intervenției statului democratic în economie: politica fiscală, monetară, bugetară și modul în care ea avantajează subiecții de proprietate;
- ponderea proprietății publice în ansamblul economiei și pe sectoare de activitate și modul de folosire a acestei proprietăți de asigurare a unor resurse economice necesare, prestarea de servicii, favorizarea sectoarelor private sau obținerea de profituri;
- implicarea statului alături de mecanismele pieței sau în aceste mecanisme;
- gradul de interferență a statului ca agent economic autonom cu ceilalți agenți economici, în principal cu cei privați (dacă merg în întâmpinarea reciprocă, formează întreprinderi mixte puternice în sectoare de interes general sau dimpotrivă);

- influența diferitelor curente de gândire economică asupra politicii economice guvernamentale.

Trecerea la economia de piață reprezintă, așa cum am subliniat, opțiunea fermă a poporului român care are ca determinări obiective exigențele revoluției tehnico-stiințifice și capacitatea performanță a sistemului economic de piață în etapa actuală.

În prezent România se confruntă cu cea mai profundă criză din istoria sa: industria funcționează cu numai jumătate din potențialul dinaintea anului 1989. Multe întreprinderi continuă să lucreze cu pierderi, altele au fost devastate sau închise, câștigurile salariale au fost rupte de legăturile lor firești cu dinamica productivității muncii. Agricultură a înregistrat imense pagube din patrimoniu - distrugerea sistemelor de irigații, lichidarea complexelor zootehnice, slabă dotare tehnică și uzura accentuată a acestora, investițiile în cea mai mare parte s-au redus drastic, importante obiective începute nefinalizându-se, soldându-se cu mari pierderi materiale, aprovizionarea populației cu bunuri de consum personal care adesea este sub nivelul decenței minime apelează tot mai mult la importuri de produse care în multe situații sunt de proastă calitate. O parte însemnată a populației active disponibile se găsește în somaj, iar condițiile de viață se degradează continuu.

O coordonată a procesului reformei economice o reprezintă conceperea și implementarea mecanismelor bancare, financiare și de asigurări specifice economiei de piață. Reglementările adoptate asigură baza unui sistem bancar activ, ca instrument al statului de drept care să permită gestionarea corespunzătoare a monedei naționale și a finanțelor țării, a cărei eficiență trebuie să se manifeste în procesul controlului inflației și integrării leului în conceptul monedelor europene. Deși este prematur pentru formularea unor aprecieri pertinente, se poate spune că este necesară o fundamentare cât mai profundă și la timp, a fiecărei măsuri financiar-bancare, corelarea corespunzătoare între ele și punerea lor deplină în slujba intereselor economiei naționale și ale agenților economici.

Însă în mod categoric economia românească a înregistrat în anii de după 1989 caderi, am putea spune mai grave față de perioadele de după cele două războaie mondiale și în timpul crizei economice din anii 1929 - 1933, dacă ne raportăm la baza materială și dezvoltarea economică la care se găsia România la acea dată.

Situația este cu atât mai dificilă dacă ținem seama că toate țările dezvoltate economice sunt preocupate de fundamentarea unor strategii de dezvoltare durabilă și consolidată, iar economia românească nu dispune de un orizont spre echilibru și relansarea creșterii economice. Ea continuă să fie supusă agresiunii restructurării, dezmembrării unor ramuri și subramuri în numele trecerii la economia de piață și al presiunii obsesive a politicului neputintei manageriale și financiare, potentate de interesele directe sau indirecte ale capitalului extern care o lipsesc de un orizont de așteptare incitant și creează un mare risc de prăbușire în acerbă luptă a marilor centre de putere economică pentru piete de desfacere.

Tranziția spre economia de piață a României după 1989 permite o concluzie mai generală: reforma economică ce se înfăptuiește la acest sfârșit de mileniu, ce încheie un ciclu secular este deosebit de costisitoare și dureroasă dacă nu este condusă spre obținerea de rezultate cantitative și calitative așteptate și posibile spre creșterea și dezvoltarea economică.

Noua societate este definită prin termenul de societate informațională. Cei ce mențin un asemenea punct de vedere apreciază că nu se mai pune problema schimbării unei societăți, ci de transformare a ei în general. Valorificarea posibilităților existente de racordare a economiei noastre la cerințele pieței mondiale depinde de modul în care se vor depăși aceste limite, de crearea mecanismului de funcționare a agenților economici al cărui rezultat trebuie să-l reprezinte atingerea unui grad înalt de competitivitate al produselor românești. Îndeplinirea acestor obiective necesită eforturi de investiții pentru restructurarea unor sectoare economice, promovarea tehnicilor și tehnologiilor avansate care să conducă la creșterea productivității muncii și reducerea costurilor de producție. Se impun eforturi în direcția creării și aprofundării condițiilor necesare specializării economiei naționale în domeniile care permit satisfacerea mai deplină a pieței interne și valorificarea superioară pe piața externă.

Ponderele exportului în totalul producției unei ramuri depinde de capacitatea de satisfacere a necesităților pieței interne și performanțele mondiale pe care le realizează. În aceste condiții importul unor mari cantități de factori de producție, de bunuri de consum și investiții nu vor reprezenta o povară pentru economie dacă utilizarea se va realiza la nivel mondial.

Racordarea economiei noastre la cerințele pieței mondiale presupune și convertibilitatea leului (care a înregistrat progrese) care este o expresie a creșterii competitivității economice și a forței economice, o condiție a menținerii și impulsării ei în direcția cerințelor pieței mondiale. Pe această cale pot fi lichidate deficiturile înregistrate de țara noastră în ultimii ani în balanța comercială și balanța de plăți externe.

Probleme de reflexie, întrebări:

83. Particularități ale dezvoltării economiei românești de –a lungul timpului
84. Cauzele subdezvoltării economice a României
85. Procesul formării economice de piață în România
86. Tranziția României economice și integrarea României în UE și în circuitul economic mondial.

1. Nevoile umane si resursele economice
2. Raritatea si alegerea
3. Formarea si dezvoltarea stiintei economice
4. Obiectul de studiu al economiei politice
5. Metoda în stiinta economica
6. Economia de schimb
7. Trasaturile economiei de piata
8. Banii si rolul lor în economia contemporana
9. Economia de piata contemporana, caracteristici si tipuri
10. Tranzitia la economia de piata în România
11. Tipologia agentilor economici
12. Circuitul economic. Fluxurile economice reale si monetare
13. Forme de organizare a agentilor economici
14. Piata si rolul sau
15. Tipuri si forme de piata. Interdependenta pietelor
16. Cererea. Extinderea si contractia cererii
17. Legea cererii
18. Determinantele cererii
19. Elasticitatea cererii
20. Oferta
21. Determinantele ofertei
22. Elasticitatea ofertei
23. Bunurile si tipologia lor
24. Utilitatea economica
25. Legea utilitatii marginale descrescatoare
26. Optimul consumatorului. Curba de indiferenta
27. Caracterizarea generala a factorilor de productie

28. Munca
29. Pamântul
30. Capitalul
31. Combinarea factorilor de productie
32. Substituirea factorilor de productie
33. Curbe de isoproductie
34. Continutul costului
35. Marimea si tipologia costului de productie
36. Minimizarea costului
37. Raportul cost-profit
38. Comportamentul producatorului si reducerea costului
39. Echilibrul producatorului
40. Productivitatea globala
41. Productivitatea partiala
42. Productivitatea medie
43. Productivitatea marginala
44. Productivitatea muncii
45. Randamentul capitalului
46. Randamentul de scara
47. Continutul si formele concurentei
48. Functiile concurentei
49. Conceptul de pret
50. Tipuri de pret
51. Forme ale pretului
52. Functiile pretului
53. Piata cu concurenta perfecta
54. Pretul de echilibru
55. Piata monopolista si mecanismul de formare a preturilor
56. Piata duopolista si formarea preturilor
57. Piata oligopolista si formarea preturilor
58. Piata monopolistica si formarea preturilor
59. Piata de tip monopson si formarea preturilor
60. Statul si preturile
61. Politici de preturi
62. Continutul si caracterizarea pietii muncii
63. Cererea de munca
64. Oferta de munca
65. Salariul - continut si forme
66. Marimea si dinamica salariului
67. Aspecte privind piata muncii în România
68. Marimea profitului
69. Formele profitului
70. Conceptii cu privire la profit
71. Conceptul de renta
72. Forme ale rentei
73. Mecanismul de formare a rentei
74. Pretul pamântului
75. Bancile si rolul lor
76. Sistemul bancar contemporan

77. Masa monetara
78. Structurile masei monetare
79. Cererea de moneda
80. Oferta de moneda
81. Dobânda
82. Politici monetare - obiective
83. Instrumentele politicii monetare
84. Echilibrul pietei monetare
85. Continutul pietei capitalului
86. Rolul pietei capitalului
87. Activele financiare
88. Actiuni
89. Obligatiuni
90. Piata primara
91. Piata secundara
92. Bursa de valori
93. Cererea de titluri financiare pe termen lung
94. Oferta de titluri financiare pe termen lung
95. Continutul pietei valutare
96. Cererea de valuta
97. Convertibilitatea internationala a monedei
98. Curs valutar
99. Operatiuni valutare
100. Oferta de valuta

Bibliografie:

1. C. Enache, C. Mecu, Economie politica, vol.1, Ed. FRM , Bucuresti, 2000
2. C. Enache, C. Mecu, Economie politica, vol 2, Ed. FRM, Bucuresti, 2000